

Seppo Kangaspunta

Keskeneräistä pakolla

Tutkimus digi-tv:n ja
mediateknologian
kotouttamisesta

Journalismin tutkimusyksikkö
Tampereen yliopisto
Tiedotusopin laitos

Julkaisija/Publications
Sarja/Series C 42/2008

SARJA/SERIES

A Tutkimuksia/Studies

B Raportteja/Reporst

C Keskusteluja ja katsauksia/Discussion and reviews

D Opetusmonisteita /Textbook materials

E Bibliografioita ja luetteloita/Bibliographies and catalogues

Myynti:

Tiedekirjakauppa TAJU
PL 617
33014 Tampereen yliopisto
puh (03) 3551 6055
fax (03) 3551 7685
taju@uta.fi
<http://granum.uta.fi>
<http://www.uta.fi>

Kansi: Teemu Helenius
Taitto: Seppo Kangaspunta

Kopio Niini
Finland Oy,
Cityoffset
Tampere 2008

ISBN: 978-951-44-7254-1
ISSN: 0358-4593

Saatteeksi

1. Johdanto	7
2. Tutkimusasetelma	9
3. Kotouttaminen	13
4. Perheiden Haastatteluanalyysi	16
4.1. Digi-tv:n kotouttaminen	16
4.1.1. Luopumisia ja yllätyksiä	16
4.1.2. Digi-tv kotoutui sujuvasti	24
4.2. Suhde mediateknologiaan	45
4.3. Medioiden arki	55
5. Tutkimustulokset ja arviointi	74
6. Epilogi	83

Lähteet

Liitteet

Saatteeksi

Suomen antenni- ja kaapelitelevisioiden jakelun ja vastaanoton välineistön digitalisointia ei voi sivuuttaa tutkimatta. Tilanne oli ainutkertainen. Siirtymää tutkittiin useissa maan instituutioissa, mutta lähinnä määrällisesti. Tässä lähdettiin liikkeelle laadullisen tutkimuksen otteella istumalla olohuoneen sohvalle kysymään, mitä käyttäjät asiasta ajattelivat.

Viestinnän Taloudellinen Tutkimussäätiö (VTTS) myönsi hankkeelle rahaa 10 000 euroa, joka riitti aineiston keräämiseen¹. Varoilla palkattiin kaksi tutkimusassistenttia, YTM Liisa Heikinheimo ja YTM Elina Vainikainen, jotka haastattelivat ja litteroivat aineistonsa. Oman tutkimusosuuteni tein tiedotusopin laitoksen tv-työn lehtorin viransijaisuuden ohella. Teimme kolmistaan kuudella paikkakunnalla kesäkuun ja elo-syyskuun aikana yhteensä 41 perhehaastattelua ja neljä mentorieli digiavustajien haastattelua neljällä paikkakunnalla. Näiden haastatteluiden litterointi valmistui marraskuussa, jolloin ryhdyin varsinaiseen analyysiin.

Lisäksi keräsimme tutkimusajankohtina median seurantaaineiston. Sain myös liitettyä kysymysnippuni OK-Opintokeskuksen kouluttamille digiavustajille tehtyyn kyselyyn. Lisäksi Yleisradio luovutti kansalaisten kahteen TV1:n Digi-iltaan lähettämät kysymykset ja kommentit tutkittaviksi. Muiden kuin perhehaastatteluiden tutkimuksen tulokset julkaistaan myöhemmin.

Tämä raportti on ensimmäinen perhehaastatteluiden aineiston peruskauksen tulos. Jatkoa on luvassa². Aineistosta riittää pureskeltavaa pitkäksi aikaa. Haluan kiittää VTTS:ää tämän tärkeän aineiston keräämisen rahoittamisesta. Tutkimusavusta kiitos Pentti Raittilalle ja Virve Peterille. Käsikirjoituksen lukemisesta ja kommentista kiitos Heikki Luostariselälle, Mari Maasillalle ja Satu Sepälle. Kiitän tutkimusassistentteja uutteruudesta, tiedotusopin laitosta myötämielisyydestä ja Journalismin tutkimusyksikköä tuesta.

Tampereella 29.2.2008 SeppoKangaspunta, mediatutkija, YTT

¹ VTTS rahoitti myös digi-tv:tä käsitellyttä väitöskirjaani (206) kahdesti.

² Katso Epilogi.

1. Johdanto

Suomi siirtyi syyskuun alussa 2007 analogisesta digitaaliseen jakeluun maanpäällisessä televisiossa. Kaapelitalouksien siirtymäaika päättyi maaliskuun 1. päivä 2008. Tuolloin käytännössä lähes koko maan televisio on digitalisoitu. Useissa maissa, kuten Britanniassa, Saksassa ja Ruotsissa, analogisesta maanpäällisen television jakelusta luovutaan asteittain ja alueittain. Hollanti siirtyi maanpäällisessä jakelussa digitaaliseksi ensimmäisenä kokonaisuutena maana, mutta antennitalouksien osuus oli siellä vain neljä prosenttia. Meillä antennitalouksia on vajaa puolet tv-talouksista ja kaapelitalouksia hiukan yli puolet. Yhdessä ne kattavat yli 95% maan tv-talouksista

Muissa Euroopan maissa, kuten Ruotsissa, kaapeliyhtiöiden jakelun ja vastaanoton siirtyminen on jätetty markkinoiden huoleksi. Näin kaapelipuoli siirtyy digitaaliseen jakeluun ja vastaanottoon alue ja yhtiö kerrallaan, markkinoiden tahtiin.

Suomen ratkaisu oli siis järeä viestintäpoliittinen toimi, jonka vaiheilla ja vaikutuksilla on yleistä merkitystä. Tässä tutkimuksessa suurenuslasi suunnataan koteihin ja kuluttajiin: miten perheet ja käyttäjät suhtautuivat digitalisointiin ja mediateknologiaan?

Siirtyminen analogisesta digitaaliseen tv-vastaanottoon on konkreettinen esimerkkitapaus yleisemmän tason teknologian kotouttamisesta ja sosiaalisesta muovautumisesta osaksi kuluttajien arkea. Siirtymävaiheen tutkiminen on tärkeää monesta syystä. Ensinnäkin kyse oli koko väestöä koskevasta ja hyvin nopeasti toteutetusta uuden viestintäteknologian käyttöönotosta. Toiseksi, erityispiirteinä tässä uuden teknologian käyttöönotossa oli siirtymisen ”pakollisuus”. Kolmanneksi antenni- ja kaapelitalouksien suurin piirtein yhtä suuri määrä tekee Suomen mallin kiinnostavaksi myös kansainvälisesti³. Monessa Euroopan maassa suositut satelliittitaloudet edustavat meillä vain muutamaa prosenttia.

³ Ratkaisumalleja on muitakin. Esimerkiksi Ranskan kotitalouksista 7% seuraa iptv-lähetyskäytäntöä, joiden kehittämisessä maa on edelläkävijä. Lisäksi maan ilmaiset digi-tv-palvelut ja maksu-tv-palvelut lähetetään eri standardeilla.

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on kansainvälinen *teknologian domestikaatio- eli kotouttamistutkimus*. Sillä tarkoitetaan 1980-luvulla alkanutta tutkimusperinnettä, joka tutkii teknologian kotouttamista osaksi ihmisen arkea. Teknologia muuttaa arjen käytäntöjä ja ihmiset muokkaavat aktiivisesti teknologiaa omiin tarpeisiinsa.

Tässä laadullisessa tutkimuksessa saatuja tuloksia suhteutettiin Suomessa tehtyihin tuoreisiin digitaalista televisiota käsitteleviin määrällisiin kuluttaja- ja käyttäjätutkimuksiin.

2. Tutkimusasetelma

Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimus pyrkii selvittämään kuluttajien suhtautumista teknologiaan, erityisesti uuden mediateknologian käyttöönoton motivaatiotekijöitä, teknologian kotoutumista ja sosiaalista rakentumista. Keskeistä oli uniikin laadullisen aineiston keruu, jota ei voida tehdä koskaan myöhemmin.

Tutkimusongelmana on mediateknologian muutos ja uuden mediateknologian omaksuminen käyttäjätasolla. Tutkimustapauksena on yhden valtion antenni- ja kaapelitalouksien televisiolähetysten muutos kokonaan analogisesta digitaaliseen jakeluun ja vastaanottoon. Varsinainen tutkimuskysymys on se, miten uutta mediateknologiaa edustava digitaalinen televisio kotoutui osaksi arkea, millaisia ongelmia se synnytti ja miten niitä pyrittiin ratkaisemaan. Kysymykseen sisältyy kuluttajaperheiden ja kuluttajien suhtautuminen mediateknologiaan ja medioihin sekä niiden merkitys arjessa. Yhtenä oletuksena on suomalaisten väitetty teknologiausko tai myönteinen suhtautuminen uuteen teknologiaan. Tässä tapauksessa on kuitenkin otettava huomioon, että siirtyminen analogisesta digitaaliseen tv-vastaanottoon ei tapahdu täysin vapaaehtoisesti.

Yhtenä erityispiirteenä digi-tv:n käyttöönotossa ja erityisesti siirtävävaiheissa vuonna 2007 ja helmikuussa 2008 oli erilaisten mentori- ja muiden välittäjäryhmien merkitys kotitalouksien tukena. Välittäjäryhmiin kuuluivat liikenne- ja viestintäministeriön yhdessä järjestöjen ja yhteisöjen organisoimat digiavustajat sekä kansalaisverkostojen läheisauttajat, ystävät, tuttavat, naapurit ja sukulaiset.

Tutkimus tehdään ensisijaisesti kansallisena tutkimuksena, mutta aineiston myöhemmässä tutkinnassa hyödynnetään aiheesta tehtyä kansainvälistä, pääosin eurooppalaista tutkimusta, ja Suomen television digisiirtymän (switch overin) kokemuksia suhteutetaan muiden Euroopan maiden kehitykseen.

Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on toteutettu ensisijaisesti laadullisena haastattelututkimuksena. Samalla tutkimuksessa hyödynnetään toisaalla tehtyjä tuoreita määrällisiä tutkimuksia. Näistä keskeisimpiä tässä yhteydessä ovat liikenne- ja viestintäministeriön helmikuussa 2008 julkaisema Television kehitysnäkymät Suomessa, Viestintäviraston Digi-tv:n käytettävyyss-tutkimus 2/2007, Yleisradion Suhtautuminen digitaaliseen televisioon -asennetutkimus syys-lokakuussa 2007 ja Finnpanelin Televisiovuosi 2007 sekä viestintäministeriön TV2007-työryhmän raportit elokuusta 2007 helmikuuhun 2008.

Näissä tutkimuksissa koottuja määrällisiä tuloksia suhteutetaan tämän tutkimuksen tuloksiin. Digitaaliseen televisioon siirtymistä koskevaa julkista keskustelua ei tässä raportissa systemaattisesti analysoida. Sen aika koittaa myöhemmin.

Tutkimuksen haastatteluaineisto koottiin teemahaastatteluin, joita tehtiin sekä perheissä että avustajina toimivissa välittäjäryhmissä. Kotitalouksien haastattelut toteutettiin sekä yksilö- että ryhmähaastatteluina, välittäjäryhmien kohdalla ryhmähaastatteluina. Haastattelut tehtiin vuonna 2007 kahdessa vaiheessa: kesäkuussa noin kaksi kuukautta ennen antennitalouksien analogisten lähetysten päättymistä, viikko ennen digisiirtymää elokuussa ja viikko sen jälkeen syyskuussa.

Kuudelta paikkakunnalta – Helsinki, Sipoo ja Nurmijärvi sekä Tampere, Nokia ja Pälkäne – valikoitiin kultakin viisi perhettä siten, että mukana oli sekä antenni- että kaapeli-tv-talouksia. Yhteensä perheitä tutkimuksen ensimmäisen vaiheen eli kesäkuun haastatteluihin saatiin 11. Lisäksi samoilta paikkakunnilta tehtiin neljä digiavustajien ryhmähaastattelua siten, että kussakin haastattelussa oli kahdesta neljään avustajaa. Haastateltavien kotitalouksien valinnassa pyrittiin monipuoliseen otokseen, ottaen huomioon maaseudun ja kaupunkien edustus ja erilaiset perhetyypit. Lisäksi huomioitiin se, onko kotitaloudessa yksi, kaksi vai useampi televisio ja mahdollinen kesämökin televisio. Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen kotitalouksiksi valittiin sellaisia, jotka eivät olleet digitaalisen vastaanoton piirissä. Nämä perheet haastateltiin elo-syyskuussa toistamiseen olettaen, että sovitin oli hankittu. Tällöin tutkimus toisi esille käsitysten ja suhtautumisen mahdolliset muutokset.

Haastateltavilla välittäjä- eli mentoriryhmillä tarkoitetaan varsinaisia organisoituja digiavustajia, joita liikenne- ja viestintäministeriö koulutti. Näihin ryhmiin kuuluivat muiden muassa seurakuntien, Lions Clubien, eläkeläis- ja muiden kansalaisjärjestöjen avustajat. Sukulaisten, ystävien ja naapurien rooli välittävinä auttajina tuli esiin kotitalouksien haastattelujen yhteydessä.

Tutkimuksen toteuttaminen

Työ aloitettiin toukokuussa 2007 ja perhehaastatteluiden tutkimusraportti valmistui helmikuussa 2008. Tutkimusaineistoa kerättiin seuraavasti:

- § Kaikkien 30 kotitalouden kenttähaastattelut kesäkuussa ja elosyyskuussa Tampereen, Nokian ja Pälkäneen sekä Helsingin, Sipoon ja Nurmijärven alueilla.
 - Kesäkuussa 11 perheen (ryhmä 11) haastattelut kuudella paikkakunnalla eli kaksi perhettä kustakin kunnasta (perheet, joilla ei vielä ollut digisovitinta)⁴.
 - Näiden 11 perheen uusintahaastattelut digitalisoinnin siirtymäviikoilla.
 - 19 muun perheen (ryhmä 19) haastattelut elokuun viimeisellä ja syyskuun ensimmäisellä viikolla; kolme perhettä kuntaa kohden (samat kuusi kuntaa).
 - Tarkistussoitto luopuneille helmikuussa 2008.
- § Neljän mentoriryhmän haastattelut Helsingissä, Porvoossa, Tampereella ja Nokiolla elosyyskuun aikana. Ryhmät koostuivat muun muassa Lions Clubien, seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen digi-avustajista. Tämän aineiston tutkimustulokset julkaistetaan myöhemmin.
- § Tutkimusajankohtina kesäkuussa ja elosyyskuussa seurattiin Helsingin Sanomien, Aamulehden, Turun Sanomien ja Iltaleh-

⁴ Yhdessä kunnassa haastateltiin kesäkuussa yhtä perhettä, jolloin perheitä ei kertynyt 12:ta vaan 11. Asia paikattiin elosyyskuussa, jolloin tässä kunnassa haastateltiin neljää perhettä. Eli kuudessa kunnassa haastateltiin tutkimuksessa yhteensä viittä perhettä.

den painetun lehden ja verkkolehden kirjoittelua aiheesta. Tämän taustoittavan aineiston tulkinta ei sisälly tähän raporttiin.

Aineistosta tehtiin tässä tutkinnassa teemallinen analyysi. Haastatellut analysoitiin teemoittain pitäen erillään eri tyyppin perheet. Kahteen otteeseen haastateltu ryhmä 11 edustaa digitaalisen television myöhäisiä omaksujia, kun taas ryhmä 19 ennemminkin innovaattoreita, varhaisia omaksujia ja varhaista ja myöhäistä enemmistöä. Jako ei kuitenkaan automaattisesti selitä muun mediatekniikan omaksumista, vaikka osittain näin onkin. Medioiden moninaisuus sisältää myös omaksumisen moninaisuutta, riippuen medioiden merkityksestä perheessä.

3. Kotouttaminen

Tutkimuksen teoreettisena kehyksenä on teknologian domestikaation teoria.

Teknologian kotouttaminen

Englannin kielen *domesticate*-verbi tarkoittaa sanakirjan mukaan totuttaa kotielämään tai -askareihin, tehdä kotoiseksi ja kesyttää (Englantilais-suomalainen suursanakirja 1981). Teknologiasta puhuttaessa *domestication* on suomennettu muiden muassa kesyttämiseksi (Pantzar 1996), kotoistamiseksi (Suominen 2002) ja kotouttamiseksi (Peteri 2006). Ilmaukset korostavat aktiivisuutta, vaikka passiivisuuskin on tuotettua. Käyttäjäkeskeinen lähestymistapa tulkitsee Peterin mukaan teknologian passiiviseksi ja käyttäjän aktiiviseksi, jolloin osa arjen mediateknologian käytöstä jää ulkopuolelle. Suuri osa on silkkää rutii-nien toteuttamista.

Teknologian kotouttamisessa, kuten käsitettä tässä käytetään, on kyse teknologian muokkautumisesta osaksi ihmisten arkea historiallisena ja kulttuurisena kokemuksena. Kotouttaminen tarkoittaa teknisten innovaatioiden tuomista kodin ja arjen toiminnan piiriin. Kyse on teknologian hallinnan ja käyttöönoton vuorovaikutusprosessista, jota henkilöiden ja yhteisöjen kulttuuriset käytännöt ja resurssit määrittävät. Prosessissa sekä ihmiset että teknologia muuttuvat.

Kotouttamisen käsite tuo esille teknologian ja ihmisten välisen suhteen dynaamisuuden molempiin suuntiin. Kotouttamisprosesseja tutkitessa lähtöoletuksena on se, että teknologia muuttaa arjen käytäntöjä, mutta että teknologia ei ole jotain valmista, merkityksiltään kiinteää, joka vain asettuu ihmisten arkeen. Teknologian omaksuminen ei ole tapahtuma vaan prosessi. (Peteri 2006, 55).

Uusi teknologia ei astu neutraaliin, tyhjään tilaan kotitalouksissa, vaan sen käytön muotoutumiseen vaikuttavat monimutkaiset sosiokulttuuriset konventiot, kuten Pantzar (1996) asian ilmaisee. Kyse on esimerkiksi koneen tutummaksi tekemisestä. Ja siitä, että mediateknologia muokkaa maaperää uudelle mediateknologialle.

Kotouttaminen tarkoittaa lisäksi teknologian merkityksellistämistä arkielämässä, sen sovittamista arkeen. Prosessissa teknologiat muokataan ja artikuloidaan arkielämän rituaaleihin ja rutiineihin sopiviksi. Kulutus on merkitysten tuotantoa, eikä vain artefaktien, kulttuurin esi- neiden, jo valmiiden merkitysten toistoa. Lisäksi omaksuminen kietoutuu osaksi ihmissuhteita. Puhutaan esimerkiksi medioiden ”oikeasta käytöstä”. Nämä moraaliset säännöt ovat osa mediateknologioiden merkityksiä kodin kontekstissa. Domestikaatiokäsitteen juuret paikantuvatkin aikaan, jolloin television katselua ilmiönä alettiin tarkastella osana sosiaalisia käytäntöjä ja perhesuhteita, jotka väijäämättä määrittelevät sitä. (Peteri 2006, 56).

Omaksujaluokitus

Haastateltavat perheet jakautuivat pääosin kahteen ryhmään: niihin, joilla ei kesäkuussa 2007 ollut sovitinta ja niihin, joilla se jo oli. Kulutustutkimuksissa käytetään medialaitteiden leviämisestä – penetraatiosta – luokitusta, jolla kuluttajat erotellaan laitteen omaksujaryhmiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö käytti digi-tv:n alkuvuosina selvityksessään (Lvm 2002: Digi-TV Suomessa) seuraavaa omaksumisluokitusta: innovatiiviset edelläkävijät, varhaiset omaksijat, varhainen pääjoukko, myöhäinen pääjoukko ja hidastelijat.

Muitakin vastaavia luokituksia käytetään, esimerkkinä mainostoinnin (MRM Partners) hybridimedian omaksijat: *innovaattorit, varhaiset omaksijat, varhainen enemmistö, myöhäinen enemmistö ja myöhäiset omaksijat*.

Päädyin jälkimmäiseen luokitukseen lähinnä hidastelija-termin vuoksi. Myöhäiset omaksijat on neutraalimpi ilmaus. Luokituksen käyttöön digi-tv:n omaksumisessa täytyy sisällyttää se varaus, että kyse ei ole aivan normaalista uuden tuotteen leviämisestä. Suuri osa koki siirtymisen pakkona, jota ilman he eivät olisi digi-laitteita hankkineet.

Miten medialaitteet omaksutaan? Tässä työssä ei käydä läpi syvemmin kulutustutkimuksen teorioita, ainoastaan tiivistetysti. Jo Erik Alldardt (1986) luokitteli kulutuskäyttäytymisen ymmärtämisen kolmeen teoreettiseen näkökulmaan: elämäntapa, muoti ja rationaalinen valinta. Mika Pantzar (1996) lisäsi siihen neljännen motivaatiotekijän – intohimaisen halun (passion) – jota voi myös kutsua innostuneisuudeksi,

entusiasmiksi, intensiiviseksi mielihyväksi ja elämysten tavoitteluksi, joka on mielestäni käyvämpi.

Uudet hyödykkeet näyttävät tulevan osaksi arkea kolmea väylää: elämysten tavoittelun, rationaalisen harkinnan ja muodin välityksellä. Elämäntavaksi juurtuminen kestää kauemmin. Ajan ja arjen myötä mielihyvä astuu taustalle ja hyödykkeen valinta muuttuu enemmän mukavuudeksi ja tarkoituksenmukaisuudeksi.

Elämäntapaan vakiintuneita kulutustottumuksia kutsutaan Pantzarin (1996) mukaan kulutusrituaaleiksi. Ne uusintavat itse itseään ja sitä sosiaalista kontekstia, jossa kulutuspäätökset tehdään. Kulutusrituaalit korostavat arkisten päätösten välisiä takaisinkytkentöjä, jotka ylläpitävät ja vahvistavat kulutuksen käytäntöjä. Kulutusyhteiskunta perustuu tähän itse itseään ruokkivaan logiikkaan. Tiettyjen mediavälineiden omaksuminen johtaa tietynlaiseen elämäntapaan, joka puolestaan lisää jo valittujen mediavälineiden tarvetta. ”Ketjureaktioita, jossa yksittäiset valinnat laukaisevat kokonaisia valintojen ketjuja, jotka puolestaan lisäävät alkuperäisen valinnan uusiutumisen todennäköisyyttä, nimitetään Diderot-efektiksi.” (Pantzar 1996, 77-79). Hyödykkeiden arkipäiväistymisessä ja kulutusrituaalien synnyssä voi siis nähdä samankaltaisuutta.

4. Perheiden haastatteluanalyysi

Perheiden haastattelut tehtiin teemoittain ja aineisto tulkittiin teemallisella analyysillä. Aineiston perusteella rakentui kolme kokoavaa teemaa: 1. digi-tv:n kotoutuminen, 2. suhtautuminen mediateknologiaan ja 3. medioiden merkitys ja arkinen käyttö. Analyysin ensimmäinen teemakokonaisuus noudattaa perheryhmitystä, ryhmä 11 ja ryhmä 19. Tässä ensimmäisessä teemassa kahden perheryhmän väliset erot tulevat selvimmän esille. Toisessa ja kolmannessa teemakokonaisuudessa jaolla ei ole enää suurta erottavaa merkitystä, minkä vuoksi sitä ei niissä käytetä, vaan kaikki 30 perhettä ovat mukana. Analyysitavasta johtuen tekstissä on jonkin verran toistoa ja viljalti sitaatteja. Ajatuksena on antaa kotikäyttäjien äänen kuulua.

4.1. Digi-tv:n kotouttaminen

Tässä tutkinnan osiossa erotettiin perheiden suhtautuminen Suomen television digitalisointiin ja suhtautuminen varsinaiseen digitaaliseen televisioon.

4.1.1. Luopumisia ja yllätyksiä

Ensimmäisen analysoitavan ryhmän muodostavat 11 perhettä, joilla ei kesäkuussa 2007 ollut digisovitinta. Näistä perheistä viisi oli hankkinut sovittimen elo-syyskuuhun mennessä, kun toinen haastattelukierros samoille perheille tehtiin. Kuusi perhettä jätti sovittimen tai integroidun digi-tv:n hankkimatta. Näistä kolme oli antenni- ja kolme kaapelitalouksia.

Helmikuussa 2008 näiltä kuudelta perheeltä kysyttiin tilannetta puhelimitse. Kolme antennitaloutta ja yksi kaapelitalous oli hankkinut sovittimen. Yksi kahdesta luopuneesta perheestä katseli televisio-ohjelmia tv-kanavien kotisivujen tallenteiden kautta.

Yhtä kaikki, ryhmä 11:ssä lopulta kaksi luopui televisiovastaanottimesta.

Kaikki viisi sovittimen kesäkuussa hankkineista perheistä teki hankinnan ja asennuksen siirtymän loppumetreillä elokuussa, suurin osa viimeisenä tai viimeistä edeltävänä päivänä. Perheiden hankintamotivina oli lähinnä pakko. Yhdeksän perhettä ryhmä 11:ssä harkitsi luopumista tai ainakin jonkin aikaa kestäväää mediapaastoa.

Vaikka ryhmä 11:stä kolme antennitaloutta luopui sovittimen hankinnasta, digisiirtymä oli kaapelitalouksille huomattavasti kiusallisempi ratkaisu. Kaapelitalouksissa kuva pysyi hyvänä myös alavilla mailla, tuulella ja lumisateella. Kaapelipuolen runsaan kanava- ja ohjelmatarjonnan vuoksi digi-tv:n uudet lisäkanavat eivät synnyttäneet jonoja kodinkoneliikkeisiin. Kaapeliperheiden mainitsemia kiinnostavia uutuuksia oli lähinnä yksi, YLE Teema. Ruotsinkielinen FST, Urheilukanava ja Voice mainittiin, mutta kaapelissa oli totuttu urheilu- ja musiikki-kanaviin.

Asia ei kuitenkaan ollut kaapelitalouksille ihan näin yksinkertainen. Järjestelyt ja aikataulurukkaukset hämmensivät ja myös ärsyttivät. Deadline lykättiin helmikuun loppuun. Suurin yllätys talouksille oli se, että maanpäällisen television siirtymässä useiden kaapeliyhtiöiden kanavatarjontaa supistettiin.

Jakelusta vastanneet kaapeli- ja puhelinyhtiöt jouduttivat siirtymää: useilla paikkakunnilla englantilaisen BBC:n, Saksan, Ranskan ja Ruotsin tv-kanavia poistettiin analogisesta jakelusta, samoin musiikkikanava MTV ja urheilukanava Eurosport. Tämä yllätti kaapelitaloudet täysin, ainakin tämän tutkimuksen perusteella. Joillakin perheillä oli käsitys, että MTV3 lopettaa vuoden vaihteessa analogiset lähetyksensä kaapelissa.

Digitalisointi, pakkomuutos

Digisiirtymän myöhäisten omaksujien osastoon kuuluneet 11 perhettä suhtautuivat ”pakkomuutokseen” yhtä kriittisesti, oli sitten kyse kaapeli- tai antennitaloudesta. Hankintaa venytettiin viimeiseen asti. Lähes kaikissa perheissä harkittiin luopumista ja siitä puhuttiin avoimesti.

Luopumispuhe sisälsi useissa tapauksissa suoranaisten selittelyn vuon.

”Sellanen kauhee dilemma mitä mä niinku mietin, että ostanko vai enkö osta vai luovunko telkkarista vai enkö ja mä en viel päässy mihinkään ratkaisuun. Ja mä sain nyt tavallaan lisääi-kaa tälle pohdinnalle, et ku mähän oon tossa pari vuotta olin ilman telkkaria, että ei oo mikään ongelma ja mä niinku myös nautin siitä, että ei oo niinku. Sitä ei jämähdä sitten kattomaan, että aijaa mitä sattuu sieltä niin, et ei oo sellasta sarjaa mitä seurais oikeesti, että on pakko nähä joka viikko niin tota.” (33-vuotias nainen Nurmijärveltä).

Luopumisen taustalla oli useimmiten ärtymys siihen, että joku muu pakotti hankkimaan uusia laitteita. 30-vuotias porvoolaisnainen piti digi-tv-ratkaisua ylhäältä tuotettuna eriarvoisuutena, jolla huolehdittiin paremmin toimeentulevien viihtyvyydestä. Hänen mielestään kyse oli vastuuttomasta johtamisesta. Viisihenkiä perhettä ärsytti pakotus ja he luopuivat antennitaloutena televisiosta. Tv-laite jätettiin peli-, dvd- ja videokoneeksi.

”Vastenmielinen tommonen yhteiskunnallinen asia, että... et niinku ylhäältä päin pakotetaan ihmiset ostamaan lisää niinku teknologiaa, joka on tehty epäilyttävissä työoloissa kaukana jossain saastuttaen sikana ja minkä myötä heitetään seuraavat vanhat niinku vehkeet roskikseen. Nii ja siis nimenomaan toimiva systeemi korvataan toisella sen takii, et on niin kiva sanoo, et me ollaan ensimmäisiä maailmassa.” (30-vuotias nainen Porvoosta).

Perhe ei ollut hankkinut digisovitinta tai niin sanottua digitikkua tietokoneeseen helmikuun 2008 tarkistussoittoonkaan mennessä, vaan aikoi jatkossa katsella joitain lempiohjelmiään tv-kanavien kotisivujen tai muina taltiointaina. Nainen seurasi kolmea neljää tv-sarjaa ja aikoi ostaa ne dvd:nä tai pyytää kavereita nauhoittamaan. Mies oli aiemmin katsonut enimmäkseen urheilua, mutta turvautui nyt radioon. Siitä heillä oli miellyttävä yhteinen muisto kesältä.

Mies: ”Onneks voitiin romanttisesti kuunnella radiosta se Tero Pitkämäen heitto, että ei haittaa.”

Nainen: ”Lapset oli poissa ja takka oli päällä ja me kuunneltiin keihästä.”

Tapa, jolla television jakelu ja vastaanotto digitalisoitiin, koettiin 11 perheen haastatteluryhmässä lähes yksinomaan kielteisesti – pakkona. Lisäksi siirtymäratkaisua arvosteltiin erittäin voimakkaasti keskeneräiseksi, turhaksi ja rahastukseksi.

Sen sijaan varsinaiseen digitaaliseen televisioon suhtauduttiin myönteisemmin, jos tekniset ongelmat ohitettiin. Uudessa televisiossa nähtiin potentiaalia ja sitä pidettiin ihan hyvänä, itse hanke vain olisi pitänyt ajaa joustavammin. Tamperelaisen yksinhuoltajaperheen 40-vuotias äiti piti digi-tv:tä huonona juttuna, mutta 13-vuotias poika hyvänä: ”se et kaikki pakotetaan hankkiin on tyhmää, mut se, että mitä siitä hyötyy, ni se on hyvä asia”. Äidin mielestä toisinkin olisi voinut tehdä, esimerkiksi kansanäänestys olisi ollut hyvä, samoin mopomallit vähävaraisille. Ylipäätään olisi pitänyt olla mahdollisuus valintaan. Tässä antennitaloudessa oli kolme poikaa ja monipuolinen medialaitteisto: tietokone, dvd-soitin, Play Station2, videonauhuri, mp3-soitin ja videotykki. 13-vuotias poika sanoi: ”Jos olis digi-tv, katsoisin paljon enemmän”.

Kysymykseen, mitä mieltä olette digi-tv:stä, 60-vuotias helsinkiläinen eläkeläisnainen vastasi napakasti:

”Ihan samaa mieltä kuin tavallisestakin tv:stä, että se on ihan kieltämättä.. se on ihan hyvä, että se on monelle.. siit on seuraava ja digi-tv:stä nyt varsinkin, kun siinähan on sitten näköjään paljon enemmän mahdollisuuksia valita mitä kattoo ja koska kattoo. Niin varmasti yksinäisille ihmisille, joilla ei oo niin kuin hirveesti aktiviteettia muuten niin niille se on varmasti ihan hyvä.”

Nokialainen 70-vuotias eläkeläisnainen oli television merkityksestä ikäihmisille samaa mieltä, mutta ihmetteli menettelytapaa:

”Mutta tämä asia yllätti, että me ollaan Suomessa tällaisia koekaniineja, että se tule meille ensimmäisenä koko maailmassa. Että koko maa, et kaikki siirtyy tosiaan.”

Iäkäs pälkäneläinen pariskunta suhtautui digi-tv:hen kriittisesti ja pettyi itsekin erityisesti laitteiden teknisiin ongelmiin, antenniremontista puhumattakaan.

Mies, 75 vuotta: ”Tää oli pikkusen.. turhan tota.. nopee taikka liian aikanen liike siinä mielessä, että kun sitä olis tarvinu ehkä kehitellä ja saada, että se tosiaan sitte.. ihmiset olis jotain siitä nauttinukkin.”

Nainen, 76 vuotta: ”Herrojen metkuja. Ne luulee viisaassa päässään, että kaikki mitä ne keksii on hyvää. Mutta ei ne.. Ne kokeilee, eikä kysy kansan mielipidettä.”

Mies: ”Olisko se jollain tapaa ollu sitten.. Mä en osaa tosiaan sanoa, että olisko tässä ollu niinku rahasta kysymys, että rahasta kiinni. Että lähdettiin liian aikaisin.. joku ... joku.. veti tällä rahoja tai jotkut. [...] Se oli keskeneräinen uudistus.”

Nainen: ”Yhdenkään en ole kuullut sanovan, että kylläpä tulikin hyvä, kun tuli laitettua digiboksi. En yhtä ikistä kehua ole saanu, kuullu.”

Kaapelitalouksissa kritisoitiin myös ”soutamista” ja ”huopaamista” ja ”vekslaamista”. 33-vuotias nurmijärveläisnainen:

”No se oli vähän outo se, et ensin kaikkien pitää siirtyä ja sit tulee jotain ihme uutisointeja välillä, et jotkut taloyhtiöt ei tarttekaa ja se meni mun mielest ihan hässäköks tos jossain vaiheessa. Et kylhän se nyt pitää vaan se sama linja ja sit kyllä pulinat pois ja se on vaan soutamista ja huopaamista. Ihmiset menee vaan ihan sekasin semmosesta.”

Nuoriso myötäili jonkin verran vanhempiensa puhetapaa ja mielipiteitä, mutta omassa diskurssissaan nuoret pitivät hanketta pääosin myönteisenä. Digi-tv tarjosi ikäryhmälle varsinkin antennitalouksiin lisää ”herkkuja”.

Digi-tv:tä markkinoitiin haastateltavien mielestä mielikuvilla:

”Monipuolisena ja positiivisilla mielikuvilla, et ihmiset niinku lähtis sit mukaan siihen touhuun. Faktaahan nyt on se, että kaikki lähtee tai sit loppuu telkkarin kattelu.” (33-vuotias nainen Nurmijärveltä)

”Hienona ihmelaitteena, että nythän kaikki pulmat selviävät.” (76-vuotias nainen Pälkäneeltä).

Alkuvuosina digi-tv:tä markkinoitiin vuorovaikutteisudella. Liikenne- ja viestintäministeriön hahmotelmissa kehityksen arveltiin kulkevan laajennetun, interaktiivisen ja internet-konvergoituneen digi-tv:n kolmivaiheista polkua. Teknologinen kehitys tyssäsi laajennettuun vaiheeseen ja interaktiivisuudesta vaiettiin.

Interaktiivisuudella markkinointi herätti odotuksia, jotka purkautuivat pettymyksenä. Suuri osa vastaajista totesi varsin ykskantaan 48-vuotiaan helsinkiläismiehen tapaan: ”tv:llä ja digi-tv:llä ei ole oikeastaan mitään eroa.”

Tamperelaisen viisihenkisen perheen 30-vuotias mies oli digi-tv:n suhteen varsin kriittinen:

”Musta taas se on ihan turhaa hömpötystä sillai, että niinkun nää... tai et tähänkään asti ei oo riittänyt kaikille kanaville laadukasta ohjelmaa, niin mä en ymmärrä, että mistä sitä sitten yhtäkkiä tulee sinne näille lukuisille digikanaville. Et esimerkiksi Yleisradiohan on irtisanonut dokumentin tekijöitensä, mutta etä en mä nää, että tästä niinku mitenkään ainakaan sananvapaus lisääntyy tai... tai ohjelmatarjonta paranis. Että... sitten on vaan enemmän kanavia, joissa on entistä vähemmän niinku mitään sisältöä.”

Kun sovitin sitten hankittiin, hän kommentoi sisältöä.

”Mä vähän odotin sitä YLE Teemaa, mutta ei se nyt niin hieno oo, kun Helsingin Sanomien asiantuntevat kolumnistit ja muut väittää.”

Vaimo, 30 vuotta: ”Mä kyllä tykkäsin [...] kattelin, ni neuvostoliittolaista mykkäelokuvaa vuodelta 21, niin tota, musta se oli jotain sellaista mitä mä olin kaivannut televisio-ohjelmaan” (naurua).

Mies tutki myös muita uusia kanavia ja ihmetteli ”Jimin huvittavia koirankoppien rakentamishohjelmia” ja ”usalais-kristillistä uskonnollista kanava TV7:ää”. Ennen kaapelissa heillä näkyi MTV, Euronews ja BBC, mutta siirtymässä ne muuttuivat maksullisiksi.

Teknisiä ongelmia joka toisella

Yhtä lukuun ottamatta kaikilla digi-sovittimen loppukesästä 2007 hankkineista 11 perheestä oli ongelmia. Tammikuun 2008 tarkistussoiton perusteella kuudesta kesällä luopuneesta neljä oli hankkinut laitteen ja vain yhdellä oli ongelmia.

Viisihenkisen kaapelitaloudessa asuva perhe hankki sovittimen elokuun viimeisellä viikolla. Käyttö osoittautui helpommaksi kuin videoi-

den. 30-vuotiaat tamperelaisvanhemmat hankkivat sovittimen posti-myynnistä.

Mies: ”Se mulle oli yllätys, et kun siitä jotenkin kauheesti ollut semmosta ennakkokohua ja kaikkee mainontaa, että kuinka helppoa se on ja muuta, että niin sit epäili, et siinä on kuitenkin jotain ongelmaa ja... mutta ei siinä ollut mitään, et se oli kyllä ihan muutaman minuutin juttu, ja sit se alko toimii.”

Nainen: ”Oli kaikille yllätys, toi asennus.”

Asennuksen jälkeen sovittimen toiminnassa ilmeni ongelmia. Kuva hyppi, pysähteli, tekstit katosivat ja sovitin saattoi sammua.

Nokialainen eläkeläispariskunta asensi sovittimen elokuun viimeisenä päivänä ja yllättyi:

Nainen, 70 vuotta: ”Mutta se asennettiin sillä tavalla, että mun mieheni luki.. Mä luin tekstiä ja Aimo (nimi muutettu – SK) pisti, Aimo teki juuri sitten juuri sen mitä siinä sanottiin ja se oli sitten. Ja siinä se. Kyllä se sitten heti näky. Se oli tosiaan.. se oli tosiaan aika riemullinen juttu, että haah mehän osattiin se, eikä meidän tarvinnu pyytää ketään apuun.”

Haastattelija mieheltä: ”Menikö helposti?”

Mies, 68 vuotta: ”Meni. Eihän siinä ollu mitään mahdollisuuksia muita. Ne mitä periaate oli.”

Nainen: ”Oli se helpompi kuin videoiden laitto aikoinaan”.

Vastaava kokemus oli tamperelaisella kolmen pojan yksinhuoltaja-äidillä, joka hankki antennitalouteen elokuussa kaksi sovitinta. Hän asensi boksit itse, mikä oli helppoa, koska oli suomenkieliset ohjeet. Myös käyttö oli niin helppoa, että kaikki lapsetkin (6-14) osasivat käyttää sitä. Heillä ei ollut ongelmia, kanavia tuli lisää ja kuva oli parempi.

Näistä perheistä kaksi antennitaloutta kiitti parantunutta kuvan laatua ja kolme uusien kanavien näkymistä. Kaapelitaloudet taas kritisoiivat parin kanavan lisäystä. YLE Teemakaan ei osoittautunut ihmeelliseksi.

Sitä vastoin iäkkäällä pälkäneläisellä eläkeläispariskunnalla oli suuria teknisiä vaikeuksia. Maaseututaloudessa kuviteltiin, että riittää, kun sovitin viritetään paikalleen. Käsitys oli yleinen, mikä johtui pitkälti jakeluyhtiö Digitan digitalisoinnin alkuvuosina esittämästä vakuutte-

lusta: digitaalinen näky, jos analoginen näky. Ei näkynyt. Useat harvataloudet joutuivat tekemään antenniremontin, niin tämäkin perhe.

Lisäksi kyseisellä perheellä saattoi olla kytkykaupan yhteydessä saatu viallinen sovitin, joka tempuili kaiken aikaa. Kesäkuussa sekä kielteisesti että diplomaattisesti digitalisointiin suhtautunut eläkeläispari oli syystäkin hyvin tuotunut. 76-vuotias nainen:

”Kun meillä on noi raput yläkertaan ja se sähkötöpseli on siellä lattiarajassa, rappujen alla. [...] (M)un täyty sukeltaa sinne rappujen alle, irrottaa töpseli seinästä, panna takasin, nin sitten tuli taas teksti. Taas kymmenen-viidentoista minuutin perästä se teki saman tempun, teksti häipy, ei tullu. Taas mä sukelsin sinne ja sanoin, että voi paska (nauravat molemmat). Tämmöstä koko ilta, että kyllä liikuntoo sai.”

Suurella osalla sovittimen hankkineista talouksista ilmeni analogisesta ajasta poikkeavia teknisiä ongelmia. Tekstiä ei näkynyt, se pomppi ja viivästeli. Myös äänen kanssa oli ongelmia, esimerkiksi siksi, että se tuli säätää kahdesta eri kaukosäätimestä.

Yksikään boksen hankkineista talouksista ei saanut videota toimimaan digi-sovittimen kanssa, vaikka olivat yrittäneet. Useat perheet olivat käyttäneet paljon videota ja joutuivat nyt luopumaan siitä, elleivät hankkineet tallentavaa sovitinta. Suurimmalla osalla siihen ei ollut varaa ja digi-tv merkitsi käytön ja kulutuksen näkökulmasta selvää heikennystä.

Monille perheille juuri videoista luopuminen oli suurin käytön muutos ja useimmille ikävä yllätys. Digisovittimesta saattoi toki nauhoittaa suoraan katseltavaa lähetystä, mutta ajastukseen tarvittava showview-koodisto poistui digisiirtymän myötä syyskuun alussa 2007. Manuaalinen ajastus vaati harrastuneisuutta, jota näillä perheillä ei ollut.

Yksikään 11 perheestä ei maininnut aikomustaan yhdistää digisovitinta tallentavaan dvd:hen. Eläkeläisperheillä ei edes ollut dvd:tä.

Yhteenveto. 75% haastatelluista ryhmä 11:stä piti digisiirtymää pakkona ja pakottamisena. 25% suhtautui siihen neutraalisti, arvostellen hanketta muun muassa turhaksi ja liian aikaiseksi. Yhdeksän yhdestätoista harkitsi televisiosta luopumista. Kodeista kuusi jätti sovittimen pääsiirtymävaiheessa hankkimatta, mutta helmikuun 2008 tarkistuskyselyssä neljä oli sen hankkinut.

Kun kokemukset tiivistää, päällimmäiseksi nousevat puhutuimmat ja ärsyttävimmät eli tekniset ongelmat, joita esiintyi lopulta puolella. Haastateltavat ihmettelivät järjestelmän keskeneräisyyttä: miten toimiva järjestelmä uusitaan toimimattomalla. Muutoksen vähäisyys aiheutti selvän pettymyksen odotuksiin nähden. Antennitalouksissa kuvan parantuminen ja kanavien lisääntyminen koettiin motivoiviksi muutoksiksi. Kaapelitalouksille digi-tv toi muutaman lisäkanavan, ei juuri muuta. Asennuksen ja käytön helppous yllätti myönteisesti, samoin kuvan laatu ja uudet kanavat. Erityisesti YLE Teemaa ja Subtv:tä pidettiin hyvinä uusina kanavina.

Siirtymän lähtöasetelma, julkinen kriittinen puhe ja muiden ihmisten kokemukset loivat negatiivisen ennakoasenteen. Sovittimen käyttöönoton jälkeen suhtautuminen muuttui pääosin myönteisemmäksi.

4.1.2. Digi-tv kotoutui sujuvasti

”Ei tää nyt niin massiivinen oo, vaik Matille ja Liisalle joku rautatien näkeminen. Et mun mielestä tää on aika niinku normaalia eteenpäin menemistä, että ei me nyt skoolattu täällä mitään.” (35-vuotias nurmijärveläinen mies).

Ryhmä 19:ssä digi-sovitin tai -televisio oli hankittu jo ennen kesäkuuta 2007, useimmissa mentiin jo toista tai kolmatta kierrosta ja kodeissa saattoi olla useita digi-bokseja ja digi-tv. Kahdessa perheessä oli antennivastaanottimen lisäksi satelliittilautanen. Kodin tietotekniikan omaksumisen asteikossa tästä ryhmästä löytyi lähinnä digi-tv:n varhaisia omaksujia ja varhaista enemmistöä.

Suhde digitalisointiin fifty-fifty

Tapa, jolla digitalisointi Suomessa hoidettiin, aiheutti myös tässä tutkittavien ryhmässä ärtymystä. Pälkäneläinen kaapelitaloudessa miehensä kanssa elävä 60-vuotias eläkeläisnainen ei pitänyt pakkoratkaisusta:

”Mua tää digi...millä tavalla se niinkun tuotiin, pakotettiin ihmiset siihen niin se on musta niin vastenmielinen ajatus, että mää ihan protestoidakseni niin ostan vasta sitten ens vuoden helmikuussa taikka tammikuussa sitten sen digisovittimen. [...] Tekniikka on ihan ok, se on hyvä, että menee eteenpäin, mutta tää... kun mä oon lukenu että missään muussa maassa ei tämmöstä oo tehty. [...] Tämmönen pakkohankkiminen näin aikasessa vaiheessa, niin se oli virheellinen päätös. [...] Vähän semmonen diktatuurimainen systeemi.”

Kolme televisiota ja sekä antenni- että satelliittivastaanoton omaavan porvoalaisperheen 33-vuotias mies piti digiuudistusta puhtaasti teknisenä uudistuksena. Sisällöt eivät muuttuneet eivätkä tuoneet katseluun mitään lisäarvoa.

”Siis koko digiboksisysteemi ei vois kiinnostaa enempää ku killo lantaa tai se on vaan pakollinen, pakko olla, että näkee kanavat. [...] Mut perusideana koko digisysteemi ni mun mielestä se ei oo ku kansankusetusta ja rahastusta piste.”

Pakottaminen, keskeneräinen tekniikka, aikataulut ja viivytystaistelu olivat 29-vuotiaan nokialaisnaisen skeptisyyden taustalla.

”Mun mielestä ensinnäkin aikataulu on ollu niinku tosi tiukka. [...] Alku oli varsinkin niinku jotenki naurettavaa, että kenelläkään ei ollu yhtään boksia ja jos boksin ostaa, ni se tosiaan toimii ihan toivottoman huonosti. [...] Ja sitten toinen asia on se, että nythän on sallittu ensinnäkin nää keskusdigiboksit taloyhtiöille, sairaaloille, kouluille ja sitten toinen, et annettiin tää jatkoaika kaapelitalouksille. Niin mä en ymmärrä, et minkä takia näitä ei heti alun perin voitu sallia, minkä takia täyty käydä semmonen kauheen pitkä niinku viivytystaistelu ja sit vasta viime hetkillä, kun niinku huomataan, et ei tässä oo mitään järkeä, ni sit annetaan periks. Mitä ihmeen järkeä siin olis ollu, et joka ikiseen potilashuoneeseen ois pitäny hankkia oma boksi.”

Digi-tv:hen mentiin liian nopeasti ja tehtiin väärä päätöksiä, mutta varsinaisesti protestoimaan ei kovin moni lähde, arveli 29-vuotias nokialainen nainen. Esteenä oli ”oma mukavuudenhalu, että ku kuitenkin se on sit ihan mukavaa maata siin sohvalla ja kattoo jotakin sarjaa illalla (naurua).”

33-vuotiaan porvoolaisen kahden lapsen isän mielestä digihommasa oli pakon maku ja koko hanke oli turhaan runnottu läpi. Ettei digita-

lisoinnista tulisi ikuisuusprojekti, se oli vietävä joskus läpi, mutta asiaa ei oltu ajateltu loppuun saakka. Oliko tosiaan mitään järkeä, että kouluissa, sairaaloissa ja eri laitoksissa jokaisessa koneessa piti olla erillinen boksi. Kuka siitä hyötyi? Kyseessä ei kuitenkaan ollut lopullinen standardi.

”Nää on näit ylhäältä annettuna tulevii juttuja, et joko oot mukana tai sit et kato mitään. Mut kylhän se sit jotain kertoo jos just lukee Ilta-Sanomissa, et irtisanottujen teeveelupien määrät on lähteny huimaan nousuun. [...] No se kertoo sitä, et ei porukkaa enää nappaa, aina voi äänestää jaloillaan.”

Myös viisihenkisen porvoalaisperheen 44-vuotiaan isän kritiikki kohdistui siihen, että jokaiselle vastaanottimelle piti hankkia oma sovittin.

”Ihan dorka toi systeemi siinä mielessä, että et mun mielestä sen tekniikan pitäisi olla semmonen, et yks digisovitin riittäis per talous. Eihän siinä oo mitään järkeä ostaa.. ostaa tota noin niin niit bokseja tai sit niit jumalattoman kalliita, jois on sisäänrakennettu digisovitin. [...] Se tuntuu vähän niinku pakkomyyntiltä, koska siis joka taloudessa tänä päivänä on ainakin se yks telkkari siis useampia varmasti joka taloudesta löytyy. Ni ostat ja sitten hyvällä säkällä niitäkin joilla niitä mökkejä on ni ostat mökille ja saman katon alle tyyliin kolmekin. Ni et aika jännä juttu, mun mielestä sen pitäis mennä yhen kautta.”

Toinen 33-vuotias porvoalainen kahden lapsen isä ei nähnyt digisiirtymää hirveäksi mullistukseksi, ”tekninen muutos lähetyksiin piste”. Hän näki uudistuksen nimenomaan tekniseksi, että ”lähetettävän kaman sisältö ois jollain tapa parempaa, samaa kamaa se on.”

Kolmihenkisen antennitaloudessa elävän nokialaisperheen 30-vuotiaalla miehellä oli selvä käsitys digi-tv:n tekniikasta.

”Ensiksikin ne laitteet on yleensäkin aika susia ja kaikki valittaa niistä, että ongelmia on ja muuta, ni... niin että mihin tää menee. Mutta tota, sinänsä mun mielestä se ei ainakaan tuonut mitään oikestaan lisää siihen televisioon, että se on sitten sinänsä vähän turha rahanmeno. [...] Mun mielestäni se on vaan niinku sen saman asian lähettämistä vähän eri tavalla niinku ihmisille. Ei se siinä, ainakaan tällä hetkellä digitaalinen ei näytä paljon miltään muulta. [...] Sinänsä mä yleensä oon digitaalisen tekniikan kannattaja [...], niin tajuun että mitä etuja

siitä on, mutta [...] mä en nää sitä mitenkään tämmösenä uudenlaisena viestintämuotona.”

Tiedon ja näkökulman puute vaivasi 26-vuotiasta nokialaisnaista. Markkinoinnissa ei kohdattu asiakasta, vaan puhuttiin termeillä jalyhenteillä, jotka eivät kertoneet hänelle mitään. Hän toivoi käyttäjän näkökulmaa ja lähestymistapaa.

Digisiirtymää verrattiin monesti televerkkojen uusimiseen. Digiuidustusta kritisoitiin pakoksi ja verrattiin nmt:n lopettamiseen gsm:n astuessa tilalle. Useimmin sitä pidettiin mediaevoluutiona, että nmt-verkot lopetettiin vasta siinä vaiheessa, kun gsm oli jo vallannut markkinat. Helsinkiläinen eläkeläispari näki asian toisin: nmt:n lopetus oli samanlainen pakkosiirtymä kuin digi-tv:kin. 65-vuotias nainen:

”En tykkää tommosist systeemeistä. Se oli sama, ku se verkko se 400.. nmt 450 lopetettiin, ni siinähän meni monella.. meni hienot laitteet ihan käyttökelvottomiksi. Siin ei ollu mitään siirtymäaikaa, ei mitään. Mun mielestä se on ihan semmosta diktatoorista toimintaa.”

[...]

Haastattelija: ”Mistä te luulette, et se johtuu?”

Nainen: ”Emmä tiedä, eiks Suomi halua aina olla ykkönen joka paikassa. [...] Et me halutaan mainetta.”

Nainen ”Ois kyl ehdottomast pitänyt olla ainakin semmonen vähintään kymmenen vuoden siirtymäaika meiän mielestä, et ei tämmöstä pakkoratkasuu.”

26-vuotiaan naisen ja 29-vuotiaan miehen nokialaispari huomasi mielipiteidensä muuttuvan. Alussa epäily ja pakko vaikuttivat miehen asenteeseen, mutta kuvan paranemisen myötä mielipide muuttui positiivisemmaksi. Nainen pohti hiukan samaa:

Nainen: ”Mää tykkään niistä, että on enemmän ohjelmia. Nyt tulee tosi paljon musiikkiohjelmia, että niistä tykkään ja sitten, ni, periaatteessa ei mua nyt kiinnosta mikään YLE Teeman Berlin Alexanderplatz joka tuntu tulevan niinku joka ilta (naurua), mutta tota Teemaa on aika vähän tullu kuitenkin katottua.”

Mies: ”Ja ymmärrän kyllä, että jos asuu kaapelitaloudessa, niin siitä ei välttämättä nää mitään hyötyä. Et ostais niinku perusdigiboksin, kanavia ei välttämättä tuu jos ei halua maksaa niistä yhtään enempää ja kuvan laatuakaan ei parane.”

Myös 60-vuotias kaapelitaloudessa miehensä kanssa elävän pälkäneläisen eläkeläisnaisen käsitys digi-tv:stä oli matkan varrella muuttunut.

”On se muuttunu. Mä niinku kuvittelin, et siinä olis enempi muutosta, ku sillon puhuttiin kaikesta interaktiivisuudesta sun muusta, ja sitten ei... Sitten ku se on konkretisoitunu, niin mitään interaktiivisuutta o. [...] En mää mitenkään pettynyt oo, mut mää niinku suhtauduin siihen niinku niihin suuriin puheisiin kyllä... vähän skeptisesti. [...] Kyllä siin on ollu niin paljon niitä ongelmia, et ei se kyllä ainakaan parantanu niitä käsityksiä. [...] Kyllä se varmasti kehittyi ihan käyttökelposeks, muutama vuosi kuluu niin... ihmiset unohtaa, että on mitään analogista televisioo koskaan ollukkaan, että mitä ennen pantiin leivän päälle kun ei ollut Floraa. [...] Varmaan parantuu sitten tekniikkakin, että semmonen...tekstitysten katoaminen vähenee ja pikselöityminen ja... kyllä mää ihan oon niinku optimistinen tän tekniikan suhteen.”

Kolmihenkinen nokialaisen antennitalousperheen ensimmäinen ajatus oli jättää sovitin ostamatta, mutta he saivat sen lahjaksi. 30-vuotias isä ei pidä Suomen television digitalisointia kuluttajille pakkona.

”Eihän siihen mun mielestä ketään pakoteta, et kylhän se ihan on vapaaehtonen päätös, että hankkiiko sen vai ei. Mutta tota joskushan sitä täytyy, jos teknologiasta toiseen siirrytään, niin [...] joskus täytyy vanha lopettaa. Ja kyllä mun mielestä tää siirtymäaika ihan riittävä on ollut siihen.”

Viisihenkisellä nurmijärveläisperheellä oli kaksi sovitinta kotona ja yksi kesäpaikassa. 42-vuotias isä pohti maan digiratkaisua:

”Mun mielestä kaikki tommoset pakkojutut on ikävii, mut emmä ihmettele, et mun mielestä toi satsaus ei oo mikään niin kovin ihmeellinen, et saa vähän uudempaa tekniikkaa tai vaikei haluiskaan. Mut et jos se on se keino, et se pakollisuus on sen ehto, että se tekniikka paranee, ni ton kokosen pakon nyt voi aina kestää.”

Kolmihenkinen nuori tamperelaisperhe piti lopetuspäätösprosessia sekoiluna ja pelleilynä, jossa tehtiin turhia myönnytyksiä ja aikatauluja siirrettiin. 26-vuotiaan naisen mielestä johonkin se raja oli vedettävä,

asiassa kuin asiassa. Niiden, jotka halusivat televisiota katsoa, oli vaan mukauduttava.

Kolmihenkisen porvoolaisperheen asiaan perehtynyt pari kommentoi digi-tv:tä välivaiheeksi.

Isä, 34 vuotta: "Niin surkeetahan täs on se, et nyt on nää boksit mitä näit on nyt viis miljoonaa myyty reilukin. Aika monella on kaks mökilläki, ni tota ni eihän noil laatikoilla tee mitään."

Äiti, 30 vuotta: "Keskeneränen homma julkastu, et ois eka pitänyt valmistella se loppuun ja sit vast lähtee tähän. [...] Miks lähetään myymään keskenerästä tuotetta. [...] Et ei oo ajoissa ajateltu just, et se toimii tavallisiski tai koulut, sairaalat, isot yhtiöt. [...] Eiks tän välivaiheen ois voinu jättää väliin."

Haastattelija: "Miksi luulette että tähän on kuitenkin menty?"

Mies: "Myötäilevä kansanvaltio. Ei siin varmaan muust oo kysymys ku semmosest arkuudesta. [...] Se tuntuu vähän tyhmältä, et tää on nyt välivaihe tämmönen järjestelmä, et nyt kaikkien pitää siirtyä digiaikaan ja sit nyt taas tos kahen vuoden päästä siirrytäänkin taas hd-aikaan ja kaikki noi boksit lähtee roskikseen ja suurin osa telkkareista lähtee roskikseen ja sit pitää taas ostaa uudet. Ja kuinka hyvin se sitten taas toimii, ku sit taas lähetään uudestaan nollasta."

Eräs noin kolmekymppinen haastateltava toi esille intressinäkökulman, jolle löytyy melko vankka taustatieto: vuonna 2007 myytiin 1,3 miljoonaa digisovitinta, joiden keskihinta oli 153 euroa.

"Jälleen kerran täst täytyy olla sellanen kysymys, että joku joka siellä eduskunnassa istuu tai Canal.. tuolla Digtan tai Yleisradion johtoportaanassa, ni jollain on joku kytkös johonkin digibokseja myyvään yritykseen ja joku hyötyy täst taas taloudellisesti. Siis miks muuten niinku pakotettais ihmiset tälläsiin siis hankintoihin. Et mua on niinku ärsyttäny ne kirjoitukset mitä oon lukenut et sata euroo, et eihän sata euroo voi olla niinku yhdelle taloudelle iso summa. Et ei kenenkään talous siihen kaadu. Mut ei se oo siitä kiinni."

Nokiolla asuvan 60-vuotiaan eläkeläismiehen mielestä köyhimmille eläkeläisille ja vanhuksille olisi pitänyt antaa digisovitin ilmaiseksi. 33-vuotias satelliitin omistava porvoolaisissa olisi soveltanut satelliittiyhtiöiden strategiaa digi-tv-ratkaisuissa. Moni maksukorttia eli maksupalveluita käyttävä haastateltava ehdotti samaa.

”Ohan se sama, kun mä otin ton lautasen (satelliitti – SK huom) mikä mul on tossa, ni mä maksoin se tota noin niin kuukausmaksu sisälsi, et siinä tuli mukana lautanen, vastaanotin ja asennus. Ni miksei tota ois voinu sisällyttää teeveelupamaksuun, et siinä on teille laite mukaan, että senkus rupeet kattamaan.”

Porvoolaisen viisihenkisen perheen 44-vuotiaan isän mielestä digi-tv oli hyvä, mutta sitä markkinoitiin välttämättömänä pahana ja sillä uhkailtiin. Nuori antennitaloudessa elävä nokialaispari ihmetteli puolestaan alkuvaiheen vuorovaikutteisuuden markkinoinnin epärealistisuutta. Syntyi odotuksia jostain kokonaan uudeltaisesta televisiosta ja nyt mitään erikoista ei tullutkaan, vaan samanlaista kuin aina ennenkin. Pälkäneläisen nelihenkisen perheen 46-vuotias isä ihmetteli alun vuorovaikutteisia visioita, mutta mitään ihmeitä ei tapahtunut. 17-vuotias poika kuvitteli digi-tv:n tuovan toisenlaisia ratkaisuja

Poika: ”No sillain jotenkin kuvitellu, että siinä vois tietysti olla tää pc jotenkin osana tässä tätä systeemiä taikka ja varmaan niitten tarkoituskin, et sen pystyy niinkun kytkeen tohon systeemiin pc:n vielä ja tällai niinku. Et siinä vois olla vielä ehkä jotain tulevaisuudessa sellasia varsinainen monitoimikeskusratkasu.”

Isä: ”Tässä on niinkun kaks rinnakkaista järjestelmää periaatteessa, kun tää laajakaista tulee kotiin ja sitten tää digiteevee vielä.”

Ryhmä 19:n suhtautuminen Suomen television digitalisointiin oli monimuotoisempi ja myönteisempi kuin ryhmä 11:n. Pakkoratkaisuksi hankkeen nimesi 40%, myönteisesti siihen suhtautui 40% ja kriittisen neutraalisti 20%. Jälkimmäiseen osastoon kuuluivat ilmaukset kuten ”keskeneräinen”, ”siirtyminen sekoilua” ja ”turha”. Ihmettelyä aiheutti se, että niin vähän muuttui, varsinkin odotuksiin nähden. Markkinointi johti väärin odotuksiin.

Suhde myönteinen, ongelmista huolimatta

Kuten edellä ilmeni, digitalisointiin suhtauduttiin hiukan enemmän kielteisesti kuin myönteisesti. Ryhmä 19:ssä suhtautuminen digi-tv:hen sinänsä oli selvästi myönteisempää, vaikka runsaita teknisiä ongelmia kritisoitiin ja ihmeteltiin. 29-vuotias nokialaisnainen:

”Sinänsä mun mielestä niinkun ei voi sanoo, et olis huono asia, et siirrytään digilähetyksiin, koska tosiaan kyl se kuva on paljon parempi tommosesta antennikodista. Ja [...] kylhän se nyt on nykypäivää tommonen, että tallennetaan kovalevyille, eikä enää jollekin videokaseteille, jotka sitten hyppii ja pomppii se kuva, kun katot sitä myöhemmin.”

Nurmijärveläisen 35-vuotiaan kolmen lapsen isän antennisovittimen asennuskuvaus oli rehellinen:

”Toimin perinteisen suomalaisen miehen mallin mukaisesti eli en lue manuaaleja vaan ensin rupean säätämään ja sit jossain vaiheessa kyllä katsoin jotain asennushommaa tuolta käyttöoppaasta. Mutta kyl se pohjimmiltaan aika (naurua) yksinkertainen prosedyri on.”

Hänelle digi-tv:n tuloon ei liittynyt mitään periaatteellista ongelmaa, hän suhtautui asiaan neutraalisti. 43-vuotiaan vaimon mielestä siihen sopeuduttiin hyvin. 11-, 9- ja 6-vuotiaiden tyttärien mielestä digi-tv oli vanhaa televisiota kätevämpi ja se edusti kivaa teknologiaa; sieltä tuli kivaa ohjelmaa. Perhe hankki korttipaikalla varustetun sovittimen vuonna 2006.

Eräässä nokialaisessa nuoren parin antennitaloudessa oli sekä tallentava digisovitin että integroitu digi-tv, mihin päädyttiin vanhan television hajottua. ”Päätettiin ostaa pelit ja vehkeet”, 29-vuotias nainen kertoi. Perheessä oli ollut jo vuodesta 2004 sovitin, joka reistaili. Kuva katosi välillä, tekstitys ei näkynyt ja laite sammui. He katselivat välillä analogista televisiota. Uuden digisovittimen kanssa oli tekstitysongelmia.

”Sitten anoppi osti samanlaisen television ja tota, sit hän oli huomannut, et täs on tämmönen nappula mistä voi painaa... me oltiin kolme kuukautta katseltu televisiota ilman, et meil oli Yleisradiolla tekstityksiä.”

Integroidun digi-tv:n ja tallentavan sovittimen kanssa oli muitakin pulmia. Ne eivät toimineet yhdessä. Käyttöohjekirjojen uudelleen opiskelun jälkeen nainen irrotti dvd:n scart-johdon ja sovitin tallensi jälleen.

”Jos aattelee, et täs nyt joku mökin mummo sitten olis saanu tämmöset uudet vehkeet, niin...se vaatii aika paljon niinku nokkeluutta, että keksii, että miten ne ratkastaan tämmöset pulmat.”

Porvoolaisen viisihenken perheen 44-vuotiaan isän mielestä digiaikaan siirtyminen sujui perheessä hyvin ja digi-tv oli täyttänyt odotukset pienistä alkuaikojen teknisistä ongelmista huolimatta. Antennitalouteen hankittiin ensimmäinen sovitin jo vuonna 2002.

Viisihenkisessä porvoolaisperheessä oli sekä antenni- että satelliitti-televisio. Digisovitin hankittiin 2002 ja satelliittilautanen 2004. Digiaikaan siirtyminen sujui jouheasti. Pieniä teknisiä ongelmia ilmeni niin antenniboksissa kuin satelliittivastaanotossakin. Perheessä oli kolme televisiota, joista vain osa oli toiminnassa. 44-vuotias perheenisä:

”Se oli ton Canal+:n tarjous eli kun tuli asiakkaaks, ni ne toi ton lautasen ja sitten ton boksen, jotka siis kahessa vuodessa muuttuu ikäänkun mun ikiomiksi. Kyl että maksan sen kuukausmaksun Canal+:lle ja ne hoiti siis ton asian, ni et emmä siitä joutunu niinku mitään asennustehtävää maksamaan. Et se tavallaan niinku kuulu siihen kaupan päälle silloin.”

Viisihenkinen pälkäneläisperhe hankki sovittimen vuonna 2004. Perhe oli tottunut digi-tv:hen, eikä kokenut muutosta yleisesti ottaen pakoksi. Ainoastaan vanhempien ihmisten kyvyttömyys hankkia ja käyttää laitteita säälittivät.

Isä, 46 vuotta: ”No sehän on lähinnä tähän lähetystekniikkaan liittyvä ominaisuus, et ei se siihen, ainakaan nyky muodossa hirveesti siihen television katseluun vaikuta, tuon taivaallista. Kanavia pikkusen lisää ainakin tämmösissä antennitalouksissa ja...”

Poika, 17 vuotta: ” Nythän ne on ruvennu muuttuu maksulliseks, mitä on tullu lisää, ainakin jotain.”

60-vuotiasta nokialaista yksin asuvaa eläkeläismiestä voi kutsua televisiofriikiksi. Mies katseli elokuun lopun haastatteluvaiheessa viittä televisiota, joista kolmessa toimi digisovitin. Hän harkitsi neljännen korttisovittimen, integroidun digi-tv:n tai tallentavan sovittimen hankintaa. Enimmillään mies on katsellut seitsemää televisiota – samanaikai-

sesti. Televisioita harrastavan miehen olohuoneessa on nähty monenlaista.

”Yhteen aikaan mulla oli sellainen Grundigin vehje. Kiinnosti. Se oli sellainen 24-tuumainen. Siinä oli semmoinen mahku, että siinä oli iso ruutu ja viis pikkuruutua. Alla Grundigin merkki. Myytiin semmosta.”

60-vuotias nokialaismies ihmetteli, kun alkuaikoina puhuttiin ”kaks-puolisesta”, vuorovaikutteisesta digi-tv:stä suurena ihmeenä. Hänkin ajatteli heittävänsä tietokoneen kaatopaikalle siinä vaiheessa, kun internetiin pääsisi television kautta. Sitten tulivat hd-tv-puheet ja muut ja interaktiivisuus katosi. Hän ihmetteli myös mikä Nokialle tuli, kun se luopui digi-tv-touhusta. Miehen useista bokseista Nokia toimi varmin.

Nuori, vanhemmat 31-vuotiaita, kolmihenkinen kaapelitaloudessa elävä tamperelaisperhe oli virittänyt perussovittimen yhteyteen tallentavan dvd:n, jolle myös siirrettiin ohjelmia. Päivittäinen digi-tv:n viritäminen oli heistä vaivalloista, ja analogista kaapeli-tv:tä tuli katsottua vielä syyskuun lopulla, ellei halunnut katsoa Subtv:tä. Molempia huolestutti vanhusväestön kyky hallita laitteita ja he kannattivat digiavustajien toimintaa.

Alkuvaiheen vuorovaikutteisuusinto hiipui perheen isän mukaan muun muassa siksi, että internetin käyttö yleistyi hyvin nopeasti. Vainaan nähden digi-tv floppasi. Olisi kannattanut odottaa muutama vuosi. Saman ikäinen puoliso ei suhtautunut sanojensa mukaan hankkeeseen negatiivisesti, eikä nähnyt eri tekniikan televisioilla juurikaan eroa, mutta

”en ymmärrä tätä vouhotusta. [...] Luulin että se on jotain paljon hienompaa ja pravuurimpaa, että just et siin on tomosia... Toisaalta mä en ymmärrä miks siin pitää olla sitä vuorovaikutusta, sitä mä en haluu ainakaan mitenkään kauheesti, et eiks telkkaa niinkun vaan katota, eikä en mää kaipaa siihen mitään semmosta, et pitäis rämplää samaan aikaan kaukosäädintä ja tehä jotain hienoo.”

Videoiden tulo 1980-luvulla oli Kortin (2007) mukaan suurempi mullistus Suomen television historiassa kuin digi-tv:n tulo. Tuo vaihe on nyt kuitenkin vaipumassa historiaan, sillä digi-tv:n tulo syrjäyttää

ehkä viimeisetkin VHS-kuvanaurit kotikäytöstä. Formaatin muutos dvd-soittimiin on ollut meneillään jo vuosia.

Tässä tutkimuksessa vain kaksi haastateltavaa perhettä kytki ja osasi käyttää videoita digi-sovittimen kanssa ja niistäkin vain toinen pystyi ajastamaan videon manuaalisesti. 60-vuotias yksin elävä nokialaismies hankki vuonna 1978 ehkä paikkakunnan ensimmäisen VHS-nauhurin, aikana, jolloin sen kanssa kilpaili kaksi muutakin formaattia, Betamax ja PCR. Hän päätyi itse VHS-nahuriin. Muitakin vaihteita mies muisti:

”Toihan teki aikanaan videosta toi Panasonic, teki sen maailmanvideon N1, muistini mukaan. Siinä oli kaikki: Japani, Amerikka ja kun Euroopassakin on kahta mallia. Niinkus tiät. On tämä PANAM ja sitten on tämä ranskalainen, ni samalla koneella. Sen hinta oli 15 000 Suomen markkaa.”

Televisioita harrastavalla miehellä oli noin 1000 VHS-kasettia ja 50 dvd-levyä.

Videoitten käyttö oli molemmissa haastatteluryhmissä ollut aktiivista. Nauhoittamisen hankaloituminen digisiirtymän seurauksena oli kotitalouksille suuri heikennys. Mikäli perheellä oli varaa tallentavaan ja vielä kaksoisvirittimellä varustettuun sovittimeen, tilanne oli toinen. Useimpien mielestä sovittimella tallentaminen oli selvästi videoita helpompaa. Lisäksi kasetit ja niiden säilytys poistuivat. Digiuudistus merkitsi käytännössä sitä, että useimmissa kodeissa luovuttiin VHS:stä, joka korvattiin tallentavalla sovittimella ja dvd-soittimella. Kesällä luopuneiden tai luopumista harkinneissa lapsiperheissä television arveltiin säilyvän silti peli-, dvd:n ja videoitten katselulaitteena. Muutos tulee jouduttamaan dvd-kauppaa ja tallentavien sovitinten kauppaa.

Helsinkiläinen antennitaloudessa elävä eläkeläispari hankki digisovittimen jo 2002 ja koska kesäpaikkoja oli useita – mökki ja lapsuudenkodit – tehtiin moderni ratkaisu: hankittiin kannettava tietokone ja siihen digitikku. Vastaavaan ratkaisuun ei päätynyt yksikään muu 30 haastatellusta perheestä, pelkästään tietokoneen kautta katsomiseen päätyi yksi perhe eli toinen luopujista.

65-vuotias nainen: ”Ajateltiin, koetaan sillai, et me hankittaiskin sellanen kannettava tietokone ja just perjantainaks se oli [...] ku ostettiin semmonen digisovitin tai digitikku siihen. [...] Nii me ajateltiin et jos sen kanssa vois pärjätä, ettei tarttis joka paikkaan, ku meil on viel sit miehen kotipuolel on vapaa-ajan

paikka ja mun lapsuudenkoti puolel tuol Päijänteel tai siis Helsinki on kotipaikka, mut mis oon viettäny ain kesät, ni siel on kans televisio. Et me jouduttais kolme hankkimaan. [...] Ni me ei viittitä hankkia niin montaa et tää saa riittää et nyt kun on se tää digitikku jos toi nyt rupee pelaamaan ei olla viel keritty koittaa sitä.”

Haastattelija: ”Ottaisitte sitten sen tietokoneen aina mukaan?”

Nainen: ”Niin ku se on kevyt ja pieni. [...] Me ostettiin viiden-toista metrin antennijohto, et sillä pitäs nyt pärjätä aika monessa huoneessa

Haastattelija: ”Ni siel maalla vai?”

Nainen: ”Nii ku se pitää kuitenkin se antenni kytkee siihen tietokoneeseen jos sillai pärjää, et sehän on niinku 17,4 tuumaa vissiin se kuvaruutu, et se on iso tietokoneen kuvaruuduks, mut ei mikään iso televisioruuduks. Mut jos sil pärjäis. Me aijotaan nimittäin vähentää sitä teeveen katseluu maalla.”

Teknisiä ongelmia ryhmä 11:ssä oli vain puolella, mutta ryhmä 19:ssä 17 kotitaloudella eli melkein kaikilla. Ero johtui selvästi käytön kokemuksista, jota ryhmä 11:llä oli varsin vähän; useilla vain muutama päivä. Ryhmä 19 edusti sitä vastoin varhaisempia omaksujia ja sovitimia oli hankittu ja käytetty jo vuosia. Useissa talouksissa käytössä oli toinen tai kolmas sovitin.

Teema ja Subtv motivoivat

Digi-tv:n tai -sovittimen hankinnan perusmotiivina ryhmä 11:ssä oli pääasiassa pakko, ryhmä 19:ssä motiiveja oli muitakin. Kaksihenkeisen nokialaisperheen 29-vuotias nainen:

”No se oli ihan toi Subtv, koska me asuttiin silloinkin... me asuttiin silloin Ylöjärvellä omakotitalossa ja meil oli antenni, ja tota... Ensinnäkin meil oli vähän huono kuva ylipäänsäkin ja aateltiin, että boksen kautta näkyis paremmin. Ja sitten tota Subtv tuli silloin niinku, et alko näkymään kaikkia, katottiin ohjelmatiedoista, et siel olis ohjelmia mitä voitais katsoa, mutta ne ei näy meillä. Sen takia me ostettiin se boksi.”

Samansuuntainen oli myös 26- ja 29-vuotiaitten nokialaisten motiivi. Analogisen television huono kuva, antennikanavien vähäisyys ja ennen muuta Subtv:n puuttuminen. He halusivat katsoa Big Brotheria. Sovitin hankittiin vuonna 2005.

Kolmihen kisen nokialaisperheen 29-vuotias nainen ja 30-vuotias mies näkivät Subtv:n ja YLE Teeman sekä paremman kuvan plussiksi, joita digi-tv heidän talouteensa toi. Miinuksena mainittiin toinen kaukosäädin ja erillinen lisälaitte. Digi-tv ei vaikuttanut heidän elämäänsä millään tavoin, eikä muuttanut katsomistottumuksia.

Kaapelitaloudessa asuva tamperelaispari, 27-vuotias nainen ja 35-vuotias mies, hankki digisovittimen jo vuonna 2002 ja television rikouduttua integroidun digi-tv:n. Lisäksi suvun yhteiskäytössä olevalla kesämökillä oli digi-sovitin. Vaikka perhe asui kaapelitaloudessa, oli hankinnan motiivina saada lisää kanavia tai oikeastaan yksi, YLE Teema. Pari suhtautui digi-tekniikan tuloon lähinnä av-laitteiden päivittämisen näkökulmasta. Tietoakin tuli joka puolelta valtavasti. Heidän mielestään mistään pakosta ei voi puhua. Molempien vanhemmilakin oli tallentava sovitin.

Nainen: "Et vaikka olis taloudellisesti aika tiukka tilanne, ni jos on varaa pitää telkkaria ja maksaa tv-lupaa ni, eihän sitäkään oo pakko tietysti maksaa, ni ehkä nyt just pystyy säästään sen digiboksin."

Eläkkeellä oleva helsinkiläinen pari hankki jo vuonna 2002 antennitalouteensa digisovittimen. 65-vuotias nainen:

"Me hankittiin se sen paremman kuvanlaadun takia ja se siin on olennaista. Onhan siinä esimerkiksi digikanavista ni Tee-maa me kyl katotaan paljon Ylen Teemaa se on hyvä. Meidän mielestä ollut se ohjelmatarjonta siinä, et se on... ei me nyt niitä muita kanavia nyt niinkään. Joskus on sitä FST:n... FST vii-tonen sitä ollaan joskus katottu mitä ei analogisella voi. Mut lähinnä se YLE Teemaa siel on kyl paljon katottu."

Neljäsosa ryhmä 19:sä mainitsi Yleisradion tieteen, opetuksen ja kulttuurin teemakanavan YLE Teeman itselleen merkittäväksi kanava-uutuudeksi.

Kolmihenkinen nuori tamperelaisperhe hankki integroidun digitaalisen television, koska vanha laite rikkoutui. Valintaan vaikutti laatu. 32-vuotias mies tutki asiaa ja valitsi testivoittajan sisarusmallin. "Se (testi – SK huom) vaikutti suuresti, siit oli helppo saada tietoo", hän kommentoi. Muutama muukin haastateltu perhe tutki testejä ja valitsi laitteen sen perusteella.

Viisihenkinen nurmijärveläisperheen 35-vuotias isä ja kolme tytärtä olivat suoria.

Mies: ”Siinä on yksi kortinlukijapaikka ja sen takia hankittiin, että mä saan katsoa Canal+:lta jalkapalloa.[...] Se tuli välttämättömäksi sen takia, että sain kuulla, että Suomen jalkapallo-ottelut näkyvät jatkossa vain ja ainoastaan Canal+:lta, jonka jälkeen tuli kiire käydä hakemassa digiboksi, jotta sain sinne kortin. Se oli niin kuin se kaikkein keskeisin motiivi.”

Tytär, 9 vuotta: ”Sit me saatiin vähän lisää lastenohjelmii katsottavaks.”

Kolmihenkisellä porvooolaisperheellä oli elokuun lopussa käytössä jo kolmas digisovitin. He olivat tyytyväisiä uudistukseen, koska tarjonta, esimerkiksi Subtv ja kuvan laatu, paranivat.

Digi-tv:n käyttö

Pälkäneläiseen nelihenkiseen antennitalouteen ostettiin ensimmäinen digisovitin vuonna 2004 ja asiaan suhtauduttiin myönteisesti. 17-vuotiaan pojan mielestä digi-tv edusti uudempaa tekniikkaa ja se oli kaikin puolin edeltäjänsä parempi, myös käytöltään.

Poika: ”No, näkee kaikki ohjelmien tiedot että mikä ohjelma tulee ja koska se loppuu, koska se alkaa ja mitä tulee seuraavaks, näkee sieltä napin painalluksella, ei tarvi teksti-tv:tä seilailla tai lehtiä.”

Isä, 46 vuotta: ”Sitte voi kielen vaihtaa, saa näkymään tekstityksen semmosissakin ohjelmissa missä sitä ei välttämättä oo, ja millä kielellä... tai useemmalla kielellä.”

Kaksihenkinen nokialaisperheen 29-vuotias mies piti digisovittimen asennusta helppona, mutta videoitten asentaminen oli hankalaa. Paris-kunta nauhoitti edelleen paljon, vaikka ajastaminen olikin mutkikasta. 26-vuotiasta naista häiritsi neljän kaukosäätimen kanssa pelaaminen, kun oli tv, digisovitin, videot, dvd ja Play Station. Naisen mielestä ”langattomuus ois ihan bonusta, kaikkiin laitteisiin.” Pari aikoi hankkia joskus tallentavan sovittimen.

Mies: ”Se kehittyy niin nopeeta, nytte näyttäis siltä että... odottaa ehkä siihen asti, kun miettii minkälainen ratkaisu siitä... oisko se joku niinku... lähemmäs tietokoneen ominai-

suuksia menevä systeemi tulevaisuudessa, ainakin tallennustilaltaan.”

Mies: ”Että sitten kun on noi sarjat mitä on nauhottanu videolle ni hankittuna joko netistä tai dvd-boksina, niin voi hyllyttää sitten noi videot kokonaan.”

Nainen: ”Meillä varmaan on tosiaan ehkä jotain sata videokasettia tuolla vaatehuoneessa, mutta ne on niitä itte nauhotettuja että... kai ne sitten, ainakin pääsee siitäkin ongelmasta eroon kun ne vie tilaa. [...] Vähän tulee kuitenkin nykyisin enää katottua, että kun meilläkin on koneella se videolista, niin pitäis vielä käynnistää sitte toi tietokonekin erikseen, et tietäis mitä videokasettia lähtee hakemaan.”

Muutamit videoita paljon käyttäneet olivat hankkineet tallentavan sovittimen. 29-vuotiaan nokialaisnaisen mielestä tallentavan sovittimen käyttö oli videoita helpompaa, koska ei tarvinnut selvittää oliko vanhalla nauhalla jotain tärkeitä vai ei.

Pälkäneläisen nelihenken antennitalouden 46-vuotias mies kehuu digi-tv:n käyttöä.

”Se on aika yksinkertaiseks saatu just se käyttö se peruskäyttö, että mua sitten miellyttää se tallennusasia, kun se on on niin helppo. Että kyllä se on hyvä, että tehdään yksinkertaiseksi niinkun se varsinainen käyttö ja silloin se kone on onnistunu. Että siinä ei saa olla liikaa asioita, koska se perusasia on niin kuin puhelimesakin on usein liikaa toimintoja, että kun silläkin vain pitäis soittaa. No kyllähän siinä hyvä on, että on muistutus ja tämmösiä asioita. Mutta semmonen peruskäyttö kumminkin, että eihän sitä nyt tartte mitään ihmeitä siltä laitteelta, mutta sen pitäis olla varmatoiminen ja päivästä päivään pelata.”

Monessa perheessä arvosteltiin sitä, että digi-sovitin käynnistyi niin hitaasti verrattuna analogisen televisioon. Ensin käynnistettiin televisio ja sitten sovitin. Integroidun digi-tv:n omistajat kehuivat puolestaan nopeaa käynnistymistä ja käytön helppoutta, koska ei ollut esimerkiksi kuin yksi kaukosäädin.

Kaksihenkisessä kaapelitalousperheessä osattiin käyttää integroidun digi-tv:n eri ominaisuuksia. Teksti-tv:tä katsottiin siten, että se näkyi kuvaruudun toisella puolella ja toisella puolella pyöri ohjelma.

Nainen, 27 vuotta: ”Hei, sää yritit sitä et sä laitoit siihen semmosen ajatuksen, et se vaihtaa sille... jos sä haluat kattoo jostain tiettyä ohjelmaa, ja sä katot siitä ohjelmaoppaasta vaikka

et no puol yheksältä alkaa uutiset vaikka, ni sä laitat siihen, et se vaihtaa sille kanavalle sillon tai avaa sen.”

Mies, 35 vuotta: ”Sillon kun ohjelma alkaa.”

Nainen: ”Nii. No toimiks se?”

Mies: ”Toimi. Kyl se alkuun... se täytyy vaan tehdä määrättyllä tavalla, ni se toimii, siihen pystyy periaatteessa niinkun ajastaan sen... niinkun ohjelmat siinä järjestyksessä mitä niinku haluaa kattoo, ettei missaa mitään ohjelmaa jos tota sen ajastaa valmiiks niinku vaihtuun automaattisesti sen... sille kanavalle mist tulee sellanen ohjelma mitä haluaa nähdä oikeeseen aikaan.”

Satelliittitelevisio aloitti Euroopassa digitalisoitumisen suljetuissa järjestelmissään ja sen kokemukset ja kanavien laaja tarjonta antoivat tiettyä osviittaa tulevasta. Kolmihenkisessä porvoalaisperheessä katsottiin sekä antenni- että satelliittitelevisiota.

Mies, 33 vuotta: ”TV1000:t ja nää tulee kotia ja MTV mikä tää on Leffa ja Max ja mitä näit on, ne tulee ton satelliitin kautta, mut tota normaalit kanavat periaatteessa Jimit sun muut, tulee ton antenni.. harava-antennin kautta.”

Satelliittitelevision tulo lisäsi viisihenkisen porvoalaisperheen television katsomista huomattavasti. Perheen 44-vuotias isä katsomisesta:

”Enemmän, siis selvästi, ku tuli toi lautanen ja tuli sitte ne Canalin kaikki kanavat, ni kyl se siis enemmän aikaa ainakin lapset käyttää televisioon katseluun, se on ihan fakta. Toisaalta tota noin niin ehkä se tarjonta auttaa etsimään ikään kuin myös laatu silleen sieltä, että et tota ku siellä näkyy Canalin kanavat siel on niin montaa eri sorttista kanavaa, että et siel on tekniikkaa ja historiaa ja ja kaikkee tämmöstä. Ni Sami (nimi muutettu – SK huom) esimerkiks mielellään katsoo jotain sotahistoriaan liittyvää tai tekniikkaan liittyviä juttuja. Että et emmä nyt tiedä siis valikoiva ihminen ni ni löytyy laatua kyllä paljon noist kanavista. Se on ihan faktaa, että valikoiden, ku katsoo. Mut mut kyl mä luulen, et meiän ainakin tytöillä on vähän semmosta hömppöpömpää on siellä että.”

Satelliitti ja sen valtava kanavamäärä muutti muutoinkin katsomistottumuksia.

44-vuotias mies: ”Hakee sieltä sitä täytyy mennään niit kanavii läpi, katotaan ei tota, ja taas eteenpäin, mikä tää on, katotaan nyt vaikka kanava kakkosta vähän aikaan ja sit vaihetaan.”

[...]

46-vuotias nainen: "Et kyl se sillai on muuttunu vuosien myötä mitä ennen, ku oli vaan muutama kanava käytössä. [...] Mitä enemmän kanavii, ni sitä enemmän semmoseks se menee."

Haastattelija: "Surffaamiseksi?"

Nainen: "Nii nii. [...] Niin voi helposti käydä, ku ajattelee vaikka omia vanhempia ni miten kävi, ku heille tuli tietokone, ni ja nettiyhteys, ni yks kaks avautu semmonen maailma ja surffaaminen siellä. [...] Ni ehkä he sitten rupee käyttää sitä samalla lailla, ku jotain nettiä."

Kritiikistä uusiin ehdotuksiin

Kritiikki siirtymäratkaisua kohtaan oli ankaraa, mutta rakentavia ehdotuksia ja toiveita digi-tv:n kehittämiseksi tuli myös paljon. Kysymyksen, olisiko digitalisointi pitänyt hoitaa toisin, vastattiin ryhmä 11:ssä useilla ehdotuksilla. Viisihenkisen porvoalaisperheen 31-vuotias isä olisi satsannut kattavaan laajakaistaverkkoon.

Nainen, 30 vuotta: "Paska diili, saastuttaa, tuhoaa kiinalaisen lapsen elämän, ja must on tosi niinku epäilyttävää, et sitä ei jotenki nähdä moraalisenä ongelmana vaik must se on sitä."

Mies, 31 vuotta: "Lypsävä lehmä, et niinku vanhas ei ollu mitään vikaa."

Nainen: "Toimiva asia pannaan lihoiks."

Mies: "Kuhan tehään jotain. Ettei kukaan vaan pääse sanomaan et ootte jotenkin."

Nainen: "Vanhanaikasia (naurua)!"

Mies: "Nii. Joku tämmönen ihmeellinen suomalainen, niinku kollektiivinen huono itsetunto-asia myöskin. [...] Et Suomeen ois ehkä voinu noilla rahoilla ennemmin rakentaa sit koko maan kattavan, erittäin hyvin toimivan jonkun niinku verkon."

Nainen: "Ja oltais varmasti oltu niinku ensimmäinen maa maailmassa (naurua)."

Laajakaistasta päästään sujuvasti television ja tietokoneen yhdistämiseen, mitä ehdotettiin, odotettiin tai toivottiin selvästi eniten ohjelma-kohtaisen tilaamisen ohella. Nokialainen nuori pari pohti tulevaisuutta.

Mies, 29 vuotta: "Koko tää kodin...viihdekeskus niin menee enemmän siihen suuntaan, että on joku yks tietokonemainen keskusyksikkö ja sitä tavallaan, sen kautta pystyy hyödyntämään sitten niinku...nettiä ja... hoitaa kaikki asiat."

Nainen, 26 vuotta: "Toi on mun mielestä ihan hyvä visio, mää uskon kanssa ton tyyppiseen."

Mies: "En mä nää mitään järkee, just joku tossakin neljä eri laitetta tällä hetkellä, ja vois olla se viides vielä. Ihmiset halua sellasta yksinkertaisuutta siihen."

Kolmihenkisen nokialaisperheen 30-vuotias isä arveli, että televisio ja internet yhdistyvät tulevaisuudessa yhdeksi kodin mediaksi. Hän toivoi, että tulevaisuudessa voisi vaikuttaa paluukanavan avulla suoraan ohjelmien sisältöön. Hän mieli uudenlaisia vuorovaikutusmuotoja.

30-vuotiaat viisihenkisen tamperelaisperheen vanhemmat pohtivat tietokoneen ja tv:n yhdistämistä ja muita vaihtoehtoja:

Mies: "Mun mielestä on tyhmää sit taas ajatella, et jotenkin esimerkiks niinku tietokonetta ja internettiä televisioon sovitamaan keskenään, et ne toimii erikseenkin hyvin ja niillä on erilaiset käyttötarkoitukset. Mä en nää siinä mitään niinku semmosia suuria tarpeita."

Nainen: "Mä taas kyllä ajattelen, et tietokone ja telkkari menee jossain vaihees yhteen. Ja... mä jos saisin vapaasti niinku muokata telkkaria, niin siinä sais olla semmonen kuvaäänikirjasto tai videokirjasto, mistä sais niinku aina valita, et mitä haluaa kattoo. [...] Et tänään olis kiva kattoo joku elokuva, ni sit siellä olis valikoima elokuvia."

Mies: "Se olis hyvä. [...] Musta taas sit niinku tietokoneen yhdistyminen televisioon on sillai tyhmä, et en mä haluais tossa television edessä näpytellä jotain word-asiakirjoja tai surffata netissä."

Kolmihenkisessä antennitaloudessa elävä 30-vuotias porvoollaisnainen kuvailee television katsomista, joka lisääntyi huomattavasti lapsen syntymän myötä. Samalla hän toivoi kehittyneempää tallennusjärjestelmää.

Nainen: "Välttämättä toi boksi ei edes ota sitä viikottaista ohjelmatarjontaa, ku pari päivää eteenpäin, et sun pitää sit niinku muistaa sitä kytätä koko ajan. Mut sinänsä siis me käytettäis tota varmaan viel enemmän, jos sen käyttö ois helpompaa. Me varmaan nauhotettais lähinnä kaikkee, et katottais uutiset ja katottas kaikki sarjat ja leffat ja katottas sit ku voi rauhassa kattoo. Mut sit tavallaan käytön monimutkaisuuden takii tulee sit tehty silleen, et tallentaa sen mitä muistaa ja sit kattoo ne."

Mies, 34 vuotta: "Niin aika veikkauspohjalta."

Nainen: "Niin ihan ku VHS:ä käyttäis."

Mies: ”Niin just et tos mitään mullistusta sen suhteen oo kumminkaan tullu.”

29-vuotias nokialaisnainen odotti puolestaan kehityksen vievän siihen suuntaan, että voisi tilata erillisiä ja yksittäisiä ohjelmia. Juuri ohjelmakohtainen tilaaminen oli lisäominaisuus, jota ehdotettiin ja toivottiin eniten. Nyt maksutelevision palvelut ovat kanava- ja aika usein kanavapakettikohtaisia. Katsojat haluaisivat räätälöidympiä maksupalveluita ja muokata itse oman katselunsa. Pitääkö ostaa helminauha, jos haluaa yhden helmen.

”Voisko joskus tulevaisuudessa olla niin, et jos haluais katsoa jonkun elokuvan, ni sä voisit ikään kuin tilata sen itsellesi, katsoo sen sillon kun sä haluat. Että sä et olis niinku niitten orja, mitä ohjelmatiedois lukee ja mihin kellonaikaan ne niinku tulee televisiosta.” (29-vuotias nainen Nokialta).

”Mä toivon, että viiden vuoden päästä just, että mä pystyn valita ne telkkariohjelmat mitä katon ja millon sekä mä pystyn netin kautta hakee, vuokraa elokuvia. Mä maksan ne luottokortilla. Se et liittyys se digiboksiin, ni en tiiä ollenkaan. [...] Mut ehkä just jos on tallentava digiboksi, ni johonkin mun pitää saada se. [...] Ja Ylen shopistahan pystyy ostamaan nyt jo.” (30-vuotias nainen Porvoosta).

Haastatteluissa ehdotettiin paljon muutakin. Yhdessä lapsiperheessä toivottiin sellaista uudistusta, että voisi kytkeä mainokset pois ohjelmista. 19-vuotias kolmihenkisen pälkäneläisperheen tytär toivoi tulevaisuudessa suoraa pääsyä kaukosäätimestä itse ohjelmaan. Tämä ominaisuus lisäisi hänen ohjelmakohtaista reagointiaan.

Kaapelitaloudessa asuva tamperelaispari toivoi tulevalta televisiolta hd-tv -valmiutta ja -ohjelmia. Se olisi heidän mukaansa hyvä kohennus, mutta toistaiseksi kaista ei heidän arvionsa mukaan riitä.

Nainen, 27 vuotta: ”Kato, tos on toi hd, teräväpiirto ja sitten progressiivinen pyyhkäsy, niin se näyttäs niin tosi hyvin kaikki nää tällaset.”

Haastattelija: ”Mikä ihme on progressiivinen pyyhkäsy?”

Nainen: ”No kun tietäsin minäkin...”

Mies, 35 vuotta: ”Toi, et se on jotain mitä tarvitaan kuulemma näitten tota, kaiken näkösten PlayStation -pelien pelaamisessa.”

Nainen: ”Jota me ei tehdä siis. Meil ei oo pleikkarii.”

Mies: ”Mutta sitten jos sitä käytetään niinku esimerkiks sen tietokoneen näyttönä, nii sillon siitä on hyötyä.”

Haastattelija: ”Okei. Joka päivä oppii jotain uutta.”

Nainen: ”Joo, meillä on asiantuntijat tähän vähän enemmän perehtyny, et on neuvonu et ostakaa semmonen jos on progressiivinen pyyhkäsy.”

47-vuotias helsinkiläisäiti kehitteli uusia ratkaisuja:

”On tosi kivaa, että kun on esimerkiks keittiössä, tekee ruokaa tai aamulla puuhailee, nii musta on kiva kattoo aamuteeveetä. Se on niinku sellanen vaihtoehto lehden luvulle. [...] Se on niinku ajankohtasta ja kaikki asiat tulee sieltä. [...] Et tavallaan se mahdollisuus, et ku on keittiössä, niin voi, emmä sitä katsele, mut sillai se on läsnä siinä.”

Sovitinten hinnat eivät ennen siirtymävuotta ja -vaihetta pudonneet kovinkaan paljon, manasi 29-vuotias nokialaisnainen. Hän toivoi, että laitevalmistajat olisivat lähteneet paremmin kilpailuttamaan hintoja, koska hinnat pysyivät koko ajan korkealla. Myös nurmijärveläisperheen 35-vuotias isä ihmetteli, miksi tallentavien sovitinten hinnat eivät laskeneet. Hän epäili, että takana olisi ollut jonkinlainen monopoli. ”Et tommonen ritsa nyt ostettiin ihan sen takii, et tolla pääsee vaan liikkeelle”. Perheessä katsottiin paljon ohjelmaopasta ja teksti-tv:tä sekä internetistä ohjelmien ja kanavien kotisivuja. Miehen mielestä teksti-tv on ollut kaksikymmentä vuotta lähes samanlainen.

”Jos johonkin halutaan muutosta, niin teksti-tv vois olla vähän jouhevampi, että täs ei saa niinku tätä avaussivuu niinku vaihtumaan automaattisesti. [...] Tää vois olla jotenkin paljon monipuolisempi. [...] Jotakin sellasii tieto-ominaisuuksia, et löytyis jotain tästä tai tää kans vähän älyllisempi. [...] Et nyt on siirryty digiaikaan, niin on televisioteknologiasta tai länsiteknologiassa menty eteenpäin, niin tää tekstiteevee on ollu samanlainen.”

60-vuotias nokialainen eläkeläismies kiteytti monen haastateltavan huolen konkreettisella näkemyksellään. Hän haluaisi ikääntyvälle väestölle helppokäyttöisempiä laitteita.

”Mä haluaisin noita vanhuksia varjella, että saatais heille noita helppokäyttöisiä laitteita. Ettei tarttis kuin nappia-kahta painaa, ni sais sillä. Ja sitten kaukosäätimet vaikka ne on nyt pien-

tyny vähän suurempaan muotoon, että heidän sormet sitten kumminkin löytäs sen taikka jollain muulla tavalla se kaukosäädin, kun kumminkin yksinkertainen, mutta varmatoiminen. Että vois vaikka nuolinäppäimellä mennä.”

Haastateltavilla oli lisäksi uusia kanavaehdotuksia. Tamperelainen viisihenkisen perheen 30-vuotias äiti näki digi-tv:sä uusia mahdollisuuksia:

Nainen: ”Mut kyl mä ajattelen, että niin... jos on paljon kanavia, niin siellä mukana saattaa olla myös sellasia kanavia, joissa esimerkiksi erilaiset järjestöt voi tehdä ohjelmaa ja... ja sel-laset toimijat, jotka...”

Mies, 30 vuotta: ”Sulla on vaan jotain kirjoja...”

Nainen: ”Ei, kun siellä Brysselissäkin puhuttiin, että... meillä esimerkiksi on ystäväpariskunta, jotka suunnittelee Karkkilan kaikkien taiteilijoiden yhteen kokoamista, jossa he tekis vassemmistolaisista omaa televisiotalkshowta sitten sillä porukalla.”

Helsinkiläinen 60-vuotias eläkeläisnainen ehdotti todellista luonnon-suojelun ja maailmanparannuksen kanavaa, jossa voisi faktapohjaisesti käsitellä ilmaston lämpenemistä ja sademetsiä. Hän toivoi kanavaa, jonka avulla ”pystyis auttamaan ja vaikuttamaan.”

Oma kriittisen pohdinnan alue oli ohjelmapolitiikka. Kolmihenkisen porvooolaisperheen 30-vuotias nainen kritisoi suomalaistelevi-siota keski-ikäisyydestä:

”Siis mua jotenkin harmittaa sellanen niinku suomalaisen tee-veen informatiivisuus tai sitä voisi kutsua myös keski-ikäisyydeksi tai se johtuu siitä, että kaikki Ylellä kaikki on tosi keski-ikäisiä ja ne katsoo ehkä vähän ylhäältäpäin katsojaa. Enemmän rohkeutta pitäis olla laittaa. Siis etsiä erilaisia ihmisiä sinne ruutuun niinku juontajiksi ja tekijöiksi ja tehdä ihan rohkeesti, eikä sillä lailla ohjelmii, et aina kertois jos puhutaan vaikka, et ei oo aina niinkun dokumentin muodossa. Puhuttais ihmisistä, joilla kaikki ei välttämättä ole hyvin. Et voitais tehdä myös ihan siis yhteiskunnan ongelmista siis ihan teeveesarjoja.”

Porvooolaisen kolmihenkisen perheen vanhemmat ovat edellisen kanssa hiukan samoilla linjoilla ja pohtivat kriittiseen ja rakentavaan sävyyn suomalaista ohjelmapolitiikkaa. Miehen mukaan maksukanavilla voidaan näyttää rohkeampaa ohjelmaa kuin vaikkapa Ylellä, jossa

pätevät lupamaksun, sivistämisen ja muut lainalaisuudet. Tämän vuoksi nuorempi katsojapolvi tulee siirtymään muille kuin perinteisille kanaville. Lisääntynyt kanavatarjonta muuttaa katsomista, kohderyhmiä ja valintoja. Ohjelmia pitää suunnata kohderyhmille, mutta sitä ei tarvitse hokea, koska se rajaa katsojakuntaa.

Yhteenvedo. Pakottaminen, aikataulu, keskeneräinen järjestelmä ja teknologia vaikeuttivat digi-tv:n kotouttamista. Monia perheitä ja kuluttajia juuri digitalisoinnin tapa ärsytti. Digi-tv sinänsä koettiin parannuksena. Antennitalouksille se tarjosi paremman kuvan ja runsaasti lisäkanavia. Kaapelitalouksille muutos oli vähäinen. Odotuksiin nähden digi-tv oli monille pettymys, koska niin vähän lopulta muuttui.

4.2. Suhde mediateknologiaan

”Mediatekniikka ei ole mörkö. Enköhän mä sen kanssa pärjää, jos mää pärjään tietokoneenkin kanssa.” (33-vuotias nainen Nurmijärveltä).

Tutkimuksen yksi päätavoite oli tarkastella suomalaisten perheiden suhtautumista ja suhdetta mediateknologiaan. Digi-tv nosti pintaan useita kriittisiä näkemyksiä, jotka heijastuivat yleiseen suhtautumiseen mediateknologiaan.

”No mä en nyt tässä mikään asiantuntija oo, mutta musta vaan tuntuu, että Suomi haluaa taas olla joku ihmeellinen teknologian mallioppilas, jossa on niinku pakko saada... saada tai itse asiassa pakottaa kaikki ihmiset tähän systeemiin mukaan. Että voidaan sitten ylpeillä, että meillä kaikki on digi-tv:n piirissä. Mä luulen, että jotain joustavampiakin toimintatapoja olis ollu.” (30-vuotias mies Tampereelta).

Digi-tv:n markkinoinnista 29-vuotiaalla nokialaisnaisella oli perustava näkemys:

”Täs on [...] korostunu se pakko enemmän, ku se niinku, et mitä oikeesti hyötyy ja lisäarvo siit on. Et ku [...] ei suomalai-

set oo mitään niinku teknologiavastaisia ihmisiä. [...] Esimerkiks ku aattelee, et kännykät tuli, ni yhtäkkiä kaikilla suomalaisilla oli kännykkä ja nyt melkeen kaikilla on laajakaista. [...] Ehkä se markkinointi ei ois ihan onnistunu siinä, että... et kerrottais oikeesti mitä hyötty siit on.”

Nuoremmat ihmettelivät erityisesti ympäristönäkökulman unohtamista. Kuluttajien mielestä uudistuksessa ympäristökysymykset ja ilmastonmuutos sivuutettiin. Moni haastateltava ihmetteli, millä perusteella Suomessa edistettiin ylipäätään kulutusta, erityisesti sähkön kulutusta ja ajettiin siten ilmastonmuutosta kiihdyttävää viestintäpolitiikkaa.

Helsinkiläinen 47-vuotias yksinhuoltajanainen havaitsi paradoksaalisen ympäristöajattelun, joka unohti teknologiasaasteen:

”Ollaan hirveen huolissaan jostain maitotölkkien kierrättämisestä ja muovipusseista, mut toi tekniikka ni se tuottaa paljon enemmän sitä niinku roskaa.”

60-vuotias helsinkiläinen eläkeläisnainen muistutti luontoresurssin rajallisuudesta:

”Ei mut ihan totta meil on hirveesti tietoo, meil on hirveesti teknologiaa, meil on hirveesti niin kuin osaamista, mutta kun katotaan näin niin unohdetaan et tää luontoresurssi. Jos ei sitä jätetä meille, niin koht ei tääl sit enää ollakaan. Me ei enää tarvitse sit sitä teknologiaa, me ei enää tarvitse sit sitä tietoa. Saharassa on niinku vaikeeta kattoo tv:tä.”

Media- ja tietotekniikan keston ja uusiutumisen lyheneminen korostui tutkimuksessa. Aiemmin televisiolaitteet kestivät huomattavasti pidempään, jopa 20 vuotta. Varsinkin varttuneemmat haastateltavat painottivat tätä muutosta. Nuoremmille mediateknologian nopea uusiutuminen oli arkipäivää.

Kolmihenkinen pälkäneläisperheen 19-vuotias tytär ihmetteli miksi laitteisiin tungetaan niin paljon erilaisia ominaisuuksia:

”Hyvä esimerkki on toi iskän puhelin, se on monta vuotta sillä ollu toi sama vanha, eikä o kertaakaan hajonnu ja mul on siinä ajassa ollu jotain kolme jo, että... siin ei oo mitään, isän puhelimes kameroita eikä mitää, et jotain tekstiviestin lähetyst ja tällasta ni. Mul on jotain kameraa ja värinäyttöö, ne kestää jo-

tain kaks vuotta ja hajoo. Kaikkee, et onks jotain taskulamppu- ja puhelimissa ja kaikkee niinku ihan turhaa.”

Nelihenkisen helsinkiläisperheen 48-vuotias isä ja 17-vuotias poika pohtivat teknistä kehitystä.

Isä: ”Siin käy vähän niinku videoillekin, et ensin oli beeta ja sit tuli VHS ja ny on dvd.”

Poika: ”Kohta on muitaki.”

Isä: ”Ne menee samassa järjestyksessä. Menee digi ja sitten jotain muuta keksii sen jälkeen et ne o suunnitellu sen jo. Et me saadaan tällä rahastettua ensin ja milloin lyökkäis se seuraava uus, mikä on huomattavasti parempi ja taas”.

Tamperelaisen kolmilapsisen perheen toiseksi vanhin, 12-vuotias, poika kommentoi digi-tv:n hankintaa.

Poika: ”Ja sit pitää vielä, jos tulee dvd-soittimen tilalle blue ray -soittimet, niin sitten... se on tyhmää, jos pitää vielä sellasetkin ostaa. Ku pitää ostaa digi-tv, sitte dvd-soittimen lisäksi blue ray -soitin.”

Äiti, 40 vuotta: ”Mä en oo ees kuullu. Mut niinhän se aina on, et joku tulee ja syrjäyttää.”

Digi-tv:n hankinnan ja asentamisen yhteydessä pohdittiin kauppiaiden vastuuta. Osa kauppiaista hallitsi digi-tv:n tekniset asiat huonosti. Tässä tutkimuksessa ei käynyt niin, että kaapelitalouteen olisi myyty antennisovitinta tai päinvastoin, kuten tarinat kertoivat, mutta muita puutteita esiintyi. Maahantuojien vastuun perään kyseltiin myös. Kauppiaiden ja maahantuojien vastuukysymykset nousivat vahvasti esille digiavustajien haastatteluissa.

Kolmihenkisen nokialaisperheen pienen lapsen vanhemmat.

Mies, 30 vuotta: ”No, sinänsä niin teknologiaan suhtaudutaan varmaan positiivisesti, mutta ku sen on nähny mitä tää kulturelektronikka yleensä nykyään on, ni on todennu, ettei koskaan kannata olla ensimmäisten joukossa ostamassa mitään. Että ku laitteet tuodaan aina ihan keskeneräisinä markkinoille. [...] Mieluummin antaa niinku muitten löytää ekana ne viat ja ratkasta ne ja sitten vasta ostaa laitteen, kun se toimii (naurua).”

Haastattelija: ”Et ei oo mitään tarvetta olla sellasena niinku trendien aallonharjalla.”

Mies: ”Ei kyllä.”

Nainen, 29 vuotta: ”Eikä varsinkaan nyt, ku on lapsia ottamassa esimerkkiä... Kauheeta semmoset mukulat, jotka vaatii aina uusimmat ja isonumeroisimmat jutut, ku ne on kaikista hienoimpia.”

Pälkäneläisen nelihenkisen perheen suhtautuminen mediateknologiaan oli varsin myönteinen.

Isä, 46 vuotta: ” Kyl meillä sellasta pioneerihenkee tässä, et välillä on halu kokeilla jotakin, mitä uutta tekniikkaa tulee, niin... niinku kokeilun vuoks. [...] No kyllähän se...tekniikkaan yleensäkin, niin... sillai mielenkiinnolla ja uteliaana suhtaudun. Kyllä mää ainakin mielellään luen jotakin esittelyitä ja tutustun erilaisiin laitteisiin, vaikka nyt välttämättä itteleni niitä ois hankkimassakaan.”

60-vuotias pälkäneläinen eläkeläisnainen katsoo internetistä aikataulut, teatterit, näyttelyt, museot, kanavien tv-sivut ja miettii mediateknologian hankinnan syitä:

”Aika usein kyllä syynä on se, että vanha menee rikki. Mutta kyllä sitten jos se vanha on jo niin aataminaikunen, niin tota, kyllä se... molempia syitä on. Että tietokoneen oon kyllä aina sitten hankkinu, kun sitten, se on niin epävarma, et se on niinku pakko hankkia. Mut puhelimen mää kyllä ostin uuden, kun mul oli niin iso ja kolho. Se oli niin... kaikil on niin pieniä ja sieviä (naurua) ni sitte. [...] Se oli pakko päivittää, vaik se toimi kyllä ihan hyvin, siin ei ollu mitään vikaa. Siin oli vähän tämänönen naisellinen turhamaisuus.”

Useat vastaajat kuvasivat suhtautumistaan mediateknologiaan sellaiseksi, että ensin ollaan epäileviä, pohditaan tarvetta, sinnitellään ja sitten, kun hankitaan, huomataan, että uusihan on parempi.

Mediat lisäävät medioita

Kuluttajilla oli useita medialaitteita ja niitä uusittiin monin perustein. Uudet hyödykkeet tulivat osaksi arkea elämysten tavoittelun, rationaalisen harkinnan ja muodin välityksellä. Elämäntapaan arkistuneet mediat ylläpitivät jo itsessään kulutusta. 29-vuotias nokialaisnainen:

"Se tietokone nyt rupee pikku hiljaa tota, se hidastelee tosi pahasti, et kyl täs jossain vaihees on uuden tietokoneen hankinta varmaan edessä. Ja sitten mun kännykkäkin tossa on ruvennu reistaamaan, se ei aina välillä ota ykkösnappia eikä seis-kanappia ollenkaan (naurua), huoli tämmösiä käskyjä. Että varmaan semmonen kännykän hankintakin, mutta todennäkösesti mä ostan jonkun niinku aika perusmallin, että... tai en mä tiedä, pikkusen mä oon ruvennut tota haaveileen, et ostais semmosen kännykän, et siin ois toi mp3-soitin."

Nokialla asuva nuoripari, 26-vuotias nainen ja 29-vuotias mies, suhtautui mediateknologiaan myönteisesti. Laadukkailla merkeillä on parille merkitystä. Köyhän ei kannata ostaa halpaa. Parin keskustelu kuvaa hyvin ikäluokan suhtautumista mediateknologiaan ja medioihin.

Nainen: "No mun mielestä sitä on toisaalta liikaa, että kyllä nyt pärjäis ilman näitä kaikkia laitteita, tuohan ne toisaalta mukavuutta sitten, mutta loppujen lopuks niin... kyllä se nyt positiivinen suhtautuminen on."

Mies: "Mitä enemmän laitteita on, niin sitä enemmän viettää aikaa kotona niitten parissa. Se on tavallaan sellanen kierre, että sitten taas jos ei ois mitään, niin..."

Nainen: "Vois vaikka neuloo joskus." (naurua)

Mies: "Toisaalta niinkun jos osais käyttää esimerkiks tietokonetta tai käyttää sitä niinkun enemmän siinä vaikka tv-sarjojen ja musiikin hakemiseen sun muuhun, niin kyllähän sitä sais hyötyä selkeesti siitä."

Nainen: "Niin, toistasekshan me siis ei ollenkaan haeta netistä mitään musiikkia, eikä mitään leffoja, eikä meil oo mp3-soittimia, eikä me varmaan osata niitä käyttääkään. Että se on niinku siihen loppunu se... Joskus huomaa sen, että seuras enemmän, että kännyköitten mallit esimerkiks tunnisti niiden numerosarjojen... Nyt ei tiedä enää yhtään mitään, että pääasia, että sillä voi soittaa."

Pälkäneläinen kolmihenkinen perhe pohti teknologian vaikutuksia ja uusiutumisivauhtia:

Tytär, 19 vuotta: "Sitä mä oon vaan miettiny, että tulevaisuudes kun kaikkii tulee tämmösiä robotteja ja näit, sit ne syrjäyttää kaikkee, niinku ihmisii jää työttömäks ja tälleen. Et sen suhteen toi kyl ei oo hyvä niinku toi vauhti tossa, että liian nopeesti tehdään, keksitään kaikkee uutta."

[...]

Nainen, 58 vuotta: "Ni sitte se tosiaan, että täytyy ne laitteet olla viimesen päälle. [...] Kyllä, täytyy olla hienempi kun naapurilla."

Haastattelija: "Nuoremmillakin?"

Tytär: "Ihan sama just, se on nyt niinku joku puhelinkin jää vähänki vanhaks, tulee joku uusi malli, ni paljonhan on sellasiiki, tunnen ketkä niinku heti ostaa, et tää on jo niin vanha, et pakko saada toi uus. Ihan niinku turhaa, vaikka pelaiski se vanha puhelin viäl."

Muutammat pariskunnat, etenkin noin kolmekymppiset, saattoivat äityä vilkkaaseen keskinäiseen vuoropuheluun tai vain syvempään pohdiskeluun, kuten kolmihenkinen kaapelitalousperhe Tampereelta. Suhde mediateknologiaan oli varsin ongelmallinen.

Mies, 31 vuotta: "Mulla on vähän silleen kaksjakonen fiilis, että mä toisaalta kanssa vierastan sitä, että ihmisten pitäis hommata kaikkennäkösiä vehkeitä hirveesti, mut toisaalta sit nyt, kun oon opiskellu myös tota teatteripuolta ja tota joku niinku televisio-ohjelmia tai televisio-ohjelmaa on ollu tekemässäkin, niin periaatteessa se lisää tietysti mahdollisuuksia se digitaalisuus. [...] Mutta tota kyllä mä nään sen jonkun asteisena semmosenä luovan talouden mahdollisuutena tai tämmösenä luovien yrittäjien temmelyskentänä. [...] Asiat pitää tehdä sellasiks, että ihmiset haluaa niitä helposti käyttää. Ihmiset on kuitenkin aika käytännöllisiä, että kyllä sitä ois pitänyt miettiä, kun tätä uudistusta tehtiin."

Nainen, 31 vuotta: "Mä suhtaudun varauksellisesti kaikkeen niinku uuteen teknologiaan. [...] Onko se jumalaton kehitys niinku teknologian saralla, niin onko kaikki ihan tarpeellista."

Eräs tutkimuksen iso havainto ja perheitä yhdistävä punainen lanka oli haastateltavien käsitys, että ihmisten pitäisi osata käyttää uutta tieto- ja mediatekniikkaa. Näkemys ilmeni moninaisesti eri teemojen yhteydessä. Suoraankin sitä kysyttiin, kuten pälkäneläisperheeltä.

Haastattelija: "Pitäisikö ihmisten osata käyttää mediatekniikkaa?"

Mies, 58 vuotta: "Aika paha."

Nainen, 58 vuotta: "Kyllä sitä varmaan vähän täytys.. osata."

Mies: "Ni mä oon samaa mieltä."

Nainen: "Että pysyis... (naurua). Vähän semmonen tunne, et ei ihan kulje jälkijunassa. (naurua). Vähän elää niinku ajan hermolla."

[...]

Tytär, 19 vuotta: ”Kyllä sitä pitäis niitä osata käyttää, kun eihän sitä tiedä koskaan missä niinku törmää kaikkiin tommosiin Ja tekniikka kehittyi hirveetä vauhtia, että koht on kaikki niinku jotain tällasta teknistä, että miten sitä pärjää sit, jos ei mitään osaa käyttää.”

Niinkin koettiin, että lähipiiri kantoi talouteen television, jotta perhe olisi yhteiskuntakelpoinen, kuten pariskunta asiaa kuvasi. Oli huonon elämän merkki, jos ei ollut televisiota.

Naiset aktiivisia

Perinteinen asetelma, jossa mies hoiti perheissä mediatekniikan, ei enää päde. Toki asenne ja toimintatapa eli, mutta ei korostetusti. Nyt parisuhteissa oli kyse enemmän työnjaosta: tekniikasta vastasi se, jota se kiinnosti. Naiset tiesivät teknisistä asioista, ottivat niistä selvää ja hallitsivat tekniikkaa miehiä paremmin. Usein koulutus ja tietotekniikan käyttö työssä selittivät asiaa. Toisaalta lähes kaikki haastatellut aikuiset käyttivät tai olivat käyttäneet tietokonetta työssään.

Vastaavaan tulokseen päädyttiin myös Kortin (2007, 365-366) television sosiokulttuurisessa historiikissa. Tutkimuksessa todettiin, että miehet hoitivat pääasiassa kodin mediatekniikkaa, mutta eivät enää yksinomaan. Myös naiset ajastivat videoita.

Kaikissa haastatelluissa ikäryhmissä naiset suhtautuivat varsin aktiivisesti kodin mediateknologiaan. Tulos ei siis noudattanut isoa – ali ja yli 35-vuotiaitten – jakoa. Kaksihenkinen nokialaispariskunnan 29-vuotias nainen puuhaili mielellään tietoteknisten laitteiden kanssa, tutki ohjekirjoja ja veteli johtoja. Aviopuolisoa tekniikka ei kiinnostanut. 65-vuotias helsinkiläinen nainen hoiti aktiivisesti eläkeläispariskunnan medialaitteita, kuten ensimmäistä digiboksia:

”Siin Nokian boksis on hirveen laaja semmonen ohjekirja. Ja sit kerran mä ajattelin, että on se nyt kumma, ettei tommoseen laitteeseen nyt tekstitystä saa. Ja sit mä rupesin lukeen ja siinä oli semmonen, että se pitää jollain tavalla niinku mikskä sitä nyt sanotaan ku käydään läpi se koko juttu tai siis onks se päi...päivitys vai mitä se on. Joka tapauksessa se kesti pitkään ja siin sanottiin, et jos täs tekee virheen, ni se voi rikkoo koko sen digiboksin ja plus sen television. Et se oli kyl hirmu laittaa et hiki tippu, ku mä laitoin ja mä mä laitoin ohjeen mukaan ja sen jälkeen on tekstitys näkyny. [...] Meil on dvd-soitin

sit erikseen siinä televisiossa. Siihen kuuluu.. se on aika iso televisio ja se kuuluu siihen niinku, se on sisäänrakennettu, mut tallentavaa meil ei oo. Meil on tietokoneella nyt voi jonkin verran tallentaa sit kun oppii taas sen siin on vissiin kova opet-teleminen.”

Kuten koko tähänastisesta on ilmennyt, suhtautuvat molemmat sukupuolet mediatekniikan osaamisensa usein itsekriittisesti ja -ironisesti. 30-vuotias perheellinen porvoolaisnainen yritti saada televisiota toimimaan tietokoneen kautta.

Nainen: ”Mä just tänään itse asiassa otin selvää siitä, ku mä soitin, et mun pitäis saada siihen digi-tv-antenni ja se sano, et sä tarttet semmosen tietokoneen, jossa on dvd-viritin sisällä elikkä mun pitää joka tapauksessa ostaa semmonen digiboksi. Mut jos mä ostan sit digiboksin, ni mä ostan sit sellasen tallentavan digiboksin. [...] Ja sitten et mä pystyn näyttöön kaapelin kautta vetää videotykin ja siit sit jonkun leffan tohon.”

Mies (34 vuotta): ”Tää (vaimo – SK huom.) on lähinnä perillä näistä asioista.”

Nainen: ”Mä soitan aina blondipuheluita johonkin Mustaan Pörssiin ja sanon, että kerropa. Mulle selvis tänään mikä on vga- ja dv-liitäntä ja niin eespäin. [...] Itte soitin Mustaan Pörssiin ja kysyin, että mitä mä siihen tarviin, ku mä kuulin se, että ku mun isän mökillä oli ollu yks tyttö, joka oli kattonu läppäriin kautta telkkarii, ni siitä se lähti niinku se ajatus, et ei himputti me ruvetaan, koska videotykil saa niin paljon isomman kuvan.”

Viisihenkisen porvoolaisperheen 46-vuotias äiti katsoi televisiota vähiten koko perheessä, jolla oli sekä antenni- että satelliittitelevisio. Hänen mielestään heidän perheensä ei tullut mediatekniikassa jälkijunnassa vaan päinvastoin. ”Jos prosentti on 100, niin me ollaan siin kahenkymmenen ekan joukossa.” Hänen mielestään digi-tv ei edustanut mitään high techia vaan perusteknologiaa. Kun perhe hankki medialaitteita, perustelut olivat selvät: tarkoitusperä ja käyttötarkoitus, hyöty ja tarve.

Miehet tekevät tätä ja naiset tätä -sukupuoliasetelma ilmeni medioista selvimmin television katselussa. Tässä tutkimuksessa miehet katse-
livat televisiota hiukan enemmän⁵.

⁵ Myös Kortin (2007) tutkimuksen mukaan miehet katselevat televisiota enemmän. Finnpanelin tutkimuksen mukaan 2/3 maksutelevision katselijoita on miehiä. (Finnpanel 2008)

”Kyl mä uskon, et tytöt on ruvennu kans ottaa tavallaan kiinni ja on kiinnostuneita toisaalt meidän perheessä, vaik isä oli tavallaan joka niinku määräs sen, et mitä tyyliin katotaan aika pitkälti.” (33-vuotias nainen Nurmijärveltä).

Erään helsinkiläisen kaapelitalousperheen mies tokaisi vaimolle: ”Sata kanavaa ja sä katsot jokaista.” Perinteiset mieltymykset näkyivät, mutta harvoin korostuneesti. Miehet seurasivat edelleen enemmän urheilua ja naiset sarjoja. Mutta varsin monessa tapauksessa miehet katsoivat yhdessä puolisoidensa kanssa sarjoja ja naiset puolestaan yksin tai puolisoidensa kanssa urheilua. Näissä perheissä katsottiin ohjelmia yhdessä. Monissa samoja televisio-ohjelmia katsovissa perheissä katsominen yhdisti ja rytmitti arkea. Mutta ongelmiakin siihen sisältyi.

”Mä en halua, et määrää mun elämää tai rajottaa sitä. Jossain vaiheessa elämää tuntu siltä, että kun telkkari oli päällä ja sielt tuli joku ohjelma, niin sitten niin kuin se on se maailman napa ja mitään muuta keskustelua ei sitten ollut. Ja se ehkä kertoo enemmän huonosta parisuhteesta. [...] Se pääs dominoimaan silleen, et se rajoitti kommunikointia. [...] Siit tuli semmonen olo, et se vaikuttaa liikaa, et se hallitsee.” (32-vuotias nainen Porvoosta).

Muutamassa haastattelussa mainittiin televisiolaitte sisustuselementtinä. 27-vuotiaan kaksin miehensä kanssa elävän tamperelaisnaisen mielestä televisio kuuluu kuvaan sisustuksessakin. 32-vuotiaan porvoolaisnaisen televisio hajosi viikkoa ennen digisiirtymää, eikä hän ole hankkinut uutta televisiota eikä sovitinta:

”Sisustuksellisesti telkkari ei nyt sovi tonne mun olohuoneeseen enää. Kukkanen paikkas sen kohdan. Tosi hyvä, et se lähti.”

Laajempiakin pohdintoja toki viljeltiin, kuten esimerkiksi sitä, miten mainonta rakentaa sukupuolittuneisuutta.

Nainen 30 vuotta, Porvoo: ”Ja ensinnäki must se on vähän vastenmielistä toi niinku teknologiahuuma, että joka ukko jotenki silleen hiplaa ennen joulua kaikkii uusii... se on vähän niinku et, niinku joka rouvan on pakko saada joka vuosi uuden

värinen sohva, et se sopii niinku. Sisustus uusiutuu ja joka ukon on saatava uus telkkari.”

Mies, 31 vuotta: ”Uus plasmatelkkari.”

Nainen: ”Nii. Tai sit en vuorovuosina niinku, et toisena vuotena niinku uudet stereot.”

[...]

Nainen: Siin on mun mielest joku semmone sukupuolittunu juttu tiädäks, et miten niit mainostetaan. Isänpäivänä mainostetaan teknologiaa ja äitienpäivänä vispilää.”

Mies: ”Ei enää vispilöit, vaan nimenomaan sisustamista.”

Nainen: ”Sisustamista ja jotai... jotain ihanaa itselleen, et naisten ihanaa itselleen on vahtokylpy ja miesten ihanaa itselleen on uus fallossymboli.”

Koko hanke nähtiin myös sukupuolittuneesti: ”kyllä tää on sukupuoli- ja sukupolvikysymys. Se on kato keski-ikäset miehet, kun on keksiny tän homman itselleen”, 30-vuotias porvoolaisnainen sanoi. Nämä miehet ovat eläneet kymppitonniaikaan, jolloin suuri osa katsoi samaa ohjelmaa yhtä aikaa.

Uudet roolit

Digi-tv:n ja muiden uusien medialaitteiden käytössä lasten ja aikuisten perinteiset roolit muuttivat muotoaan. Jos aiemmin aikuinen – ja usein mies – vastasi kodin teknisistä laitteista ja opasti muita niiden käytössä, nyt lapsiperheissä lapset saattoivat opastaa aikuisia. Useissa perheissä tytär tai poika asensi digiboksin ja neuvoi vanhempiaan laitteiden käytössä.

Mediatekniikka kehittyi ja uusiutui niin nopeasti, että vanhemmat eivät pysyneet sen kyydissä. Kyse oli myös medioiden kulutuksesta. Vanhempi polvi seurasi totuttua mediaa, nuorille tuotettiin uusia.

Kolmihenkisen pälkäneläisperheen 19-vuotias tytär asensi perheen digiboksin elokuun 30. päivä. Tietokoneen asentaminen oli selvästi vaikeampaa. Molempien käytössä hän auttoi vanhempiaan.

Tytär: ”No ei siinä mitään ollu. Siä oli vähän johdot väärin, ni ei se heti ruvennu toimii ni, mutta katottiin sitte niitä.. netistä kaitoin jostain semmosta niinku käyttöohjeesta laajemmasta, ku siinä tuli mukana hirveen huonot.. ne johti ihan harhaan.. sieltä niitten johtojen paikkoja. Sit huomaskin, et siel oli ihan väärin ne. Kun ne sai oikein, ni ei mitään ongelmia, ni se melkein itestään meni sitte, haki ne kanavat. [...] Laitoin vain sen mer-

kin hakusanaks, laitoin jonkun ohjekirja tai jotain ja se tuli sieltä, mä en tiä. Käyttöohje oli huono.”
Isä (58 vuotta) ja äiti (58 vuotta): ”Käyttöohje oli huono.”

Nelilapsisen helsinkiläisperheen vanhin lapsi, 17-vuotias poika, opetteli tietokoneasiat ja opetti muita perheenjäseniä.

”Mä sit opetan sen niinku nopeimman kautta [...] miten sen pystyis nopeesti hallitseen. [...] Ohjekirjan kanssa meni silleen internetkin, ku se sanoo ensin sen salasanan, ni se sanoo aina se laatikko, et mitä pitää tehdä ja näyttää sen. Eiks se niinku ite opeta, että paina tuosta ja paina tuosta.”

Pälkäneläisen nelihenkisen antennitalousperheen 46-vuotias isä tuo esille tärkeän sukupolviasian:

”Niin no se on tietysti tämmösessä taloudessa, missä on innokkaita taikka noita nuoria, jotka on perehtyny näihin asioihin, ni helpompi ottaa käyttöön tätä uutta tekniikkaa, koska kysyy niiltä nuorisolta. [...] Vähän molemmin päin, että taas ne ei viitti lukee käyttöohjeita niinkään, että ne vaan tekee. [...] Kun mun taas tarvii lukee käyttöohjeiden kautta ja sieltä vaan niinku, kun sitten taas näillä... näillä se sujuu niinku luontaisesti se.”

Yhteenveto. Suomalaisten kykyä omaksua uutta viestintätekniikkaa pidetään hyvänä. Asenne on myönteinen. Kodin mediateknologia on murtautunut perinteisiä sukupuolittumisen ja muitakin roolijakoja. Se on avartanut maailmaa ja tarjonnut uusia mahdollisuuksia. Digi-tv:n kompastuminen kodin kynnykseen pakotti perheet ja kuluttajat arvioimaan uudestaan suhteensa mediateknologiaan. Suhtautuminen muuttui kriittisemmäksi.

4.3. Mediat arjessa

Medioiden parissa käytetty aika on lisääntynyt jatkuvasti, ei vähiten siksi, että niiden kirjo on monipuolistunut ja kasvanut. Tässäkin tutki-

muksessa tehdään jako perinteisten ja uudempien medioiden välillä. Perinteisiksi luokitellaan erilaiset sanoma-, paikallis-, ilmaisjakelulehdet, aikakauslehdet, televisio ja radio. Uudemiksi, vaan ei uusmedioiksi, luokitellaan internet, verkkomediat, kehittynyt mobiili ja myös erilaiset tallennus- ja toistovälineet kuten dvd, ipodcast ja mp3. Jälkimmäiset eivät täytä tiedotusvälineiden kriteereitä, mutta viestintävälineitä ne ovat – myös haastateltavien mielestä.

Tässä osiossa tutkittiin ennen muuta perheiden media-arkea, eri medioiden käyttöä ja suhtautumista niihin. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, mutta aluksi määrällinen tiivistys.

Medioiden tärkeysjärjestys

Kaikkia haastateltavia henkilöitä 7-vuotiaista ylöspäin pyydettiin asettamaan käyttämänsä mediat tärkeysjärjestykseen. Vastajat saivat itse määritellä mediansa. Vastauksissa jotkut erittelivät medioita uutisten ja viihteen näkökulmasta. Osalle syntyi ristiriita käytön ja tärkeäksi kokemisen välillä.

Tässä määrällisessä vertailussa vastaukset pisteytettiin siten, että ykkössijasta sai kolme pistettä, kakkossijasta kaksi ja kolmossijasta yhden pisteen. Kokonaispisteiden mukainen piste- ja siten tärkeysjärjestys:

Televisio	105 pistettä (p.)
Internet	98 p.
Sanomalehti	69 p.
Radio	43 p.
Mobiili	21 p.
Aikakauslehti	9 p.
Ilmaisjakelulehti	5 p.
Mp3-soitin	3 p.

Televisio ja sanomalehti saivat eniten ykköstitiloja (19) ja internet kolmanneksi eniten (16). Kakkoseksi internetin asetti 23 vastaajaa, television 17 ja radion 9. Tärkeysjärjestyksessä kolmossijalle asetettiin televisio 14:ssä, radio 10:ssä ja aikakauslehdet 7 tapauksessa.

Kun tärkeysjärjestystä tutkitaan ikäryhmittäin, tuloksessa ilmenee haastateltavien ikärakenteen epätasapaino; kaikissa ryhmissä ei ole yhtä monta vastaajaa. Ikäryhmien kohdalla kolmen eniten pisteitä saaneiden jako meni seuraavasti:

7-12 -vuotiaat:	internet 7, televisio 6 ja mp3 3 pistettä (p.)
12-20 -vuotiaat:	internet 27, televisio 16 ja radio 7 p.
20-35 -vuotiaat:	internet 35, televisio 34 ja sanomalehti 20 p.
35-60 -vuotiaat:	televisio 36, sanomalehti 26 ja internet 26 p.
yli 60-vuotiaat:	sanomalehti 20, televisio 13 ja radio 8 p.

Tuloksista voidaan päätellä, että internet, käsittäen tietokoneen, ja televisio olivat nuorimmille ikäluokille, 7-12- ja 12-20-vuotiaille, selvästi tärkeimmät mediat. Kahden ensimmäisen ero kolmansiin ja neljänsiin oli huomattava. 12-20-vuotiaista peräti seitsemän asetti internetin ykkössijalle ja television vain kaksi.

Nuorten aikuisten eli 20-35-vuotiaiden kohdalla internet ja televisio painivat omassa sarjassaan. Tässä luokassa televisio sai peräti kahdeksan ykkössijaa ja internet vain kolme. Sanomalehden asetti ykkösmediakseen viisi ja mobiilin neljä henkeä.

Hyvin laajassa työikäisten luokassa, 35-60-vuotiaat, televisio koettiin selvästi tärkeimmäksi mediaksi ja perinteinen sanomalehti kamppaili suosiosta internetin kanssa. Televisio asetettiin ykkössijalle seitsemästi, sanomalehti seitsemästi ja internet neljästi.

Yli 60-vuotiaille perinteiset mediat olivat tärkeimpiä: sanomalehti selvä ykkönen, televisio selvä kakkonen ja radio kolmantena.

7-35-vuotiaat kokivat internetin tärkeimmäksi mediaksi, kun taas yli 35-vuotiaille merkityksellisimpiä olivat perinteisemmät mediat. Koska tutkimuksessa korostui digi-tv-case, on mahdollista, että television rooli korostui. Televisio koettiin lopulta hyvin tärkeäksi mediaksi, vaikka varsinkin 35-60-vuotiaat sen kulutusta vähättelivätkin; heille sen merkitys oli silti suurin. Sanomalehden eli päivälehdän rooli nuoremmissa ikäluokissa on varsin vähäinen, samoin radion. Ikäjakoluokitus tehtiin aineistoa analysoitaessa.

Merkittävänä tuloksena oli jako alle ja yli 35-vuotiaiden välillä. Kyseessä on selvä murroskohta.

Television katsominen kytkeytyi tämän tutkimuksen mukaan lujasti elämäntilanteeseen. Lapsena katsottiin paljon, nuoruudessa mukaan astuivat erityisesti tietokone, pelaaminen ja internet. 20-35-vuotiaana opiskeltiin, pariuduttiin ja katsottiin televisiota vaihtelevasti. Katselu korostui lasten odotus- ja imetysaikana ja kun lapset olivat pieniä.

35-50-ikäisillä lapsiperheiden television, internetin ja medioiden kulutusta säätelivät mediakasvatuksen tavoitteet. Kulutuksen piti pysyä hallinnassa. Ikäryhmässä työ oli keskeinen tekijä ja katsominen sijoitui selvästi myöhäiseen iltaan noin kello 20-22.30 välille.

Ikääntyminen ja erityisesti eläkkeelle siirtyminen lisäsivät television katsomista. Tässä ikäryhmässä television asenteellinen paheksunta myös väheni.

Eri medioiden merkitys

Televisio nähtiin muita medioita enemmän viihteen kuin tiedon mediaksi, varsinkin, kun urheilu luokitellaan viihteeksi. Viihteellisyys korostui passiivisuuspuheessa: televisio oli ”aika pitkälti hömppäläite, mistä tulee katottua viihdettä”, kiteytti porvoolainen 31-vuotias mies.

Iso jako linjaa internetin selkeästi tulevaisuuden mediaksi, ja se merkitsi erityisesti alle 35-vuotiaille hyvin paljon. Parhaimmillaan internet täytti tiedon hankinnan, uutis- ja viihdevälineen, television, radion, verkkolehden, kommunikoinnin ja kirjoitusvälineen tehtävää. Internet oli myös mitä monimediaalisin väline, esimerkkinä televisiokanavien ja -ohjelmien kotisivut.

Perinteinen jakauma – iäkkäät lukevat sanomalehtiä, nuoremmat vähemmän – päti tässäkin tutkimuksessa, tosin pienin varauksin. Tutkimus tehtiin Helsingin ja Tampereen seuduilla, missä ilmestyivät Helsingin Sanomat ja Aamulehti. Pälkäneen levikkialueella vaikutti myös Hämeen Sanomat ja Porvoossa Uusimaa. 20% perheistä tyytyi sanomalehden sijasta ilmaisjakelulehtiin ja siihen, että selaili tai luki päivälehtiä verkosta. Tosin internetistä luettiin muidenkin verkkomedioiden uutisia. Tv-kanavien sivut olivat suosittuja myös uutishauissa. Vaikuttaisi siltä, että sanomalehtien paperiversioiden suosio olisi murroksessa. Tähänkin sisältyy varaus. Elämäntilanne ja -vaihe vaikuttavat kaikkien medioiden kulutukseen ja käyttöön.

Radiota kuunneltiin lähinnä autossa, kotona vähemmän. Tässä tutkimuksessa radio jäi taustääneksi, ja televisio, internet ja lehdet koettiin selvästi merkittävimiksi medioiksi. Jos asiaa ajatellaan ristiin, internet oli monipuolistanut televisiota ja päinvastoin. Sama päti päivälehtiin. Radion vastaavaa ristiinkäyttöä ei ollut havaittavissa, vaikka esimerkiksi monen nuoren suosikikseen nostama Energy (NRJ) oli rakentanut internetiin uusia radiokanavia. Monilla muillakin radiokanavilla oli omat sivustonsa.

Digiradiot eivät tutkittujen perheiden kohdalla nousseet kertaakaan esille. Haastateltavat eivät ylipäänsä tiedäneet niistä kysyttäessäkään mitään. Eivät, vaikka digiradioita on ollut kuultavissa vuodesta 1999 lähtien ja digi-tv:n kautta vuodesta 2001.

Aikakauslehtien lukemista pidetään yhtenä suomalaisena mediapiirteenä, ja sitä viestii tämäkin tutkimus. Alle 35-vuotiaat tilasivat ja lukivat paljon harrastelehtiä jättäen joissain tapauksissa päivälehden tilaamatta. Nuorten aikuisten maailmassa harrastuksiin ja alakulttuureihin liittyvien medioiden kulutus ja affektiivisuus näyttäisivät korostuvan.

Eri medioiden käyttö

Medioiden käyttö niveltyi päivän muuhun rytmiin, eikä tulos yllätä. 29-vuotias nokialaisnainen luki aamulla sanomalehden, avasi illalla internetin ja television. Jos aikakauslehti oli tullut, hän luki sen illalla. Miehellä tuli myös oman alan aikakauslehti. Televisio oli molemmille rentoutumisen ja pääosin viihteen väline. Internet oli heille pääasiassa käyttöväline.

Kokonaisuuden kannalta merkittävää oli se, että lähes kaikki yli 7-vuotiaat haastateltavat, kolmea eläkeläistä lukuun ottamatta, käyttivät kotitietokonetta. Tietokone oli kaikissa muissa perheissä paitsi 75- ja 76-vuotiaalla eläkeläispariskunnalla, joka oli muutoin hyvin aktiivinen, luki lehtiä ja seurasi televisiota. Yli 10-vuotiaista haastatelluista vain kahdella eläkeläismiehellä ei ollut matkapuhelinta, tosin heidän puolisillaan oli.

Internet oli varsinkin yli 50-vuotiaille ensisijaisesti käyttöväline, jolla tilattiin, ostettiin, maksettiin, katsottiin aikatauluja, selattiin tietoa ja luettiin ja kirjoitettiin sähköposteja. 20-35-vuotiaat käyttivät internetiä

runsaasti mediana. Webistä luettiin verkkolehtiä ja muiden sivustojen uutisia, katsottiin tv- ja muita audiovisuaalisia ohjelmia. Kolmas varsinakin alle 20-vuotiaiden pääkäyttö oli viihde: pelaaminen, selaaminen, seurustelu verkkosivustoilla ja -yhteisöissä.

Porvoolaisessa satelliittitaloudessa elävälle 13-vuotiaalle tytölle internet oli medioiden tärkeysjärjestyksessä ykkönen. Hän vieraili YouTubessa, katsoi sähköpostit ja meni suoraan MTV3:n sivuille, mistä – ja muiltakin sivuilta – hän luki uutiset. Tärkeysjärjestyksessä toisena tuli televisio, sitten nuorille suunnatut aikakauslehdet, kuten Demi ja Suosikki. Neljäntenä oli radio, erityisesti Energy eli NRJ, jota hän kuunteli taustalla netistä. Pelejä hän pelasi, mutta ei tietokoneelta vaan Play Stationilta, jolta hän katsoi myös dvd:t.

Pälkäneläisen antennitaloudessa elävän perheen median kulutus oli hyvin monipuolista. Maatalon 40-vuotias emäntä käytti kännykästään perusominaisuuksien lisäksi kalenteria. Tietokoneella hän kirjoitti sähköposteja ja luki maatalousaiheisia ja Valion sivuja. 46-vuotiaan isännän mukaan tärkeintä kesäisin oli reaaliaikainen säätiedotus, mutta haastattelun kestäessä piirtyi kuva nykymaalouden tietoteknistymisestä; maataloudessahan on vuosikymmenet tehty työt koneilla.

Internetistä seurattiin eläinilmoituksia. Kun eläimiä myytiin tai ostettiin, ne piti laittaa rekisteriin, joka oli nettipohjaista toimintaa. Emännän mukaan internetin kautta hoidettiin myös lehmien rasva- ja valkuaisaineanalyysit. Muutoinkin monet asiat tehtiin tietokoneella peltoviljelyohjelmista eläinrekisteriin ja kirjanpitoon; muistiinpanoja kirjattiin päivittäin. Eri toiminnoilla oli omat ohjelmansa, minkä vuoksi työasioihin piti olla oma tietokone. Toista 17-vuotias poika ja 14-vuotias tytär käyttivät vapaa-ajan laitteena. Maitotilallisen median käyttö poikkesi jonkin verran kaupunkilaisen työssäkäyvän arjesta.

Nainen, 40 vuotta: ”No puoli seittemän aikaan, et ei me sen aikasemmin, kun sieltä (navetasta – SK huom) tulee niin ehtii aamu-uutiset nipin napin katseleen, joskus yhdeksän uutiset. Sitten tulee posti yhdentoista maissa, ni lehden lukee. Ja joskus aamupäivällä tulee jotain kivoja sarjoja, niin voi katsoa tossa nyt tällä hetkellä.”

Työhön mentiin taas iltapäivällä ja sieltä palattiin illalla, jolloin medioita seurattiin kuten maassa yleensä. Erikoisinta oli vanhempien työssään – navetassa ja muutoin – käyttämä kuulosuojainradio. Per-

heen 17-vuotias poika kuunteli aamuisin YleX:ää television kautta avaamalla TV2:n. Muutoin hän suosi MTV3:a, Nelosta ja ennen muuta Subtv:tä. Kanavien määrä lisäsi hänen mukaansa myös television katsomista.

Nuoriso käytti useita medioita samanaikaisesti. Mikäli nuori asui vielä kotona, vanhempaa väestöä tapa ärsytti. Alle 35-vuotiaat ja erityisesti alle 20-vuotiaat eivät useinkaan lukeneet television ohjelmatietoja lehdestä vaan selaten ohjelmaoppaasta tai teksti-tv:stä. Juuri ohjelmaopas olikin teksti-tv:n ohella käytetyin lisäpalvelu.

Alle 20-vuotiaat seurasivat harvoin sanomalehtiä, mutta poikkeuksiakin löytyi. Esimerkkinä pälkäneläisen nelihenkisen perheen 17-vuotias poika:

”Harvemmin määkään aamulla mitään, mutta iltapäivällä Sydän-Hämeen lehden (paikallislehti – SK huom) mä luen jos se tulee ja... kaks kertaa viikos se tulee, joskus Aamulehtekin katon, ja Seiskat ja noi, ja sit Iltta-Sanomat, jos joku on ostanut, ni tulee luettua, että... iltapäivällä tulee sitten telkkaria kattelua tai internettiä käytettyä tai jotain.”

Analoginen televisio on kuin peruna ja dig-tv kuin italialainen ruoka, joka tulee pakolla tilalle, kuvaili 31-vuotias tamperelaisäiti televisioiden teknologista eroa. Hän kuten ylipäätään varsin moni haastateltava oli käynyt tv-ohjelmien kotisivuilla, ei vain tutkiakseen ohjelmatarjontaa, vaan kopioidakseen ruokareseptejä. Ja miltä kotisivuilta? Strömsön, jonka moni alle 25-35-vuotias mainitsi.

Nokialaisnainen, 26 vuotta: ”Ruokaohjelmien sivuilla käydään aika usein, jos me katsotaan jotain tota, hyvää ruokareseptiä niin haetaan se sitten myöhemmin netistä kyllä. Mutta ehkä vähemmän, mää en käy kyllä yleensä minkään televisio-ohjelmien niinku omilla sivuilla muuten.”

Haastattelija: ”Joo. Ette käy kattoo mitään juonipaljastuksia.”

Mies, 26 vuotta: ”Ei... lähinnä sitten jos miettii, että koskahan joku sarja alkaa, ni tarkistaa sen sitte esimerkiks. Sopranot alkaa viikon päästä, viimeiset yheksän jaksoo.” (naurua)

Radiota kuunneltiin pääasiassa autossa, mutta poikkeuksiakin löytyi. Kolmihenkisen tamperelaisperheen 26-vuotias, pienen lapsen äiti:

”Mä kuuntelen päivisin radioo, aina kun mä syön, teen ruokaa tai syötän lasta, ni mä aina kuuntelen radioo. Sit mä surffailen netissä päiväuniaikana ja sit illalla.”

Myös helsinkiläinen 47-vuotias yksinhuoltajaäiti kuunteli paljon radiota. Naiselle radio oli medioista ykkönen ja televisio kakkonen, sanomalehteä hän ei juuri lukenut ja Helsingin Sanomien viikonloppunumerostakin hän aikoi luopua. Internetillä ei hänelle ollut mitään merkitystä.

”Mä kuuntelen ihan hirveesti puheohjelmia. Mä kuuntelen Yle ykköstä lähes päivittäin, klassista radioo, jonkun verran Radio Deitä, en näitä mainoskanavia, koska mainokset on menny niin alas radiossa ja tv:ssä. [...] No ainaki kuus tuntii päivässä. Mä sanon, et se sivistää ihmistä ihan hirveesti. Suosittelen. [...] Se on niin laaja se skaala sitä ohjelmaa mitä tulee, että sitä ei millään pystyis jos ajattelisit, että sitä lukis vaikka sanomalehteä, ni ne on niin mielenkiintoisesti tehty ne ohjelmat.”

Kolmihenkinen tamperelaisen kaapelitalousperheen 31-vuotias pienen lapsen äiti tiivistä tutkimuksen tuleman.

”Niin ylipäätänsä maailmassa niinku netti alkaa olee niin tärkeetä, että ilman sitä ei ei vois toimii ja sieltähän sitä näkee kyllä telkkariakin. Että se, että jos autiolle saarelle pitäis ottaa jotakin, ni kyllä mä muuten käytän enemmän aikaa telkkarii siis noin niinku tuntimäärällisesti (...) Et kylhän se telkka on kotona tärkein.”

Mediavertailua

Millaisena televisio koettiin ja ymmärrettiin? 29-vuotiaan nokialaisnaisen kuvaus:

”Se on media, mutta se on sellanen tosi hallitseva media, et yleensä joku lehtikin on sellanen, et sä luet sitä ja sit sä pistät sen pois, mut se televisio on niinku... se on huonekalu ja et se on koko ajan siinä niinku näkyvillä ja aika monet myös pitää sitä koko ajan päällä, niinku tuli puheeks. Et se on ehkä jotenki viel hallitsevampi asia siel kodissa ku muut mediat.”

Viisihenkinen porvooolaisperheen 44-vuotias isä pohti radion merkitystä mediana:

”Niin joo kyllä radiosta vaan tulee tai tiedän jotkut Ylen tutkimukset joo jokainen suomalainen kuuntelee tyyliin kolme tuntia per päivä sitä radiota. Onhan mullakin toimistossa koko ajan radio päällä, mut se on vaan se on ikään kuin talossa tapana, et loppujen lopuks tulee aika vähän keskitetty keskitytty siihen, että uutiset tulee kuunneltuu varsinkin uutisten alku, et onks tapahtunu jotakin tärkeätä maailmalla ja sit kiinnittää huomiota vähän enemmän. Et et tota kyl televisio on paljon syöny kyllä tota noin niin noit radion kuuntelijoita. Ja radiostaki tulee hyvii ohjelmii kyllä, et et tota, mut se on enemmän sitä taustaa taustaa vaan, että jotenkin mediana radion merkitys on jotenkin, kaikki muu paitsi uutiset, ni ni ni jotenkin hiipunu ihan hirveesti.”

Viisihenkinen porvooolaisperheen 13-vuotias tytär kuunteli radiota, pääasiassa NRJ:tä, internetistä, jota hän käytti perheessä eniten. Perheen 15-vuotias poika luki puolestaan paljon lehtiä: sanomalehtiä, aikakauslehtiä, tiedelehtiä. Lehdet menivät hänellä medioiden tärkeysjärjestyksessä selvästi muiden edelle. Televisio edusti hänelle viihdettä, ja hän katsoikin sarjoja.

Kaksihenkinen nokialaisperheen 29-vuotias mies katsoi paljon televisiota ja piti siitä.

”Mä oon huomannut et se on suhteessa siihen, et mitä enemmän kattoo telkkaria ni oikeesti sitten jaksaa vähemmän keskittyä lukemiseenkin sitten, tavallaan se ehkä muuttaa sitä tottumusta siihen suuntaan.”

25-35-vuotiaille oli tyypillistä medioiden ristiinkäyttö. Sanomalehtiä luettiin verkosta ja televisio-ohjelmien kotisivuilla vierailtiin päivittäin. Verkosta luettiin lähinnä uutisia ja erilaista informaatiota.

Yli 35-vuotiaille sanomalehti oli tärkeä asioiden ja uutisten seuraamisen väline, mutta alle 35-vuotiaille paljon vähemmän; ikäryhmä seurasi – jos seurasi – asioita sähköisistä välineistä ja yhä enemmän internetin kautta. Haastatteluissa korostettiin television kaksinaista roolia informaation ja viihteen välineenä, vaikka sama ulottuvuus koski sanomalehteä, radiota ja internetiä. Tosin radion viihderooli – musiikki – painottui vielä televisiotakin enemmän. Yli 35-vuotiaille ja erityisesti yli 55-vuotiaille televisio oli tärkeämpi juuri uutisten ja ajankohtaisasi-

oiden mediana. Alle 35-vuotiaiden keskuudessa television viihderooli korostui.

”Radiosta ei näy kuvia, mutta digitelkkarista näkyy paremmin”, kiteytti viisihenkisen nurmijärveläisperheen 9-vuotias tytär medioiden visuaalistumistrendin. Samaisen perheen vanhemmat:

Mies, 35 vuotta: ”Me itse asiassa just puhuttiin tästä töissä, että kollega oli tehnyt sellaisen massiivisen tavallisuudesta poikkeavan teon, että se oli kuunneltu radiosta kuunnelman, mikä tuntuu jotenkin nykyisin jo antiikkiselta. Että suhteet muihin medioihin niin monipuolinen, helppokäyttöinen.”

Nainen, 43 vuotta: ”Toisaalta ehkä joo mikä tulee mieleen niin jumittavampi silleen, et se vangitsee enemmän ihmistä, että radio kun on päällä, niin sitä pystyy puuhastelemaan tai tulee puuhasteltua ehkä ihmisten enemmän.”

Tämän jälkeen viihenkisessä perheessä keskusteltiin tovi eri medioiden jumittavuudesta. Lopputulos: kaikki mediat jumittivat. Perheessä lähinnä äiti kuunteli radiota, mutta kaikilla – myös aikuisilla – oli mp3-soitin ja jokainen soitti sitä aktiivisesti.

Mies: ”Meillä on molemmilla mp3 soitin.”

Tytär, 11 vuotta: ”Mulla on semmonen radio, jossa sellaset kuulokkeet tulee..”

Tytär, 9 vuotta: ”Ja mulla on mp3 ja iskälläkin on mp3. Mä halusin mp3:n ja mä sain sen synttärilahjaks.”

Mies: ”Ku se oli niin kähee, et mä ajattelin, kun mä en ite taas cd-soitinta käytä, jaksaa kanniskella mukana, niin sit mäkin ostin semmosen.”

Tytär 9 vuotta: ”Sellasen jossa on akku.”

Nainen: ”Kyllä.”

Haastattelija: ”Miten niitä käytetään, kuunteletsa sit niitä?”

Tytär 9 vuotta: ”Mitäh, joka ilta. En nyt ihan joka ilta, mut ihan melkein joka päivä.”

Tytär 11 vuotta: ”Mä kuuntelen melkein joka päivä.”

Katselutottumukset muuttumassa

Näkemyks, että television tarjonta oli ohjelmavirtaa, jota seurattiin television lähetyssaikojen rytmissä, näyttäisi tämän tutkimuksen mukaan olevan murtumassa. Tallentavan sovittimen hankkineiden katsomistottumukset olivat muuttuneet jonkin verran katsomiseen muuna kuin lähetyssaikana. Ei ole epäilystäkään etteikö suunta jatku.

Vastaavasti nuoret ja nuoret aikuiset katsoivat tai aikoivat katsoa tv-ohjelmia yhä enemmän tietokoneen ja internetin kautta. Tällöinkin oli useimmiten kyse katsomisesta omana aikana. Tv-ohjelmia oli siirretty verkkoon tv-kanavien ja -ohjelmien kotisivuille yhä enemmän. Ylen arkisto oli tästä hyvä esimerkki, ja sitä myös käytettiin.

Helsinkiläinen viisihenkisen perheen 14-vuotias tytär suhtautui digi-tv:hen myönteisesti, koska silloin hän näki musiikkikanava Voicen. Hän seurasi televisiota, kuunteli Radio NRJ:tä ja mesetti, pelasi ja viihtyi muutoinkin internetissä. Mikäli suosikkisarjan jokin jakso meni ohi, hän katsoi sen netistä.

Useat eri-ikäiset haastateltavat toivoivat, että yksittäisiä ohjelmia voisi ostaa maksukanavilta. Nyt yhtiöt myivät satelliitti- ja kaapelilyhtiöiden tapaan vain kanavapaketteja.

Näyttäisi siltä, että neljän yleiskanavan – TV1, TV2, MTV3 ja Nelonen – hallitseva katsominen olisi niin ikään säröytymässä. Katsojajosuudet ovat alkaneet elää. Erikoista on se, että kaapeli- ja satelliittikanavia on ollut tarjolla jo 20 vuotta, mutta kotimaiset yleiskanavat ovat pitäneet pintansa.

Maksutelevision tulo antennitalouksiin varsinaisesti vuonna 2004 oli suuri muutos, mutta vuoden 2007 aikana esimerkiksi MTV3:n maksukanavapaketti löi itsensä läpi. Maksukanavia katsottiin useissa antenni- ja kaapelitalouksissa ja suhtautuminen niihin oli myönteistä, erityisesti alle 20-vuotiaiden keskuudessa.

Erään kolmekymmppisen perheen ystäväpiirissä pyöri dokumenttirinki, jossa vaihdettiin videoita ja tiedostoja. Miehen tietokoneeltakin löytyi katsottavaa vuodeksi eteenpäin. Ryhmässä keskusteltiin muun muassa dokumenttien tasosta, esimerkiksi arkeologien muumiojutut kylästyttivät.

Mies: ”Kaikki tahoillansa metskaa mitä ihmeellisintä asiaa tuol netistä ja sit niinku polttaa sen itelleen ja sit vaihdettiin ne niinku ja tota dokkareit hirveet määrät ja kaiken näköst salaliitoteoriaa ja tota mitä netti on täynnä.”

YouTubessa oli pilkottuna kymmenen minuutin pätkissä sarjoja ja dokkareita, kuten itsenäisyyspäivän aikainen BBC:n Suomen Talvisota-dokumentti. Mies kehui Yleisradion dokumentteja ja niiden tasoa. Nelosen 4D oli puolestaan ”surkeeta sosiaalipornoo.”

Lopuksi on syytä todeta, että haastattelut tehtiin osittain kesäaikaan ja lapsiperheillä oli poikkeuksellinen rytmi. Kesällä television katsominen oli vähäisempää ja monet sarjat olivat tauolla.

Televisio arvotetuin media

Kysymys television katselusta nosti pintaan tutun kliseen: katson hyvin vähän televisiota. 1960- ja 1970-luvuilla rakennettiin käsitystä sivistyneestä kansalaisesta, joka ei katso televisiota sen passivoivan ja turmelevan vaikutuksen vuoksi. Sivistynyt kansalainen lukee. Tämä syvään ja pitkäaikaisesti juurtunut asenne on elänyt ja saanut matkan varrella uusia muotoja. 2000-luvun valistunut katsoja sanoo katsovansa vähän televisiota ja silloinkin ajankohtais- ja luonto-ohjelmia sekä dokumentteja. Tutkijana ei voi kuin hämmentyä: näinkö meidän yhä kuuluu vastata siksi, että näin kuuluu vastata?

”Joitain vuosia sitten ku telkkari oli mun mielestä yhteiskunnan syöpä, en suostunu hirveesti kätteleen. No sehän on paras tapa saada ihmiset aivokuolleiks, semmosta vilinää silmissä ilman, että tarvii ajatella yhtään mitään.”

”Ainahan pitäis olla kauheen valveutunut ja sanoa, että jotain hienoja asiaohjelmia, mutta käytännössä se varmaan on sitä, että haluais kattoo jotain leffoja semmoseen aikaan, ku ite on kykenevä niitä kattoon.” (32-vuotias nainen Porvoosta).

Haastatteluissa television katselumääriä vähäteltiin aluksi, mutta pidempi keskustelu toi esille aivan muuta. Ihmiset katsoivat televisiota – ja paljon. Ristiriitaisessa asetelmassa oli selvä paheksunnan paradoksi: televisiota moitittiin ja katsottiin. Tämä asenne kuului haastatteluissa läpi noin 30-vuotiaista 60-vuotiaisiin.

58-vuotias mies vastasi ”katson vain vähän ja jos, niin ajankohtaisohjelmia ja luontodokumentteja.” Keskustelun kuluessa hän kertoi katsovansa kuuden, seitsemän ja varsinkin puoli yhdeksän uutiset, joskus vielä Kymppin uutiset. Erityisen kiinnostunut hän oli urheilusta, lempilajeina palloilulajit ja elokuvista jännärit ja länkkärit. Vaimon kanssa katsottiin yhdessä kotimaisia sarjoja kuten Salatut elämät, Kotikatu,

Metsolat, Hovimäki ja lisäksi ulkomaiset Käenpesä, Kauniit ja rohkeat ja niin edelleen.

Myös hiukan yli kolmekymppinen äiti sanoi haastattelun alussa katsovansa vain vähän televisiota, mutta arvioi myöhemmin illan keskikulutukseksi keskimäärin noin kaksi tuntia. Suosikkejakin alkoi tippua kuin liukuhihnalta.

30-vuotias kahden lapsen porvoollaisäiti osui asenteen hermoon:

”Ton Teeman verukkeella on niinku saatu ihmiset jotenkin kuvittelemaan, et ne on jotakin maailman suurimpia kulttuurinharrastajia, et joo, mut me katotaan YLE Teemaa. [...] Mut toleenhan se just menee, et sitten ne perustelee sitä telkkariorjuuttaan sillä, että mutta ku niillä on Teema täällä.”

Jälleen kerran avautui iso jako, nyt hiukan nuorempien kohdalla. Yli 30-vuotiaat aina 60-vuotiaisiin asti toistivat tätä argumenttia. Eläkeläiset eivät enää niin välittäneet, ainakaan pääsääntöisesti. He katsoivat paljon, häpeilemättä. Mutta kiintoisaa oli se, että alle 30-vuotiaat eivät tätä argumenttia enää puheessaan tuottaneet.

Toinen kiinnostava huomio oli se, että televisio oli ylivoimaisesti arvotetuin media. Vielä kymmenen vuotta sitten tietokoneen runsaaseen kotikäyttöön liittyi paheksuntaa ja syntyi nörttiyden käsite. Tuolloin tutkittiin miten tietokoneen käyttö passivoi, eristi ja turmeli. Aina-kaan tässä tutkimuksessa tietokoneen ja internetin käytöstä tuotettiin hyvin vähän tämän tyyppistä argumentointia. Sama päti mobiiliin. Siinä vaiheessa, kun mobiili gsm:n myötä yleistyi, siihen liitettiin runsaasti arvottavaa puhetta. Esimerkiksi jatkuvaa tavoitettavuutta paheksuttiin.

Porvoollaisperhe pohti sovittimen hankinta-aprikoinnin yhteydessä television sosiaalisuutta ja epäsosiaalisuutta suorasukaisesti. Ohjelmat saattoivat olla yhteinen kohde ja yhdistävä tekijä, mutta myös erottava. Muutamissa puheenvuoroissa televisio asettui puolisoiden väliin.

Nainen, 30 vuotta: ”Hesarissa oli, ois pitäny leikata se, niinku tällanen viikon lainat. Siinä oli, että tuleeko taikalaaatikosta mitään sen uudempaa, mitään uutta ja se sano, että ei. Yhä edelleen sohvaperunaisä ja sohvaperunaäiti ja niiden sohva-perunalapset hakee niinku tunne-elämyksiä iloa naurua ja surua ja jotakin keskusteltavaa keskenään. Että kyllähän se kielämättä niinko, et on se paljon intenssiivisempää se toisen

kanssa oleminen silloin, ku siinä ei oo sitä, että sitä ei vaan ka-
tota yhdessä telkkarii. [...] Paljon enemmän on juteltu yhdessä.
[...] Mä yritän vaan sanoa, että tuo telkkari on pahasta.”

[...]

Mies: ”Ei se pitää vaan kattoo tossa, että kuin kauan kestää
niitä keskusteluja, että nyt tulee kohta vitutus ja mä sanon, että
vittu tätä en jaksa.”

Porvoolainen 33-vuotias kahden lapsen isä, jonka perheessä oli kol-
me televisiota ja antenni- ja satelliittivastaanotto, arvosteli television
sisältöjä. Erityisesti häntä ärsytti kaupallisten kanavien amerikkalainen
roska. Ennemmin hän katselisi brittiläisiä huumori- ja muita sarjoja.
Isän mielestä myös internet oli törkypesä. Hänestä lasten internetin
käyttöä tuli valvoa ja rajoittaa, aivan kuten televisionkin katselua. 5- ja
6-vuotiaiden tyttärien lempikanava oli Disney Channel. Isä avosteli
televisio-ohjelmia olan takaa, mutta aikoi silti ostaa talouteen neljän-
nen television.

Mies: ”Pakollinen paha (naurua) siis se. Mä voisin ehkä hyvin
elää ilman telkkariakin.”

Haastattelija: ”Miksi se on pakollinen paha, jos sitä ilmentä
voi elää ja niitä pitää olla neljä?”

Mies: (naurua) ”Kuulostaaks vähän ristiriitaiselta.”

Haastattelija: ”Ehkä vähäsen.”

Mies: ”No siis tota niin mukavuudenhaluinen mä kuitenkin oon.
Sen mitä sieltä haluaa kattoo sit kun haluaa, ni haluaa kattoo sen
mukavasti. [...] Et nyt menee tohon pihan perälle tohon tak-
kasaunaan, missä on takkahuone. Mä meen sinne sauno-
maan, lämmitän saunaa viikonloppuna ja istun siellä iltaa. Ni
sit pistää telkkarin päälle ja kattoo sen siinä, eikä kipittele sit
tänne hirveellä kiireellä, että katonpa nytten, jos sieltä tulee
vaikka Boston League sattumalta tai joku muu. Siis tää on se
logiikka siinä, et siis fain, fyrkkaa menee siinä mielessä huk-
kaan, et ne seisoo mulla siellä pölyttymässä mut...”

Kolmihenkinen porvoolaisperheen 30-vuotias äiti tiivistä kolme-
kymppisten – ja sitä nuorempien – vähemmän arvottavan suhtautumi-
sen televisioon.

”Aika suurkuluttajiahan me ollaan. Katotaan kaikkea mut just
sitä niinku ite kaipais, et ei vaan tuijottais sitä sen takii, et se
on auki vaan, että pystyisin helposti tallentaa, et tekis sen va-
linnan etukäteen ja katsoo ne sitten ku katsoo ne. Koska tällä-
nen aivot narikkaan surffailu, nii siit ei niinku jää mitään mie-

leen. [...] Mä aina niinku jotenkin suivaannun, kun kuulee kauheen monista älykkäistä ihmisistä tai monilla älykkäillä ihmisillä on semmonen mielipide, et niinku teevee on roskaa ja kaikki mitä sieltä niinku tulee on niinku epä-älyllistä ja epäkiinnostavaa ja epäkehittävää. Mut oikeesti jos sä niinku katsoisit tarkemmin niitä ohjelmatietoja, mitä kuitenkin niinku tuotetaan ja toimitetaan tonne moneen mediaan, sä valitsisit sieltä ne. Katsot sitten dokumentteja, ajankohtaisohjelmia tai muuta, mut tekisit sen valinnan ja sitten vaikka mahdollisesti vain maksaisit niistä.”

29-vuotiaan nokialaisnaisen elämässä oli aina ollut televisio, eikä hän ollut aikonut luopua siitä.

”Mä en niinku koe, että telkkarin kattelus ois mitään niinku paha tai väärin tai... mä en niinku koe, et se mitenkään turrutais mua, kun en mä niinku tuntitolkulla kato sitä joka päivä kuitenkaa. Että... jotkut tv-sarjatkin on mun mielestä niinkun tosi hyviä ja rentouttavia ja niinku, et se on yks tämmönen ajanviete muiden joukossa. Ja kyl nyt yhdet tv-uutisetkin pitää joka päivä kattoo, et pysyy vähän kärryillä.”

Vertaileminen oli varsin yleinen tapa tutkia omaa katsomista. Erään haastateltavan isä avasi kotiin tullessaan sekä television että radion, jotka olivat äänessä pitkin iltaa. Mökille mennessä nuorempi sukupolvi kuunteli kiltisti koko ajan auki olevaa Radio Suomea, kuten toisin toimiva haastateltava asian ilmaisi.

Kotimaiset sarjat yhdistivät perheitä. Näin voi varsin perustellusti sanoa. Kotimaisia ja jonkin verran myös ulkomaisia tv-sarjoja katsottiin usein yhdessä, oli sitten kyse lapsiperheistä tai kahden hengen perheistä.

60-vuotias miehensä kanssa elävä pälkäneläinen eläkeläisnainen puhui suoraan ja vähättelemättä. Hän sanoi olevansa teksti-tv:n suurkulttaja ja katsovansa paljon televisiota:

”Kyllä mä katon sitä aika paljon, ja monta kertaa. [...] Kyl se on niinku koko illan auki se televisio, että vaikkei sitä sitten niinku koko aikaa kattokaa. Voi olla välillä tietokoneella tai tota tehdä jotain kouluhommia taikka jotain kotitöitä, tiskata taikka jotain tämmöstä, pestä pyykkiä. Ni kyllä se niinku on taustalla että... sieltä niinku kuulee, kun uutiset alkaa, ni sitte tulee kattoo.”

Katsominen oli myös lisääntynyt. Kun hankittiin digiboksi kaapelitalouteen tammi-helmikuussa, hän pääsi katsomaan Teemaa.

Maksutelevisio ei ollut enää kodeissa kynnyskysymys. Kaikista ikäryhmistä löytyi sen käyttäjiä. Alle 20-vuotiaille maksutelevisio oli lähes itsestäänselvyys. Heillä televisio ja internet saattoivat olla koko ajan auki, useilla lisäksi jokin radiokanava, cd-soitin tai mp3-soitin. Käyttöä rajoittivat lähinnä asiaa valvovat vanhemmat. Mutta varsinkin yli 10-vuotiailla medialaitteet olivat usein päällä, mikäli heillä oli oma huone ja omat laitteet.

Viisihenkisessä nurmijärveläisperheessä isä ja kolme lasta katsoivat urheilua ja sarjoja, äiti enemmän asia- ja kulttuuriohjelmiä. Urheilu oli syynä myös digi-tv:n ja maksukanavien hankintaan antennitalouteen. Kysymys ”onko digi-tv muuttanut katsomistottumuksia” synnytti vuoropuhelun.

Isä: ”Valikoima on paljon suurempi. Et onhan se sitä kai sitten, et vain viikonlop.. nyt lauantaina tulee [...] seitsemän valioliigan jalkapallo ja kaikkee ei kerkee kattoo, et sielt tulee niin paljon.”

Äiti, 43 vuotta: ”Se passivoi.”

Isä: ”Ei mut et tulee aika paljon.”

Äiti: ”Hänelle lähinnä”

Haastateltava: ”Mut eiks siel oo lastenkanavia?”

Äiti: ”No on ne nyt ehkä kattonu vähän enemmän.”

Tytär, 9 vuotta: ”Mä katon yleensä maanantaisin tai lauantaisin iskän kaa korista.”

[...]

Tytär, 9 vuotta: ”Siks meiän piti hankii plusteeveekin ainakin mun mielestä.”

Tytär, 11 vuotta: ”Et iskä vois kattoo korista.”

Tytär, 9 vuotta: ”Ja mä myös.”

Tytär, 11 vuotta: ”Ja jalkkista.”

Tytär, 9 vuotta: ”Ai niin jooh jooh, koska jalkkista sieltä tuli Suomen jalkapallo.”

Isä: ”On siel kyl näitä aika niinku shittikanaviikin, et must tuntuu, et se on vähän niin kuin toi internet ens alkuun, et siel on laaja kirjasto, jossa on paljon roskaa, että sielt pitää karsii, että siel on niit semmosii kanavii, joiden sisältö on aika niinku marginaalinen.”

Kolmihenkisen porvoolaisperheen, mies 34 ja nainen 30 vuotta, vanhemmat määrittelivät paljon puhuttua television passiivisuutta. Jos oli televisio auki eri kanavilla keittiössä, makarissa ja olkkarissa ja radio

auki jossain huoneessa ja samalla yritti lukea sanomalehteä, niin silloin kaikkia harrasti passiivisesti.

Nainen, 30 vuotta: ”Niin se on just tommonen jenkki-tv-kulttuurihan on se, et se on koko aika päällä ja uutiset tulee niinku toistona, koko ajan samat jutut ja liikennetiedotukset. Ni siihenhän niinku suomalainen televisio on menossa.. aamu-tv, et sellasta ohjelmaahan tullaan tuottamaan.”

Mies: ”Itse en siitä pidä, mut se on tommonen Canal+ -ajattelu, et tilaat mitä katotaan ja sitä katotaan sitten ja tämmöstä normaalia arkea vietetään niinku sitten muissa tiloissa. [...] Suurin osa aamu-tv:n katsojista laittaa aina telkkarin päälle niinku radionkin ja sit saattaa tarttua johonkin uutisaiheeseen tai muuhun, et mikäs juttu tää on.”

Nainen: ”Mut et just tää passiivisen tv-katsomisen tai radion kuuntelun on just syynä siihen, et ikinä ei tulla siirtymään sel-laseen, et niin haluttais, et maksaa mistä katsoo, koska tiedetään et sillon katsojaluvuthan vähenis ihan varmasti.

Television arvottava arvostelu ei noudattanut aivan havaittua isoa jakoa – alle tai yli 35-vuotiaat – vaan siinä jako meni 30-vuotiaiden vaiheilla. Tämä 1970-luvun loppupuoliskolla syntynyt ikäluokka tuli kasvuikänsä 1980-luvulla. Luonnollisesti sosiaalisella taustalla oli suuri merkitys, mutta jonkinlaisesta yleistettävästä signaalista voi puhua.

Kuva tulevaisuudesta

Kiinnostavaa oli kuluttajien käsitys siitä, mihin teknologia oli menossa ja mitä siltä itse toivoi tulevaisuudessa. Aiemmin oli tullut esille, että kuluttajien mielestä päivän selvää oli mediateknologian kiihtyvä muutosvauhti. Enemmistön mielestä digi-tv eläisi viisi vuotta ja sen jälkeen uusi tekniikka syrjäyttäisi sen.

Maksutelevisio oli tulevaisuuden mediatrendi ja sen suosio näytti kasvavan. Maksukanavia ja -kortteja käyttivät ehdottivat muita useammin tv-lupamaksun siirtämistä kortin taakse. Kun oli kortti, tiesi mitä sai. Ohjelmakohtainen tilaaminen oli kuitenkin toivelistan ykkönen. Ihmeteltiin, miksi sitä ei tarjottu jo nyt. Moni näki television ja tietokoneen yhdistyvän tulevaisuudessa, mutta enemminkin laajakais-tayhteyksien kautta.

Vuorovaikutteista digi-tv:tä ei Suomeen tullut, mutta siihen suuntaan kehityksen odotettiin kulkevan. 29-vuotiaan nokialaisnaisen mu-

kaan interaktiivisuutta edistäisi se, että kaukosäätimellä voisi suoraan äänestää tosi-tv-ohjelmassa.

”Jos ois semmoinen mahdollisuus jossain vaiheessa, et jos tulis vaikka joku tv-tietovisa, niin sitten pystyt itsekkin osallistumaan siihen visaan silleen, et siin ois ne nappulat a,b,c tai 1,2,3 tai mitä vaan, ja sitten painais. Ja sit se näyttäis sitten siinä sen oman rivin myöskin, et montako meni oikein, tyyliin näin. Et se ois joku tämmönen pelimäinen enemmän.”

Muutama vastaaja toivoi puolestaan juuri mahdollisuutta vaikuttaa ohjelman sisältöön interaktiivisesti. Samalla ihmeteltiin miksi vuorovaikutteinen kehitystyö lopetettiin. Porvoolainen satelliittitelevision omistava 33-vuotias perheenisä:

”Alkuvaiheessa oli just puhetta näist, että tää mahdollistaa nimenomaan sen interaktiivisuuden, et sä pystyt vaikuttamaan jopa sen yhden ohjelman sisältöön. Et mihin suuntaan se lähtee, et on useempi eri vaihtoehto kautta et sä pystyt itte valitseeseen, voit tilata ja ostaa sieltä. Okei no se on se palvelu, on ainakin käytössä niinku netin kautta, et mä voin ostaa sieltä. Meen valitsee vaan maksullisii kanavii ja painan nappia, niin sieltä tulee lasku kotiin ja mä nään ne kanavat fain, mut mun mä en ainakaan itte vielä oo huomannu, että täs ois tässä meidän normaalissa palvelussa.. ois sitä vaihtoehtoo olemassa.”

Kolmihenkinen porvoolaisperheen 34-vuotias mies arvosteli vuorovaikutteisuuden ja kaksisuuntaisuuden puuttumista, ominaisuutta, jota hän itse toivoisi uudelta televisiolt. 30-vuotias puoliso oli samaa mieltä. Molempia kiinnostivat uudenlaiset lisäpalvelut. Digi-tv:n alkuvaiheessa kehiteltiin interaktiivisia mainoksia ja monisuuntaisia teksti-tv-toimintoja, jollaisia he kaipasivat.

Mies: ”Sehän oli se ajatus, että napin painalluksella sä voit mennä kattomaan ne tiedot, niinku perehtyä paremmin siihen ja kenties jopa tilata se tuote siltä sivulta. [...] Esimerkiks just jostain tv-sarjoista tai mainoksista saattas, ku sielt ei tuu juuri muuta ohjelmaa, mainoskatkolla ni ihan hyvin saattais mennä sinne sivulle kattomaan, et mistä täs on niinku kysymys.”
Nainen, 30 vuotta: ”Kyl mä menisin varmaan jonkun mun suosikkisarjan nettisivuille, jos mä pääsisin tosi helposti, et mä en jaksaa kattoo mainoksii. [...] Mut sen pitäis olla niin helppoa, et yhen napin painalluksella sä jo päädyt sinne, et sä meet sinne

ja sä tuut pois yhtä nopeesti kuin jos vaihtaisit kanavaa, ni vaihtasitkin tavallaan sitä mediaa, ni ihan varmasti.”

[...]

Mies: ”Kyl mä oon vakavasti miettinyt sitä, että hankkis niinku tietokonejärjestelmän kotiin, että se netti olis siinä ihan muuttaman napin takana, mut vielä parempi tietysti olis, jos se olis siinä kaukosäätimen mene linkkiin -tyyppisesti.”

Huomattavaa koko tutkimuksen kannalta oli se, että nuorempi, alle 35-vuotiaitten ikäluokka, harrasti paljon erilaisia pelejä. Tietokone, pelaaminen ja internet näyttivät vähentävän muiden medioiden käyttöä jonkin verran. Medioiden runsaus taas oli tyyppillistä perheissä, joissa oli kouluikäisiä lapsia. Kaikki haastatellut yli 7-vuotiaat nuoret käyttivät säännöllisesti tietokonetta, joko pelaamiseen, keskustelemiseen tai muihin internetin toimintoihin.

Yhteenveto. Medioiden tärkeysjärjestyksessä on tämän tutkimuksen mukaan tapahtunut selvä muutos: internet noussut hyvin tärkeäksi mediaksi, erityisesti alle 35-vuotiaille. Television merkitys arjen mediakultuksessa on edelleen ristiriitainen ja vahva. Ajansiirron yleistyminen ja pienkanavien suosio ovat muuttaneet katselutottumuksia.

5. Tutkimustulokset ja niiden arviointi

Perheiden haastatteluanalyysin tuloksia on syytä tarkastella kootusti ja suhteuttaa määrällisiin tutkimuksiin, jotta havaituille signaaleille saadaan yleistettävyyttä.

Digi-tv:n kotouttaminen

Digi-tv:n kotouttaminen tutkittavissa perheissä ei sujunut mutkattomasti. Erityisesti niin sanotut myöhäiset omaksujat – ryhmä 11 – suhtautuivat digisiirtymään pakottamisena ja vastustivat sitä. 75% haastelluista perheistä koki digisiirtymän pakottamisena ja moni myös omakohtaisesti. 25% suhtautui siihen neutraalisti, arvostellen hanketta muiden muassa turhaksi ja liian aikaiseksi. Kesäkuussa sovittimetta olleista yhdestätoista yhdeksän harkitsi televisiosta luopumista ja kuudella ei maanpäällisen television switch overin aikaan elo-syyskuussa ollut digisovitinta. Helmikuussa 2008 luopujaperheitä oli enää kaksi. Tutkimus näyttäisi olevan linjassa yleisen kehityksen kanssa, sillä vuoden vaihteessa digisiirtymän vuoksi tv-luvan maksamisesta luopuneita tv-talouksia oli 31 970 taloutta. (Digiraportti 1/2008).

Toisen haasteltavan ryhmä 19:n suhtautuminen Suomen television digitalisointiin oli monimuotoisempi ja myönteisempi. Pakkoratkaisuksi hankkeen nimesi haastateltavista 40%, myönteisesti siihen suhtautui 40% ja kriittisen neutraalisti 20%. Jälkimmäisten mielestä digitalisointi oli ”keskeneräinen”, ”siirtyminen sekoilua” ja ”turha”. Ihmetelyä aiheutti se, että niin vähän muuttui, varsinkin odotuksiin nähden. Markkinointi johti väärin odotuksiin.

Teknisiä ongelmia ryhmä 11:ssä oli vain puolella, mutta ryhmä 19:ssä peräti 17 kotitaloudella eli lähes kaikilla. Ero johtui ilmiselvästi käyttökokemuksista, joita ryhmä 11 oli varsin vähän; useilla vain muutama päivä. Ryhmä 19 edusti sitä vastoin varhaisempia omaksujia – innovaattoreita, varhaisia omaksujia, varhaista ja myöhäistä enemmistä.

töä – ja sovittimia oli käytetty jo vuosia. Useissa talouksissa toimi jo toinen tai kolmas sovitin.

Kotoutumista häiritsivät siis monet tekniset ongelmat. Mukaan mahtuivat *ensinnäkin* hankintaan, asennukseen ja käyttöönnottoon liittyvät ongelmat. Yhdeksi selittäväksi tekijäksi nousi itse digitalisoinnin tapa. Pakko oli huono motiivi uuden oppimiselle. Pakko jarrutti osaltaan tiedon hankkimista ja perehtymistä uuteen medialaitteeseen. Samaa viestii Yleisradion teettämä tutkimus, jonka mukaan pääsiirtymävaiheessa 57% hankki sovittimen ensi sijassa siirtymän vuoksi. Tuolloin vielä 30% ei ollut tehnyt hankintaratkaisua. (Yleisradio 5/2007)

Toinen kotoutumista jarruttanut tekniikkaongelma liittyi laitteisiin. Digi-tv:n alkuvaiheessa väitettiin, että jos analoginen televisio näkyy, digi-tv:kin näkyy. Ei näkynyt. Moni haravatalous joutui tekemään antenniremontin. Suurempi ongelma olivat silti sovittimet ja niiden toimimattomuus, mikä kosketti jokaista 30 perhettä.

Kärkevin kritiikki pakottamisen ohella koski juuri laitteiston ja järjestelmän keskeneräisyyttä. Suurin osa haastatelluista ei voinut käsitellä, miksi Suomi ylipäätään digitalisoi television tässä vaiheessa. Vuodesta 2001 asiaa tutkineena en voi kuin ihmetellä, miksi Yleisradio selvitti ja julkisti toimimattomien sovitinten listan vasta joulukuussa 2007⁶. Toki signaalien voimakkuuksissa, kotien johdotuksissa ja osaamisessa oli puutteita. Haastateltavien arvostelu kohdistui jonkin verran myös kauppiaisiin, joista kaikki eivät olleet ajan tasalla.

Haastatteluissa ihmeteltiin viestintäpoliittista ratkaisua. Lähes koko maan televisioiden digitalisointi puolen vuoden sisällä oli maailmanlaajuisesti raju viestintäpoliittinen toimenpide. Antenni- ja kaapelitaloudet kattoivat yli 95% tv-talouksista. Suomi oli ensimmäinen suuri maanpäällisen television valtio, jossa koko maassa luovuttiin kerralla (31.8.2007) analogisista tv-lähetyksistä. Ja lisäksi ainoa kattavuudeltaan iso kaapelitelevisioma, jossa kaapelitaloudet ylipäätään siirrettiin poliittisella päätöksellä kerralla digiaikaan 1.3.2008. Monissa maissa antennitaloudet siirtyivät digitaaliseen jakeluun ja -vastaanottoon as-

⁶ Yleisradion nettisivuilla on nähtävillä luettelo digisovittimista ja niiden tekstityksen toimivuudesta. Luettelon laitteet edustavat otosta markkinoilla olevista malleista. Laitteita on testattu Yleisradiossa vain niiden DVB-tekstityksen toiminnan suhteen. Luettelo löytyy internetistä osoitteesta www.yle.fi/tekniikka/docs/Digiboksitestit07.pdf

teittain alueellisesti. Useissa maissa, kuten Ruotsissa, kaapeliyhtiöiden siirtyminen oli jätetty niiden omaksi ja markkinoiden huoleksi. Kuluttajat ihmettelivät siirtymän motiiveja, eivätkä päättäjien perustelut tulleet juuri mitenkään esille perheiden puheissa. Itse asiassa argumentiksi nousi teknologinen determinismi, vääjäämätön teknologinen kehitys, jolle ei voinut mitään. Myös suomalaisten hinku johtavaksi teknologiamaaksi nähtiin taustamotiiviksi.

Tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaisia Viestintäviraston tuhannelle ihmiselle lokakuussa tekemän digi-tv:n käytettävyystudkimuksen (Viestintävirasto 2/2007) kanssa. Siinä käyttäjät antoivat digivastaanottimelle hyvän arvosanan, ongelmista huolimatta. Käyttöön otossa ilmeni varsin vähän vaikeuksia, mutta ne koettiin sitäkin hankalammiksi. Kolmasosalla viritys onnistui, mutta se koettiin monimutkaiseksi. Kahdella kolmasosalla ilmeni katselussa ja käytössä ongelmia, eritoten tekstityksessä ja kuvan laadussa, osalla laite jumiutui tai kanavat hävisivät. Säännöllisesti ja silloin tällöin ongelmia ilmeni yhteensä peräti 71%:lla. Yli puolet koki ongelmat häiritseviksi. Eniten ongelmia esiintyi kanavanipuissa A ja B.

Yleisradion teettämän tutkimuksen tulokset olivat kaiken kaikkiaan myönteisempiä. Sen mukaan esimerkiksi 64% digi-tv-talouksista oli vähintään melko tyytyväisiä digisiirtymään kokonaisuutena ja tyytymättömiä 34%.

Vain kaksi kotouttamistutkimuksen perhettä onnistui saamaan videot yhteistyöhön digi-sovitin kanssa. Hyvin monet perheet kokivat juuri videoista luopumisen pahimmaksi menetykseksi. Tämä merkitsi yleisesti ottaen sitä, että digisiirtymän myötä vaihtuu toinenkin teknologia ja vhs-nauhuri poistuu kodeista. Tilalle tulee kodin kynnyksen jo ylittänyt dvd-soitin ja tallentava digisovitin, jonka helppoutta tutkimuksessa keuhuttiin. Viestintäviraston digi-tv:n käytettävyystudkimuksen (Viestintävirasto 2/2007) mukaan 80%:lla tallentaminen sujui ongelmitta ja maksukanavia käyttävillä kortti luisti 90%:lla kitkatta.

Siirtymisen tapa ärsytti, mutta suhtautuminen itse digitaaliseen televisioon oli myönteisempää, olkoonkin, että eron vähäisyyttä analogiseen ihmeteltiin. Antennitalouksissa kuvan laadun paraneminen ja kanavien määrän kasvu otettiin lämpimästi vastaan. YLE Teema ja Subtv koettiin useissa perheissä jopa sovitin hankkimisen arvoisina uusina kanavina. Sen sijaan kaapelitalouksille digi-tv oli pettymys. Se tar-

josi muutaman lisäkanavan ja niitä löytyi jo ennestään maksukortin takaa taivaan täydeltä.

Ympäristökysymykset ja ilmaston lämpeneminen olivat esitettyjä vasta-argumentteja digisiirtymälle. Digi-tv -ratkaisulla pakotettiin kuluttajat ympäristösuojellisesti kyseenalaisiin toimiin, uusimaan laitteet aikana, jolloin sähkönkulutusta pitäisi supistaa. Medialaitteet, kuten pöytätietokoneet ja taulutelevisiot, kuluttavat paljon sähköä. Keskustelu aiheesta virisi julkisuudessa näkyvästi vuoden 2008 alussa. Lisäksi valittiin ratkaisu – sovitin/televisiolaite – eikä yhdistelmäsovellusta. Miksi ei järjestelmää, jossa useat vastaanottimet olisi voitu yhdistää?

Suhtautuminen mediateknologiaan

Kuluttajaperheiden suhde tieto- ja mediatekniikkaan oli erilainen, mikä johtui haastateltujen perheiden jaosta. Kesäkuussa sovitinta vailla ollut ryhmä 11 edusti mediateknologian myöhäisiä omaksujia, kun taas pelkästään elo-syyskuussa haastateltu ryhmä 19 edusti innovaattoreita, varhaisia omaksujia ja varhaista enemmistöä, mutta ei oikeastaan edes myöhäistä enemmistöä.

Luokitukseen sisältyi varauksia. Digi-tv:n siirtymä ei edustanut normaalia mediateknologian hankinnan ja omaksumisen logiikkaa. Sitä paitsi omaksujaluokitus päti vain digi-tv:n haltuunottoon. Ryhmä 11:n asenne digi-tv:hen oli varauksellinen, mutta se ei välttämättä tarkoita, että haastateltavat olisivat muiden medialaitteiden haltuunotossa myöhäisiä omaksujia. Esimerkiksi pälkäneläinen eläkeläispariskunta osti television aikanaan ensimmäisten joukossa. Ryhmä 19:ssä siirtyminen noudatti enemmän normaalia kulutushankintaa.

Kulutushyödykkeiden ostoon vaikuttivat ensin halu ja elämyksellisyys, rationaalinen valinta ja muoti, myöhemmin elämäntapa. Perinteisesti televisiot ovat olleet kestäviä tuotteita ja niitä uusittiin lähinnä värilähetysten ja rikkoutumisen vuoksi. Viimeisten vuosien aikana uuden sukupolven isot ja korkealaatuiset televisiot ovat yleistyneet. Haastateltavat halusivat nopeamman tietokoneen, monitoimintoisemman mobiilin, teräväkuvaisen television ja tallentavan dvd:n. Viestintälaitteiden uusiminen riippui kunkin median merkityksestä perheessä. Yhteistä hankintojen monille motiiveille oli elämäntapa. Tiettyjen me-

diavälineiden omaksuminen johtaa tietynlaiseen elämäntapaan, joka puolestaan lisää jo valittujen mediavälineiden tarvetta. Tämä valintojen ketju, Diderot-efekti, toteutui selvimmin kouluikäisten lasten perheissä.

Suomalaiset ovat suhtautuneet kodin tietotekniikkaan myönteisesti, mutta digi-tv:hen selvästi kielteisemmin. Erityisesti digitalisoinnin tapaa arvosteltiin rankasti. Siirtymän aikoihin tehdyssä mediaseurannassa kuluttajien mielipiteiden ja kysymysten määrä sanomalehdissä ja verkkosivustoilla oli ennennäkemätön. Esimerkiksi pelkästään kahteen vuonna 2007 TV1:n Digi-iltaan tuli internetin kautta yli 1500 kysymystä ja mielipidettä.

Sukupuolta ei voi sivuuttaa puhuttaessa kodin tietotekniikasta. Naiset olivat kaikissa ikäluokissa haastatteluissa aktiivisia, samoin suhteessaan uuteen tekniikkaan. Monissa perheissä he tunsivat asiat miestä paremmin ja vastasivat medialaitteista, asentaen ja päivittäen niitä. Toki miehet hoitivat elektroniikan useimmissa talouksissa, mutta sukupuoli ei ollut erottava tekijä. Kodin mediatekniikan hoiti se, kumpaa asia kiinnosti. Kortti (2007) päätyi samaan johtopäätökseen.

Lisääntynyt tietotekniikka muutti muitakin rooleja. Lapset opastivat vanhempiaan uuden mediatekniikan maailmaan. Monessa perheessä murrosikäiset nuoret asensivat digisovittimen ja opastivat vanhempiaan sen käytössä. Vastaavasta uusroolituksesta puhuttiin myös tietokoneen, internetin, mobiilin, dvd:n, pelikoneiden ja mp3:n yhteydessä.

Vertaisverkot olivat korvaamaton apu digi-tv:n hankinnassa, asennuksessa ja käyttöönotossa. Sukulaiset, ystävät ja tuttavat auttoivat toisiaan. Elo-syyskuussa 2007 tehtyjen digiavustajien haastatteluiden tulokset julkaistaan muissa yhteyksissä. Haastatelluista perheistä yksikään ei tilannut avustajaa apuun.

Merkittävä oli havainto, että kuluttajilla oli sisäistyneenä asenne ja näkemys: minun kuului osata käyttää uutta tieto- ja mediatekniikkaa. Ellei osannut, joutui selittelemään, ettei osannut. Kodin teknologisoitumista ja arjen medioitumista ei juurikaan kyseenalaistettu. Huolta aiheuttivat kehityksen vauhti, uusimispakko ja ympäristövaikutukset.

Iptv eli digi-tv:n katsominen laajakaistan kautta tietokoneelta oli vielä tässä otannassa harvinaisuus, mutta moni haastateltava oli menossa sitä kohti. Lisäksi iso osa kehitysehdotuksista ja toiveista koski vuorovaikutteisia lisäpalveluita, mikä mahdollistuu parhaiten juuri

iptv:n kautta. Melkoinen määrä tällaisia sovelluksiaahan kehiteltiin jo 2002 ja ne jäivät käyttämättä.

Suomessa elettiin ja eletään murroksessa, jonka yksi merkki oli iso jako. Suhteessa mediateknologiaan aukesi iso jako alle ja yli 35-vuotiaiden vaiheilla. Iso jako kosketti niin mediateknologiaa kuin medioiden kulutusta ja käyttöä.

Mediat arjessa

Televisio ja internet koettiin selvästi muita medioita tärkeämmiksi. 7-35-vuotiaat asettivat kolmessa tutkitussa ikäryhmässä (7-12-, 12-20-, 20-35-vuotiaat) internetin ykköseksi ja television kakkoseksi, 35-60-vuotiaat television ykköseksi ja sanomalehden kakkoseksi, yli 60-vuotiaat sanomalehden ykköseksi ja television kakkoseksi. Vastaajaryhmien määrät jakautuivat epätasaisesti alle 35-vuotiaiden eduksi ja otoskin on tilastollisen yleistyksen näkökulmasta pieni. Kyse on suuntaa antavista signaaleista. Tärkeäksi kokemista ja todellista käyttöä ei voitu verrata, mutta Finnpanelin seurannan mukaan vuoden 2007 lopulla medioihin käytetty aika jakaantui seuraavasti: televisio 41%, radio 31%, internet 12%, sanomalehdet 7%, aikakauslehdet 5%. (Finnpanel 2007)

Televisio oli medioista selvästi arvotetuin. Sen kulutusta paheksuttiin ja vähäteltiin, vaikka katselu olisi runsasta. Vastaavasti internetin kotikäyttöä tai matkapuhelinta ei enää arvotettu kielteisesti. Televisio, sanomalehdet ja radio kyseenalaistettiin, niistä oltiin valmiita luopumaan, mutta tietokoneesta ja matkapuhelimesta ei.

Yli 35-vuotiaille sanomalehti oli tärkeä uutisten ja yhteiskunnallisten asioiden seuraamisen väline, mutta alle 35-vuotiaille paljon vähemmän. Ikäryhmä seurasi asioita epäsäännöllisemmin, sähköisistä välineistä ja yhä enemmän internetin kautta. Haastatteluissa korostettiin television kaksinaista roolia informaation ja viihteen välineenä, vaikka sama ulottuvuus koski sanomalehteä, radiota ja internetiä. Radion viihderooli painottui vielä televisiotakin enemmän. Yli 35-vuotiaille ja erityisesti yli 55-vuotiaille televisio oli tärkeä uutisten ja ajankohtaisasioiden media, mutta alle 35-vuotiaille tärkeämpi viihdyttäjänä. Aikakauslehdet olivat ikäryhmälle tärkeitä, erityisesti oman

harrastusalan lehdet. Kaiken kaikkiaan alle 35-vuotiaiden joukossa median viihteellinen puoli korostui, ainakin tässä tutkimuksessa.

Tuloksia tulkitessaan voi kysyä, oliko Yleisradion ratkaisu YLE Extran lakkauttamisesta sittenkään oikea, sillä niin suosituiksi Subtv, Voice ja Jim alle 35-vuotiaiden keskuudessa osoittautuivat. Yleisradiolta puuttui nyt nuorille suunnattu kanava. Alle 35-vuotiaiden ja varsinkin alle 20-vuotiaiden suosikit löytyivät kaupallisten kanavien ohjelmistosta nuorimpien Pikku Kakkosta lukuun ottamatta. Finnpanelin (2008) mukaan MTV3:n, Subtv:n ja Nelosen katseluosuus 10-34-vuotiaitten ikäryhmissä vaihteli 53-62 prosentin välillä.

Vapaasti nähtävien kaupallisten kanavien lisäksi maksutelevisiokanavat olivat varsinkin alle 20-vuotiaiden haluamaa tavaraa. Tulevaa viestivä signaali suhteutui liikenne- ja viestintäministeriön helmikuussa 2008 julkaisemaan Television kehitysnäkymät Suomessa (5/2008) -raporttiin, jonka mukaan viestintäpoliittisilla päätöksillä ratkaistaan se, säilyykö maan tv-järjestelmä suomalaisena vai tuleeeko siitä kansainvälisen kilpailun pelikenttä. Suomalainen tv-järjestelmä on menettämässä ilmaiseksi katseltavaan ja korkeaan laatuun perustuvaa erikoisluonnetaan. Raportin mukaan on mahdollista, että suuri osa houkuttelevasta ohjelmistosta on maksukanavilla ja katseleminen suhteellisen kallista.

Maksutelevisio tuli varsinaisesti maanpäälliseen televisioon vuonna 2004 ja digisiirtymän myötä sen suosio on ylittänyt kaikki arvaukset. Television kehitysnäkymät Suomessa -raportin (Lvm 5/2008) mukaan maksukanavien tilaaminen kolminkertaistui vuosina 2006 ja 2007. Viestintäpolitiikassa kamppaili nyt kolme toimijaa: julkisen palvelun, mainosrahoitteinen ja maksutelevisio. Finnpanelin (2008) tutkimuksen mukaan maksutelevisiopalveluita oli 26 prosentilla tv-talouksista. Maksutelevision katsojista 65% oli miehiä.

Katsominen oli edelleen sukupuolittunutta: miehet katsoivat enemmän urheilua ja naiset sarjoja. Monet naiset katsoivat myös urheilua ja useat miehet sarjoja. Näissä perheissä näitä ohjelmia katsottiin yhdessä.

Television katsomistottumukset olivat muutoksessa. Tässä tutkimuksessa ei vielä kovin merkittävästi näkynyt ajansiirron vaikutus katsomiseen. Televisiota katsottiin pääasiassa lähetysaikojen mukaan. Aiempi videoiden runsas käyttö ja ajansiirtomahdollisuuden osuus toiveilistalla antoivat viitteitä muutoksesta. Finnpanelin (2008) kyselyn mu-

kaan 26 prosentilla tv-talouksista oli tallentava sovitin viime vuoden lopussa. Näiden talouksien ohjelmien katselu lisääntyi ajansiirron myötä 12 prosenttia. Kuluttajat ajastivat eniten sarjoja.

Pitkään ounasteltu kanavakirjon vaikutus katsomistottumuksiin alkoi näkyä, ja niin sanottujen top 4-kanavien eli yleiskanavien katseluosuus oli alkanut laskea. Finnpanelin (2008) mukaan vuonna 2002 niiden osuus oli 95% ja viime vuoden lopussa 77%. Tämän siirtymätutkimuksen vastauksissa ohjelmat olivat keskiössä ja varsinkin vanhat kanavat toissijaisia. Haastatellut halusivat puhua ohjelmista ja ne löytyivät pääasiallisesti top 4:n ohjelmatarjonnasta. Yli 35-vuotiaiden puheessa yleiskanavista nousivat esiin TV1, TV2, MTV3 ja uusista lähinnä YLE Teema, Urheilukanava ja maksukanavat. 20-35-vuotiaiden kanavakirjo oli monipuolisempi, suosituimpia olivat Subtv ja Teema. Alle 20-vuotiaille kaupalliset yleiskanavat, Subtv ja Voice olivat tärkeitä ja maksutelevision kanavat haluttu lisä. Eikä sovi unohtaa tämänkin tutkimuksen suurinta ohjelmasuosikkia: Pikku Kakkonen oli ykkönen. (Finnpanel 2008)

Haastateltavilla oli runsaasti ideoita ja toiveita digi-tv:n kehittämiseksi. He ehdottivat muun muassa uudenlaisia kanavia, tietokoneen ja television yhdistämistä, vuovaikutteisuuutta ja ohjelmakohtaista tilaamista.

Radiota kuunneltiin lähinnä työmatkalla autossa, kotona harvoin ja jos, niin taustalla. Alle 20-vuotiaat kuuntelivat jonkin verran musiikkia, lähinnä Energy (NRJ). Radiota kuunteli kotona vain muutama, eläkeläisistäkin vain yksi henkilö. Radiota pidettiin auki työmatkoilla autossa. Yli 20-vuotiaat eivät nimenneet radiokanavia. Kysyttäessä muutamat yli 45-vuotiaat nimesivät Radio Suomen tai Iskelmän. Haastateltavat mainitsivat ani harvoin kuuntelevansa puheohjelmia. Paikallisradiota kuunnellut eläkeläinen kuunteli myös puheohjelmia.

Digiradiot eivät tutkituissa 30 perheessä nousseet kertaakaan esille. Haastateltavat eivät ylipäätään tienneet niistä kysyttäessäkään mitään. Eivät, vaikka digiradioita on ollut kuultavissa vuodesta 1999 lähtien ja digi-tv:n kautta vuodesta 2001.

Tässä tutkimuksessa radio jäi taustaaäneksi. Televisio, internet ja lehdet koettiin selvästi merkittävimmiksi medioiksi. Internet on monipuolistanut televisiota ja päinvastoin. Sama päti lehtiin. Radion vastavaa ristiinkäyttöä ja merkityksellistämistä ei ollut havaittavissa. Haas-

tateltavat mainitsivat usein verkkolehdet ja televisiokanavien kotisivut, joilla erityisesti alle 35-vuotiaat vierailivat ahkerasti.

Yhteenveto. Television kotouttaminen suomalaiskoteihin alkoi 1950-luvun lopulta yhtä matkaa kulutuskulttuurin kanssa. Kyse oli hyvästä elämästä ja sosiaalisesta hyväksynnästä. Matkan varrella televisio arkistui ja muuttui osaksi elämäntapaa yhdessä monien muiden medioiden kanssa. Suomalaiset on arvioitu varsin kyvykkäiksi uuden teknologian omaksujiksi. Tästä ollaan oltu myös ylpeitä ja omaksuminen on ollut suhteellisen tasaista eri ikä- ja sosiaaliryhmissä.

Tekikö digi-tv:n kotouttamisen kompastuminen kodin kynnykseen särön suomalaisten teknologiamyönteisyyteen? Jos digi-tv:n kanssa on syntynyt todellinen turhauma, voi olla että skeptisyys kasvaa ja ainakin nopeiden ja hitaiden omaksujien kiulu levenee entistä suuremmaksi. Eli onko kansainvälisesti katsoen nopea ja totaalinen siirtymä tehnyt mahdollista hallaa tulevien teknisten innovaatioiden käyttöönotolle (tai ainakin pakkokäyttöönotolle)? Ainakin suhde mediateknologiaan kriitistyi.

6. Epilogi

Suomen television digisiirtymä on ainutlaatuinen viestintäpoliittinen toimenpide, joka koskettaa lähes kaikkia tv-talouksia Suomessa. Tämä uuden viestintäteknologian kotouttamista käsittelevä tutkimusraportti perustuu laajaan aineistoon ja on vasta sen ensimmäinen perkaus. Jatkoa on luvassa.

Kesällä ja syksyllä 2007 kerättiin seuraavanlainen tutkimusaineisto:

Primääri aineisto

1. 30 perheen haastattelut
2. Neljän mentori- eli digiavustajaryhmän haastattelut

Sekundääri aineisto

3. 140 koulutetun digiavustajan kyselyn vastaukset
4. TV1:n kahden Digi-illan 1517 kysymykset ja kommentit
5. Mediaseuranta 2007 digisiirtymän aikana

Nyt käsillä olevassa kotoutumistutkimuksessa hyödynnetään vasta ensimmäistä aineistoa, 30 perheen haastatteluita kesältä ja syksyltä 2007. Jatkan saman aineiston ja muiden aineistojen analyysia Suomen Akatemian rahoittamassa kolmivuotisessa Intermediaalisuus - tutkimusprojektissa. Lähestymiskulmana on yleisön intermediaalinen suhde digitaaliseen televisioon. Haussa on myös toinen laajempi tutkimushanke, jonka osana tätä aineistoa edelleen tutkittaisiin.

Suomen digisiirtymä on merkittävä, ja laajasta aineistosta riittää pu-reskeltava. Ajatuksena on laatia artikkeleita erilaisista teemallisista kokonaisuuksista, kuten digiavustajista eli mentori-ryhmistä.

Lähteet:

- Digiraportti 8-12/2007 ja 1-2/2008: TV2007 ryhmän digiraportit elokuusta 2007 tammikuuhun 2008.
- Englantilais-suomalainen suursanakirja (1981). WSOY. Helsinki.
- Finnpanel 2008: Televisiovuosi 2007.
- Holmes David (2005): *Communication theory. Media, Technology, Society*. Sage. London.
- Kangaspunta Seppo (2006): *Yhteisöllinen digi-tv. Digitaalisen television uusi yhteisöllisyys, yhteisöllisyyden tuotteistaminen ja yhteisö-television vaihtoehto*. Tampere University Press, Media Studies.
- Kortti Jukka (2007): *Näköradiosta digiboksiin. Suomalaisen television sosiokulttuurinen historia*. Gaudeamus Helsinki.
- Lie Merete & Sorensen Knut (ed.)(1996): *Making Technology Our Own? Domesticating Technology into Everyday Life*. Scandinavian University Press. Oslo.
- Lvm 5/2008: *Television kehitysnäkymät Suomessa*. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja.
- Lvm 2002: *Digi-TV Suomessa. Suomalaisten toimijoiden näkemykset digitaalisen television nykytilasta ja suositukset etenemisstrategiasta 2002 -2004*. Liikenne- ja viestintäministeriö 2002.
- Morley David 2000: *Home Territories. Media, mobility and identity*. Routledge. London.
- MacKenzie Donald & Wajcman Judy (1999): *The Social Shaping of Technology*. Maidenhead: Open University Press.
- Näränen Pertti (2006): *Digitaalinen televisio. Analyysjä alkuhistorias-ta, viestintäpoliittisista haasteista ja tv-järjestelmän muuttumisesta*. Acta Universitatis Tamperensis 1132.
- Pantzar Mika (1996): *Kuinka teknologia kesytetään? Hanki ja jää*. Helsinki.
- Peteri Virve (2006): *Mediaksi kotiin. Tutkimus teknologioiden kotout-tamisesta*. Tampere University Press, Media Studies.
- Soramäki Martti (2004): *Informaatioyhteiskunnan teoriat ja sähköisen viestinnän todellisuus*. Eurooppalainen näkökulma. Tampere University Press, Media Studies.

- Suominen Jaakko (2002): Pi-pirskatti! S-sehän on tohtori Capran r-ruputti! Robottien kotoistaminen 1920-luvulta 1960-luvulle. Teoksessa *Arki ja läheisyys. Juhlakirja Ulla Heinon täyttäessä 60 vuotta.* (s. 225-243) Toim. Terhi Kivistö. Turun historiallinen arkisto 55. Turun historiallinen yhdistys. Turku.
- Viestintävirasto 2/2007: Digi-tv:n käytettävyytutkimus 2/2007. Viestintävirasto. Sakari Nurmela, TNS Gallup.
- Yleisradio 5/2007: Suhtautuminen digitaaliseen televisioon. 5. kyselytutkimus syys-lokakuu 2007. Erja Ruohomaa, Yle strateginen suunnittelu yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa.

LIITE 1

Haastatellut perheet

Haastateltujen 30 perheen paikkakunta, television jakelu, sukupuoli, ikä ja kokoonpano

11 perhettä, jotka haastateltiin ensin kesäkuussa ja toiseen kertaan elo-syyskuussa:

- § Helsinki, kaapeli, nainen 60 vuotta
- § Helsinki, kaapeli, mies 48, nainen 44, poika 17, tytär 14, tytär 10, poika 5
- § Porvoo, antenni, mies 31, nainen 30, lapset 5, 3 ja 1 vuotta
- § Porvoo, antenni, mies 34, nainen 30, lapset 3 ja 2.
- § Nurmijärvi, kaapeli, nainen 33 ja poika 2 vuotta
- § Nurmijärvi, antenni, nainen 32 vuotta
- § Tampere, kaapeli, mies 30, nainen 30, poika 11, tytär 9 ja poika 3.
- § Tampere, kaapeli, nainen 40, poika 13, poika 12, poika 6
- § Nokia, antenni, 68-vuotias mies ja 70-vuotias nainen
- § Pälkäne, antenni, 58-vuotias nainen ja 58-vuotias mies sekä 19-vuotias tytär.
- § Pälkäne, antenni, mies 75 ja nainen 76

19 perhettä, jotka haastateltiin vain elo-syyskuussa:

- § Tampere, kaapeli, mies 32, nainen 26, tytär 7 kk
- § Tampere, kaapeli, mies 31, nainen 31, tytär 1vuotta
- § Tampere, kaapeli, (digi-sovitin ja -tv), mies 35, nainen 27 (ei lapsia)
- § Nokia, antenni, mies 29, nainen 26 vuotta (ei lapsia)
- § Nokia, antenni, mies 30, nainen 29, poika 2 vuotta
- § Nokia, antenni, (digi-sovitin ja -tv), nainen 29 vuotta (mies ei paikalla)
- § Nokia, antenni, mies 60 eläkkeellä
- § Pälkäne, kaapeli, nainen 60 eläkkeellä (mies ei paikalla)
- § Pälkäne, antenni, mies 46, nainen 40, poika 17, tytär 15 vuotta (tytär ei paikalla)
- § Pälkäne, antenni, mies 45, nainen 45, poika 17 ja 14 vuotta
- § Helsinki, antenni, mies 30, nainen 32, tytär 2 vuotta

- § Helsinki, antenni, nainen 47, poika 12 vuotta
- § Helsinki, antenni, mies 72, nainen 65, eläkkeellä
- § Porvoo, satelliitti ja antenni, mies 33, tyttäret 6 ja 5 vuotta;
(isoäiti 56 vuotta paikalla)
- § Porvoo, antenni, mies 34, nainen 30, poika 2 vuotta
- § Porvoo, satelliitti ja antenni, mies 44, nainen 46, poika 15, tyttäret 13 ja 12 vuotta
- § Nurmijärvi, antenni, mies 35, nainen 43, tyttäret 11, 9 ja 6 vuotta
- § Nurmijärvi, antenni, nainen 63 vuotta
- § Nurmijärvi, antenni, mies 42, nainen 41, tytär 14, poika 12 ja 5 vuotta

LIITE 2

Haastatteluiden kysymysrungot

1. Haastattelurunko – kesäkuu

(11 perhettä, joilla ei sovitinta)

Taustatiedot

Haastateltavat

Nimet, iät

Ammatit

Perhesuhteet

Asumismuoto

Kunta

Katuosoite

Yhteystiedot

Antenni vai kaapelitalous (satelliitti?)

Digi-tv/digisovitin

TEEMAT

Perustiedot: televisio ja sovitin

Antenni, kaapeli, satelliitti, tietokone vai niiden yhdistelmiä?

Digisovitin, digi-tv? Useita? Kesämökillä?

Milloin hankittu?

Millainen sovitin/tv?

Miksi? Miksi ei?

Aiotteko hankkia? Milloin? Millaisen? Mikä saa hankkimaan?

Digisovittimen tai digi-tv:n ongelmat

Miten digi-tv:n ostaminen sujui?

Asennus, antenni, jne?

Kuka asensi? Kuka opasti?

Oliko helppo oppia?

Ketkä sovitinta käyttävät? Esim. tallennettaessa

Onko käyttö vaikeaa? Mikä, miten..

Miten digisovitin on toiminut?

Miten te digi-tv:tä käytätte?

Mitä toimintoja käytätte?

Mitä ette käytä? Miksi?
Mitä toimintoja haluaisitte lisää?

Käsitykset digi-tv:stä

Miten olette suhtautuneet digi-tv:n tuloon?
Miten suhtauduite hankkimispakkoon?
Mikä on digitaalinen televisio?
Jos vertaatte käsitystänne digi-tv:stä sen alkuvaiheessa ja nyt, miten käsityksenne on muuttunut?
Käsitykset digi-tv:stä ennen sovittimen hankkimista ja sen käyttöönoton jälkeen?

Television historia perheessä

Milloin televisio teidän perheeseen tuli?
Millaisia vaiheita televisio perheessä on kokenut?
Television alkutaipaleella 1950-luvun lopulla ja 1960-luvulla merkillä oli merkitystä. Onko merkillä merkitystä enää?
Kun valitsette kodin medialaitteita, onko merkillä merkitystä? Entä valmistusmaalla?
Onko tv:n paikka olohuoneessa?
Onko teillä tv kesämökillä? Aiotteko hankkia?

Media-arki ja television katsominen

Mitä eri medioita teidän perheessänne on ja miten te niitä käytätte?
Millainen on perheenne media-arki? Miten käytätte eri medioita?
Mitä kukin tv:stä katsoo? Omat suosikit?
Katsotteko televisiota yksin vai yhdessä? Mitä katsotaan yksin ja mitä yhdessä? Ja milloin?
Millaisia katsomisrituaaleja teillä on? Vakio-ohjelmat kuten sarjat?
Onko katsominen muuttunut vuosien varrella? Miten?
(Onko digi-tv muuttanut katsomustottumuksia?) Tuleeko digi-tv muuttamaan katsomista tai katsomistottumuksia?
Paljonko olette nauhoittaneet ohjelmia analogisena aikana? Mitä arvellette, tuletteko katsomaan ohjelmia silloin, kun ne ajallisesti tulevat vai nauhalta/kovalevyiltä muuna ajankohtana?

Suhteessa muihin medioihin

Mikä digi-tv on?
Jos vertaatte televisiota ja digi-tv:tä, mikä ero niillä on?

Millaista teknologiaa digi-tv edustaa? Millainen laite digi-tv on ja millainen se tulee olemaan?

Millaisena laitteena digi-tv:tä on teidän mielestänne markkinoitu ja millaisena sitä pidetään?

Jos digi-tv:ssä olisi vuorovaikutteisia lisäpalveluita, mitä niistä käyttäisitte? Vai käyttäisittekö lainkaan? (luettelo lisäpalveluista: ohjelma-
opas, teksti-tv nyt; tulevista palveluista ei varmuutta?)

Onko tv teillä erillinen laite vai onko siihen kytketty muita laitteita?

Miten kuvailisitte digi-tv:tä suhteessa muihin medioihin?

Onko tv korvannut jonkin muun median? Onko tietokone vähentänyt tv:n katselua

Eri medioiden tärkeysjärjestys teidän perheessänne ja teille?

Television merkitys

Jos kuvailisitte digi-tv:tä jollain vertauskuvalla, niin miten kuvailisitte?

Entä miten kuvailisitte televisiota? Onko tv teillä kodinkone, kodin esine, perheenjäsen vai media vai mikä tai millainen?

Onko televisiolla jokin erityinen merkitys teille?

Lemppariohjelmanne?

Ketkä tv-henkilöt ovat suosikkejanne? Keistä pidätte eniten? Mitä nämä tv-persoonat teille merkitsevät?

Oletteko koskaan lähettäneet postia, palautetta tai muuta tv-kanavalle, tv-hjelmiin, tv-henkilöille?

Oletteko käyneet tv-kanavien tai -ohjelmien internet-sivuilla? Aiotteko käydä?

2. Haastattelurunko – elo-syyskuu

VANHAT, kesäkuussa ensi kertaa haastatellut (11 perhettä)

TEEMAT

Perustiedot: televisio ja sovitin

Antenni, kaapeli, satelliitti, tietokone vai niiden yhdistelmiä?

Digisovitin vai digi-tv? Useita? Kesämökillä?

Milloin hankitte?

Millainen sovitin/tv?

Mikä oli tärkein syy hankintaan?

Digisovittimen tai digi-tv:n ongelmat

Miten digi-tv:n hankinta ja ostaminen sujui? Mistä saitte tietoja?

Asennus, antenni, jne?
Kuka asensi?
Kuka opasti?
Oliko helppo oppia?
Keskä sovitinta käyttävät? Esim. tallennettaessa
Onko käyttö vaikeaa? Mikä, miten..
Miten digisovitin on toiminut?
Miten te digi-tv:tä käytätte?
Mitä toimintoja käytätte?
Mitä ette käytä? Miksi?
Mitä toimintoja haluaisitte lisää?

Vertailu muihin laitteisiin

Jos vertaatte digi-tv:tä laitteena muiden medialaitteiden hankintaan, käyttöönottoon ja käyttöön, millaisia eroja tai yhtäläisyyksiä olette havainneet.

Jos vertaatte televisiota ja digi-tv:tä, mikä ero niillä on?

Onko digi-tv parempi kuin vanha tv?

Onko digi-tv:n käyttö helpompaa kuin muiden medialaitteiden, kuten tietokoneen?

Onko tallentavan sovitimen tallentaminen helpompaa kuin analoginen VHS-nauhoittaminen?

Onko tv teillä erillinen laite vai onko siihen kytketty muita laitteita?

Miten kuvailisitte digi-tv:tä nyt suhteessa muihin medioihin?

Entä onko suhtautumisenne mediatekniikkaan nyt muuttunut?

Millaisia mediateknologisia laitteita aiotte hankkia tulevaisuudessa?

Käsitykset digi-tv:stä

Miten olette suhtautuneet digi-tv:n tuloon?

Miten suhtauduite hankkimispakkoon?

Jos vertaatte käsitystänne digi-tv:stä sen alkuvaiheessa ja nyt, kun teillä on sovitin, miten käsityksenne on muuttunut?

Käsityksenne digi-tv:stä ennen sovitimen hankkimista ja sen käyttöönoton jälkeen?

Millaisena laitteena te digi-tv:n näette?

Voitteko jotenkin kuvailla sitä?

Mikä olisi digi-tv -prosessin opetus? Mitä tästä prosessista pitäisi ottaa opiksi?

Media-arki ja television katsominen

Onko digi-tv muuttanut katsomustottumuksia? Miten, kertokaa esimerkkejä?

Tuleeko digi-tv muuttamaan katsomista tai katsomistottumuksia?

Onko television muu käyttö muuttunut nyt kun teillä on sovitin?

Seuraatteko samoja vai eri kanavia ja ohjelmia kuin aikaisemmin?

Luuletteko, muuttuuko ohjelmia ja kanavien katselu ajan myötä?

3. Haastattelurunko – elo-syyskuu

UUDET (19 perhettä)

Taustatiedot

TEEMAT

Perustiedot: televisio ja sovitin

Antenni, kaapeli, satelliitti, tietokone vai niiden yhdistelmiä?

Onko teillä digisovitin, digi-tv? Useita? Kesämökillä?

Milloin hankittu?

Millainen sovitin tai digi-tv?

Digisovittimen tai digi-tv:n ongelmat

Miten digi-tv:n ostaminen sujui?

Asennus, antenni, jne?

Kuka asensi? Kuka opasti?

Oliko helppo oppia?

Ketkä sovintina käyttävät? Esim. tallennettaessa

Onko käyttö vaikeaa? Mikä, miten..

Miten digisovitin on toiminut?

Miten te digi-tv:tä käytätte?

Mitä toimintoja käytätte?

Mitä ette käytä? Miksi?

Mitä toimintoja haluaisitte lisää?

Käsitykset digi-tv:stä

Miten olette suhtautuneet digi-tv:n tuloon?

Miten suhtauduite hankkimispakkoon?

Mikä on digitaalinen televisio?

Jos vertaatte käsitystänne digi-tv:stä sen alkuvaiheessa ja nyt, miten käsityksenne on muuttunut?

Käsityksenne digi-tv:stä ennen sovittimen hankkimista ja sen käyttöönoton jälkeen?

Millaista teknologiaa digi-tv edustaa?

Millainen laite digi-tv on ja millainen se tulee olemaan?

Millaisena laitteena digi-tv:tä on teidän mielestänne markkinoitu ja millaisena sitä pidetään?

Jos digi-tv:ssä olisi vuorovaikutteisia lisäpalveluita, mitä niistä käyttäisitte? Vai käyttäisittekö lainkaan? (luettelo lisäpalveluista: ohjelmapopas, teksti-tv nyt; tulevista palveluista ei varmuutta?)

Onko tv teillä erillinen laite vai onko siihen kytketty muita laitteita?

Mikä olisi digi-tv -prosessin opetus? Mitä tästä prosessista pitäisi ottaa opiksi?

Vertailu muihin laitteisiin

Jos vertaatte digi-tv:tä laitteena muiden medialaitteiden hankintaan, käyttöönottoon ja käyttöön, millaisia eroja tai yhtäläisyyksiä olette havainneet.

Jos vertaatte televisiota ja digi-tv:tä, onko niillä eroja?

Onko digi-tv parempi kuin vanha tv?

Onko digi-tv:n käyttö helpompaa kuin muiden medialaitteiden, kuten tietokoneen?

Onko tallentavan sovittimen tallentaminen helpompaa kuin analoginen VHS-nauhoittaminen?

Onko tv teillä erillinen laite vai onko siihen kytketty muita laitteita?

Miten kuvailisitte digi-tv:tä nyt suhteessa muihin medioihin?

Muut mediat ja mediateknologia

Millaisia medialaitteita teillä on? (myös mobiili, tietokone jne.)

Minkä taseisia tai millä ominaisuuksilla varustettuja?

Miten te niitä käytätte?

Käytättekö kaikkia laitteen ominaisuuksia vai vain joitakin toimintoja?

Kun hankitte mediatekniikkaa, oletteko ensimmäisten vai viimeisten joukossa? Vai missä vaiheessa laitteen hankitte?

Kun hankitte medialaitteita, mikä on merkittävin syy? Kertokaa kussakin tapauksessa erikseen?

Mikä suhtaudutte mediateknologiaan?

Kun valitsette kodin medialaitteita, onko merkillä merkitystä? Entä valmistusmaalla?

Millaisia mediateknologisia laitteita aiotte hankkia tulevaisuudessa?

Eri medioiden tärkeysjärjestys teidän perheessänne ja teille?

Television historia perheessä

Milloin televisio teidän perheeseen tuli?

Millaisia vaiheita televisio perheessä on kokenut?

Television alkutaipaleella 1950-luvun lopulla ja 1960-luvulla merkillä oli merkitystä. Onko merkillä merkitystä enää?

Onko tv:n paikka olohuoneessa?

Onko teillä tv kesämökillä? Aiotteko hankkia?

Media-arki ja television katsominen

Mitä eri medioita teidän perheessänne on ja miten te niitä käytätte?

Millainen on perheenne media-arki? Miten käytätte eri medioita?

Mitä kukin tv:stä katsoo? Omat suosikit?

Katsotteko televisiota yksin vai yhdessä? Mitä katsotaan yksin ja mitä yhdessä? Ja milloin?

Millaisia katsomisrituaaleja teillä on? Vakio-ohjelmat kuten sarjat?

Onko katsominen muuttunut vuosien varrella? Miten?

Onko digi-tv muuttanut katsomustottumuksia?

Entä tulevaisuudessa? Tuleeko digi-tv muuttamaan katsomista tai katsomistottumuksia?

Paljonko olette nauhoittaneet ohjelmia analogisena aikana? Mitä arvellette, tuletteko katsomaan ohjelmia silloin, kun ne ajallisesti tulevat vai nauhalta/kovalevyiltä muuna ajankohtana?

Television merkitys

Jos kuvailisitte digi-tv:tä jollain vertauskuvalla, niin miten kuvailisitte?

Entä miten kuvailisitte televisiota? Onko tv teillä kodinkone, kodin esine, perheenjäsen vai media vai mikä tai millainen?

Onko televisiolla jokin erityinen merkitys teille?

Lempiohjelmanne?

Ketkä tv-henkilöt ovat suosikkejanne? Keistä pidätte eniten? Mitä nämä tv-persoonat teille merkitsevät?

Oletteko koskaan lähettäneet postia, palautetta tai muuta tv-kanavalle, tv-ohjelmiin, tv-henkilöille?

Oletteko käyneet tv-kanavien tai -ohjelmien internet-sivuilla? Aiotteko käydä?